

## **דברי הכנסת**

### **הישיבה המאתיים-ועשרים-ושלוש של הכנסת השלוש-עשרה**

יום שלישי, כ"א בסיוון התשנ"ד (31 במאי 1994)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:02

## תוכן העניינים

|                                                                                    |  |
|------------------------------------------------------------------------------------|--|
| מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת                                                       |  |
| הצעה לסדר                                                                          |  |
| הצעת חוק תחנת הכוח תל-אביב (ביטול), התשנ"ד-1994                                    |  |
| (קריאה שנייה וקריאה שלישית)                                                        |  |
| החלטה בדבר חלוקת הצעת חוק לתיקון פקודת הרופאים (מס' 2), התשנ"ד-1993                |  |
| הצעת חוק גביית חובות (ביצוע צווי מאסר) (תיקון מס' 2), התשנ"ד-1994                  |  |
| (קריאה שנייה וקריאה שלישית)                                                        |  |
| שאלות ותשובות                                                                      |  |
| מטוסי אולטרה-לייט                                                                  |  |
| אכיפת חוק החנייה לנכים                                                             |  |
| נציג "אל על" בסקנדינביה                                                            |  |
| קו אוטובוס לאזור התעשייה עטרות                                                     |  |
| מחסום חשמלי במפגש כביש עם פסי רכבת                                                 |  |
| קו האוטובוס נצרת-תל-אביב                                                           |  |
| כרטיס ממוחשב לאוטובוס                                                              |  |
| תוכנית-אב לתחבורה                                                                  |  |
| בטיחות הטיסות של חברות תעופה זרות                                                  |  |
| תקנים במשרד התחבורה                                                                |  |
| גנבת מזוודות בנמל התעופה בן-גוריון                                                 |  |
| מיזוג אוויר ברכבות נוסעים                                                          |  |
| הצעות לסדר-היום                                                                    |  |
| זכויות הצרכנים בארץ ובעולם                                                         |  |
| שביתת רעב של משפחות השבויים והנעדרים                                               |  |
| הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 24) (חברות קבועה בוועדה), התשנ"ד-1994              |  |
| (קריאה ראשונה)                                                                     |  |
| הצעת חוק לתיקון דיני הרשויות המקומיות (הוראות שונות), התשנ"ד-1994                  |  |
| (קריאה ראשונה)                                                                     |  |
| הצעת חוק שמירת תוצרת חקלאית עודפת, התשנ"ד-1994                                     |  |
| (הצעת קבוצת חברי הכנסת)                                                            |  |
| הצעה לסדר-היום                                                                     |  |
| חידוש פני המפעל הציוני - יש"ע - חזרה הביתה                                         |  |
| הצעות לסדר-היום                                                                    |  |
| החקלאות בישראל והסכם האוטונומיה                                                    |  |
| הצעת חוק המקרקעין (תיקון מס' 15) (שינוי רוב לצורך התקשרות עם ספקי גז), התשנ"ד-1994 |  |
| (קריאה ראשונה)                                                                     |  |
| הצעת חוק משק הדלק (קידום התחרות), התשנ"ד-1994                                      |  |

(קריאה ראשונה)

## מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

### היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת, יום שלישי, כ"א בסיוון התשנ"ד, 31 במאי 1994.

הודעה למזכיר הכנסת, בבקשה.

### מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת – הצעת חוק גביית חובות (ביצוע צווי מאסר) (תיקון מס' 2), התשנ"ד–1994, שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

### היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

## הצעה לסדר

### רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, ברשותך, משהו קצר ודחוף.

### היו"ר ש' וייס:

באיזו מסגרת?

### רחבעם זאבי (מולדת):

במסגרת דקה.

## היו"ר ש' וייס:

דבר ואחר כך נראה מה המסגרת, אבל מאוד בקצרה. אנחנו כל כך מעטים כאן. בבקשה.

## רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, ביום השבת האחרון עצרו תלמידים ערבים משכם עם מוריהם באנדרטת הבקעה וחיבלו בה. נעקרו 14 לוחות עם שמות החללים, חובל נר הזיכרון ונזרקה אשפה בכל השטח.

אנדרטת חללי הבקעה היא יד לזכר חללי צה"ל שחירפו נפשם בהגנת בקעת-הירדן והיא ציון לזכרם של 276 חללים. היא נבנתה בתרומות של אזרחים ומשמשת כ"מקדש" שני לבני המשפחות השכולות.

האנדרטה הזאת, יותר מכל אנדרטה אחרת, נשמרת ומטופלת באהבה רבה על-ידי מתיישי הבקעה, המועצה האזורית וחיילי צה"ל. היא נחנכה על-ידי ראש הממשלה גולדה מאיר, זכרה לברכה. חברים בוועד הציבורי שלה היו, בין השאר, יגאל אלון ומנחם בגין, זכרם לברכה, יצחק רבין ויצחק נבון, ייבדלו לחיים ארוכים, ראשי רשויות מקומיות מכל הארץ, לרבות ראשי שבטים ויישובים ערביים.

בפיקוד המרכז הקפידו כל השנים לכבד גם אנדרטאות ערביות, כמו במזרח-ירושלים, למשל. גם הערבים כיבדו את האנדרטאות שלנו, למעט חריגות ספורות.

החבלה באנדרטת הבקעה בנוכחות מורים היא תופעה חמורה, שחייבים להיאבק בה בעודה באבה.

אני קורא לרשויות החוק לפעול בתקיפות ובדחיפות כנגד התלמידים והמורים המעורבים בפיגוע הזה. תודה, אדוני.

## היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זאבי, אני לא הפסקתי אותך מפאת רגישותו של הנושא והרקע העגום של המעשה.

## רחבעם זאבי (מולדת):

אני מודה לך.

### היו"ר ש' וייס:

זה היה שלא בהתאם לתקנון. מכיוון שעשינו זאת, ובהנחה שהדברים שאתה מוסר הם מדויקים, אני רוצה לגנות את המעשה בכל צורה אפשרית של גינוי, אני בטוח שעל דעת כל חברי הכנסת – היהודים, הערבים, וכל בן-אדם שיש לו קצת רגישות אנושית. מה אתה רוצה לעשות מבחינה פרלמנטרית?

### רחבעם זאבי (מולדת):

ברגע שיושב-ראש הכנסת הצטרף לגינוי, הנושא מקבל את התוקף המלא. אשמח אם תעביר זאת לגורמים המתאימים.

### היו"ר ש' וייס:

עומדות לפניך גם דרכים פרלמנטריות – אם תרצה להגיש הצעה דחופה. אתה מכיר את הכללים. נקבל את הפרוטוקול, וברשותך, נעביר אותו לשר הביטחון. אתה תדאג לקבל את הפרוטוקול?

### רחבעם זאבי (מולדת):

אני אדאג.

### היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

### הצעת חוק תחנת הכוח תל-אביב (ביטול), התשנ"ד-1994

#### (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

### היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף השני בסדר-היום: הצעת חוק תחנת הכוח תל-אביב – – –

### אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הסעיף הראשון הוא זכויות הצרכנים בארץ ובעולם.

### **היו"ר ש' וייס:**

לא. הסעיף הראשון היה הודעת מזכיר הכנסת. רבותי, יש רשימה נפרדת של הצעות לסדר-היום ויש סדר-יום. בסדר-היום כתובים כל הנושאים, ובשלב מסוים כתוב: הצעות לסדר-היום, ואז הן משתלבות בסדר-היום. זה נוהג מקובל ואף סביר מאוד.

אם כן, הצעת חוק תחנת הכוח תל-אביב (ביטול), התשנ"ד-1994, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יציג את ההצעה יושב-ראש ועדת הכלכלה.

### **אליהו בן-אלישר (הליכוד):**

או ממלא-מקומו.

### **היו"ר ש' וייס:**

או שליחו הנאמן, חבר הכנסת אליהו בן-אלישר. בבקשה.

### **אליהו בן-אלישר (בשם ועדת הכלכלה):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד בזה להציע בקריאה שנייה בשלב זה את הצעת – – –

הנה הגיע יושב-ראש ועדת הכלכלה.

### **היו"ר ש' וייס:**

אתה מחזיר את רשות הדיבור.

### **אליהו בן-אלישר (הליכוד):**

כך יאה וכך נאה. תודה רבה. אדוני יושב-ראש ועדת הכלכלה – בתנאי שתדחה את ההסתייגות שיש כאן.

## **היו"ר ש' וייס:**

אני מודה לחבר הכנסת בן-אלישר על אדיבותו.

בבקשה, יושב-ראש ועדת הכלכלה, חבר הכנסת צחי הנגבי.

## **צחי הנגבי (יו"ר ועדת הכלכלה):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא זרקנו מכאן את הדובר הנכבד, אליהו בן-אלישר, הוא יחזור.

## **דוד צוקר (מרצ):**

הוא עוד ישוב.

## **צחי הנגבי (יו"ר ועדת הכלכלה):**

הוא ישוב בעוד דקות ספורות. קודם עלייתו לכאן אני אברך אותו ואת חבר הכנסת אברהם פורז, אשר ביוזמתם אנחנו עתידים – אני מקווה – במהלך הישיבה הזאת לאשר את הצעת חוק תחנת הכוח תל-אביב (ביטול), התשנ"ד-1994, שהחלה ביוזמת שני חברי הכנסת הללו.

בדרך כלל נושא מורכב, מקצועי ומסובך ממין זה מגיע לאישור מליאת הכנסת ביוזמתם של משרדי הממשלה השונים, כי לחברי הכנסת קשה להשיג מיומנות מקצועית כל כך מובהקת בנושא החשמל. אלא שחברי הכנסת בן-אלישר ופורז נטלו יוזמה ולא המתינו תקופה ארוכה עד שיוזמה מעין זו תבוא מן הממשלה ומצאו לנכון להתחיל בתהליך האטי, המסורבל, היגע לעתים, של חקיקה ראשית בהצעת חוק פרטית, עברו את כל הקריאות, היו בוועדות, שכנעו את החברים בוועדה הזאת – ועדת הכלכלה של הכנסת – והם מגיעים כרגע אתנו לתום שלב החקיקה.

הצעת החוק הזאת החלה את דרכה במאי 1993. לאחר הדיון המוקדם היא הגיעה לוועדת הכלכלה לקריאה הראשונה. במהלך הדיון אנחנו שילבנו את שתי ההצעות, זו של חבר הכנסת פורז וזו של חבר הכנסת בן-אלישר.

ההצעה הזאת כשמה כן היא, היא מבטלת את חוק תחנת הכוח תל-אביב, מטעמים רבים שבוודאי יפורטו באופן מנומק יותר על-ידי חברי הכנסת פורז ובן-אלישר, בעיקר עקב העובדה שהיו, ועדיין יש, ותהיינה תלויות קשות ביותר בדבר ההשפעה המזיקה של התחנה הזאת על איכות הסביבה ועל רמת זיהום האוויר באזור העיר הגדולה תל-אביב.

אי-אפשר כמובן לבטל דבר בלא למצוא דרך הגיונית של תקופת מעבר וחלופה, ומשום כך החוק הזה קובע גם הוראות מעבר מפורטות ומעשיות. הוא מונע סכנה של פגיעה באספקת החשמל הסדירה.

היתה בשעתה הסתייגות גם של שר האנרגיה והתשתית משה שחל, וגם של חברת החשמל, מסעיף מסוים בהצעה, סעיף 3(ג). הסעיף הזה אמר, בין היתר, שעל המועצה הארצית לתכנן ולבנייה לקבוע מועדים לסיום פעילותם של תחנת הכוח ומתקניה. הוועדה קיבלה במידת-מה את העמדה הזאת, ובהסכמה עם מציעי הצעת החוק הגענו לניסוח שאומר שהמועצה הארצית רשאית – כלומר היא לא בהכרח חייבת בהוראה מנדטורית – היא רשאית לקבוע מועדים לסיום פעילותם של תחנת הכוח ומתקניה. אבל כולנו, גם יוזמי הצעת החוק, גם בוועדת הכלכלה, מתכוונים לכך שהתחנה הזאת תסיים את פעילותה ולמעשה תימחק מהנוף התל-אביבי במועד המוקדם ביותר האפשרי. והוועדה תעקוב מעת לעת אחר ההתקדמות בביצוע החוק ותוודא שהאותיות שלו לא תישארנה בגדר אותיות מתות.

החוק המקורי, חוק תחנת הכוח תל-אביב, התשכ"ז-1967, יהיה בטל בתום שנתיים מפרסום חוק זה ברשומות. והממשלה תהיה רשאית, באישור ועדת הכלכלה של הכנסת, להאריך את התקופה עוד בשנה אחת. זה לא מדויק שהחוק יהיה בטל, אלא אנחנו נקבל בתוך שנתיים את התוכנית המפורטת, לרבות מה שקרוי מפה מצבית, שתאפשר לנו לוודא שאכן קיימות במהלך השנתיים האלו התארגנות והיערכות לביטולה של תחנת הכוח שנה מאוחר יותר. אבל מאוד לא רצינו שיווצר מצב שבו, כפי שהציעו משרדי הממשלה השונים, הממשלה תוכל להאריך מדי שנה שוב ושוב את מועד הכנתה של התוכנית ששמה קץ לקיומה של תחנת הכוח הזאת. והוועדה עמדה על כך שתינתן אך ורק הארכה אחת, ולא יותר, לביטול התחנה.

אנחנו ממליצים בפני הממשלה שלא להשתהות, להתחיל כבר היום, אם החוק הזה יאושר, בהכנות מעשיות, כדי שהעמוד האדיר הזה שניצב בעיבורה של העיר תל-אביב, ומיתמרים ממנו ענני עשן מזהם ומסוכן, שעלול לפגוע לא רק בתושבי תל-אביב עצמה אלא במאות אלפים של תושבים בערי השפלה, ייעלם. אנחנו מקווים שהעמוד הזה ייעלם. הוא יישאר בנוסטלגיה התל-אביבית, הוא יופיע בדברי ימי העיר תל-אביב, הוא תמיד יהווה מוקד של זיכרונות. אבל לא עוד "רדינג" על חוף הים בתל-אביב.

הממשלה צריכה להתארגן, כאמור, לביצוע של שורה ארוכה של פעולות שנדרשות כדי להכפיף את התחנה לחוק התכנון והבנייה וליתר החוקים שעניינם שמירה על איכות הסביבה. זו התקדמות נוספת בהגברת המודעות של הכנסת, של בית-המחוקקים, לחובה שלו כלפי הציבור, להביא ליתר יעילות בהפעלת מערכות חשמל ומערכות אחרות, תוך היצמדות לעקרונות ולנורמות של איכות הסביבה בכל המדינה.

יש הסתייגות אחת לשם החוק. אינני רואה כאן את מגיש ההסתייגות, חבר הכנסת ונונו. והאמת היא שגם השם שחבר הכנסת ונונו מציע איננו עומד בסתירה לכוונת המחוקק. אני מציע לכנסת לדחות את ההסתייגות ולאשר את החוק, ולהביא בשורה לתושבי תל-אביב וערי הלווין שסביבה.

אני מוצא שוב לנכון לברך את חברי הכנסת בן-אלישר ופורז, אשר ביוזמתם החוק הזה מגיע לרגע השיא, להכרעה הסופית. תודה.

## היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד.

חברי הכנסת, יש לנו מנהג יפה, שהיזמים מקבלים שלוש דקות כדי לשבח, בבחינת נחתום המעיד על עיסתו. חבר הכנסת אליהו בן-אלישר, בבקשה.

## אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני חייב לומר שהרבה מאוד ברכות מגיעות לחבר הכנסת פורז. הוא קדם לי בהגשת הצעת החוק עוד בכנסת הקודמת. וכדי לסבר את האוזן הבאתי את רשימת חברי הכנסת אשר הציעו בקדנציה הקודמת הצעת חוק דומה מאוד, ביניהם חברי הכנסת יוסי שריד, היום השר הממונה על איכות הסביבה, אמנון רובינשטיין, יצחק רבין, שמעון פרס, אברהם פורז, דוד ליבאי, מרדכי גור, גד יעקבי. ואני לא אחטא לאחד החותמים, שהוא אולי אחד הלוחמים הגדולים ביותר למען קבלת החוק הזה, שאני מקווה שהכנסת תצביע עליו היום, אוריאל לין. אני מקווה שהיום נוכל להגשים את מה שהוא לחם עליו. ואני מודה מאוד ליושב-ראש ועדת הכלכלה על עזרתו.

זאת אכן בשורה גדולה מאוד, אדוני היושב-ראש, לתושבי תל-אביב, ולא רק לצפונה – אלא תל-אביב ובנותיה, הרצליה וכל הסביבה. זו תרומה נהדרת – אני מקווה מאוד, לאיכות הסביבה, לאיכות השמים ולאיכות הקרקע, ואולי גם לאיכות החיים. לא ייגזל דבר מאספקת החשמל בארץ, גם אם תחנת הכוח רדינג תיסגר ותושבת כליל. שהרי היום היא מייצרת פחות מ-10% מכושר הייצור המותקן היום בארץ, ובנקל ניתן להעביר את כושר הייצור הזה לתחנות כוח אחרות, ולפנות למעלה מ-400 דונם של קרקע זמינה לבנייה. בל נשכח, זאת אחת הקרקעות היקרות ביותר בארץ, היא שייכת היום למי שהיא שייכת, ניתן לעשות שם הרבה מאוד עסקות אשר גם תעזרנה לחברת החשמל לממן לפחות חלק גדול מן התרומה הזאת לאיכות החיים בארץ.

נקודה אחרונה, ואולי לא הקלה שבהן. החוק אשר נתקבל ב-1967, בטעות יסודו. בעצם הוא נועד לעקוף את התחיקה הקיימת. ואני חושב שאומנם באיחור רב, אבל בכל זאת אנחנו יכולים היום להתגאות בכך שאנחנו מחזירים את המדינה למצב החוקי הטבעי.

אולי יש בזה מעט מהאירוניה, שבממשלה הקודמת דווקא השר המקשר בין הממשלה לכנסת, רוני מילוא, מטעם הממשלה, התנגד להצעת החוק שהוא תומך בה כל כך היום בתוקף תפקידו כראש עיריית תל-אביב-יפו.

## דן תיכון (הליכוד):

זה כמו עם רמון עכשיו.

## אליהו בן-אלישר (הליכוד):

תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

## היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת אליהו בן-אלישר.

עד אשר חבר הכנסת פורז יבוא ויעלה, אני רוצה לברך את תל-אביב-יפו, אשר חגגה אתמול 85 שנים לייסודה. היתה לי הזכות לייצג אתכם בטקס ובישיבה מיוחדת של מועצת העיר, ליד בניין מועצת העיר ברחוב ביאליק. היתה חגיגה מרנינה ונוגעת ללב, ואני בירכתי את תושבי תל-אביב בשם הכנסת כולה, בשם הירושלמים, בשם החיפנים ובשם כל חברי הכנסת.

בבקשה.

## אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני באמת רוצה להודות לעמיתי חבר הכנסת אליהו בן-אלישר על היוזמה המשותפת, ואנחנו מצליחים להביא היום בפני הכנסת הצעת חוק זו. אני זוכר, חבר הכנסת בן-אלישר, שהייתי בין החותמים אתך על ההצעה בפעם הקודמת, וזה היה יום רביעי, כשהכול הלכו, והטילו עלי את החובה להביא את החוק הזה לקריאה מוקדמת. כשחיפשתי את הרוב שאמור היה לתמוך, הוא נעלם, ועלה באמת השר המקשר דאז רוני מילוא וכמצוות הממשלה – הפיל.

בכנסת הנוכחית אני רוצה להזכיר לטובה את שני שרי האנרגיה שתמכו, החל בשר אמנון רובינשטיין, שבתור שר האנרגיה תמך בהצעת החוק, וגם השר משה שחל שהחליף את השר רובינשטיין תמך בחוק.

באותה הזדמנות אני חושב שאני חייב להודות ליושב-ראש ועדת הכלכלה, חבר הכנסת צחי הנגבי, שסייע לנו להעביר את החוק – מי כמוני יודע שבלי רצון טוב ושיתוף פעולה של יושב-ראש ועדה לא מגיעים לשום מקום – וכמובן למזכירת הוועדה לאה ורון וליועץ המשפטי עורך-הדין צבי ענבר, שסייע בכל הנושא החשוב הזה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק איננה בשורה מיידית במובן הזה, שמי שחושב שהארובה הזאת הולכת להיעלם מחר, טועה. אבל החוק הזה, קודם כל, מחזיר את כל האתר הזה לתחומי מדינת ישראל, בעצם מחיל על זה את דיני מדינת ישראל, משום שחוק רדינג הידוע, אותו חוק מאמצע שנות ה-60 שחבר הכנסת בן-אלישר הזכירו, בעצם הפך את אזור רדינג, אזור מתחם תחנת הכוח, לאזור אקס-טריטוריאלי, הוציא אותו מתחומי מדינת ישראל, וכל זה כדי לעקוף את חוק התכנון והבנייה. יש לנו היום גם דוגמאות אחרות של מעקפים כאלה, וטוב שזה מתבטל.

**דן תיכון (הליכוד):**

באיזו שנה, לדעתך, תיעלם הארובה?

**אברהם פורז (מרצ):**

עכשיו אני מגיע לזה.

**דן תיכון (הליכוד):**

בשנת 2020.

**אברהם פורז (מרצ):**

חבר הכנסת דן תיכון, היושב-ראש רוצה שאני אסיים, ואתה רוצה שאני אסביר.

**היו"ר ש' וייס:**

התקנון רוצה שתסיים. היושב-ראש מוכן לבלות אתך עד הבוקר.

**אברהם פורז (מרצ):**

אם אתם כל כך מבקשים, במקום להסביר תנו לי לסיים וזה ייגמר.

**היו"ר ש' וייס:**

עוד מעט תאבד את הרוב, חבר הכנסת פורז.

**אברהם פורז (מרצ):**

רבותי, מוטלת עכשיו מלאכה רצינית וקשה מאוד על המועצה הארצית לתכנון ולבנייה. תוגש לה תוכנית מתאר ארצית למתחם תחנת הכוח, ובהתאם לחוק מוטלת למעשה חובה על המועצה

הארצית לתכנון ולבנייה, נוסף על קביעת תקני איכות סביבה ונושאים אחרים תכנוניים, לקבוע מועד לסיום הפעלתה של התחנה. אינני יודע, אני מניח שבתוך עשר שנים מהיום, פחות או יותר – זו המלצתי בפני המועצה הארצית, אבל היא בוודאי תשמע גם הצעות אחרות – התחנה הזאת צריכה להפסיק את פעילותה כליל. היא צריכה ליהרס. אגב, האזור הזה הוא של מאות דונמים; זה לא רק תחנת הכוח, יש גם מתקני דלק וכל מיני מכלים אחרים. האזור הזה יהיה רזרבה לפיתוחה של העיר תל-אביב לכיוון צפון. תודה רבה.

### היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת פורז.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על חוק תחנת הכוח תל-אביב (ביטול), התשנ"ד–1994, בקריאה שנייה. מי תומך בהסתייגות של חבר הכנסת ונונו לשם החוק?

הצבעה מס' 1

בעד התיקון של חבר הכנסת י' ונונו לשם החוק – אין

נגד – 13

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת י' ונונו לשם החוק לא נתקבל.

### היו"ר ש' וייס:

בעד – אין, 13 מתנגדים, אין נמנעים. לפיכך ההסתייגות נדחתה.

מי בעד שם החוק בקריאה שנייה, כהצעת הוועדה?

הצבעה מס' 2

בעד שם החוק, כהצעת הוועדה – 15

נגד – אין

נמנעים – אין

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

### היו"ר ש' וייס:

15 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שבקריאה שנייה אושר שם החוק.

מכיוון שלסעיפים 4-1, לרבות סעיף 4, בקריאה שנייה אין הסתייגויות, אני שואל מי תומך בקריאה שנייה בסעיפים אלה?

הצבעה מס' 3

בעד סעיפים 4-1 – 15

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 4-1 נתקבלו.

### היו"ר ש' וייס:

15 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שהחוק אושר בקריאה שנייה כהצעת הוועדה.

חברי הכנסת, הצעת חוק תחנת הכוח תל-אביב (ביטול), התשנ"ד–1994. מי תומך בחוק בקריאה שלישית?

הצבעה מס' 4

בעד החוק – 16

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק תחנת הכוח תל-אביב (ביטול), התשנ"ד-1994, נתקבל.

### **היו"ר ש' וייס:**

16 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. לפיכך אני קובע שהחוק אושר. אני מברך את כל היזמים ואת כל מי שדחף את העגלה ואת יושב-ראש ועדת הכלכלה.

חברי הכנסת, האם אפשר להוסיף הצעה בלתי פורמלית להצעת החוק? אפשר להשאיר את הארובה כמגדלור או כאיזה מגדל מרתק. יכולים לעשות שם דברים ארכיטקטוניים מקסימים.

### **דוד צוקר (מרצ):**

לתלות על זה כביסה לייבוש.

### **החלטה בדבר חלוקת הצעת חוק לתיקון פקודת הרופאים (מס' 2), התשנ"ד-1993**

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת עמיר פרץ, יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה, למסור הודעה קצרה מאוד.

### **עמיר פרץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש מחברי הכנסת לאשר לנו הוצאת סעיף מהחוק לתיקון פקודת הרופאים. כיוון שחוק לתיקון פקודת הרופאים הוא חוק מורכב, ויש בו הרבה מאוד עניינים שיש לברר אותם, אנחנו מבקשים שהסעיפים הנוגעים לבחינות רישוי לרופאים, סעיפי הגבייה האלה יוצאו מהחוק כדי שזה לא יעוכב.

אני מבקש לאפשר לנו את החלוקה. תודה.

### דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לרשום אותי.

### היו"ר ש' וייס:

תודה.

אני לא ידעתי שיש אנשים שרוצים את רשות הדיבור. אתה היחיד, חבר הכנסת דן תיכון?

### דן תיכון (הליכוד):

אני לא יודע. אני מייצג את עצמי. על-פי התקנון יש רשות לכל חבר כנסת להתבטא.

### היו"ר ש' וייס:

אני שאלתי רק למען הסדר. אחרי דברי חבר הכנסת דן תיכון נעבור להצבעה.

### דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה, הפרק של הרוקחים לא ברור לי.

### עמיר פרץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

מה? פקודת הרופאים.

### דן תיכון (הליכוד):

הרוקחים.

### עמיר פרץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

הרופאים.

### דן תיכון (הליכוד):

סליחה, אני לא מצוי. חשבתי שהוא מדבר על הרוקחים.

### היו"ר ש' וייס:

הכול אנושי, בסדר גמור.

### עמיר פרץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

יש סעיף המאפשר שסטודנטים הניגשים לבחינה ישלמו עבור הבחינה אגרת בחינה.

### היו"ר ש' וייס:

אני מודה. הכול אנושי, הכול בסדר, אי-הבנה לגמרי תמה.

חברי הכנסת, מי מוכן לאשר את הבקשה של יושב-ראש הוועדה עמיר פרץ לחלק את הצעת החוק לתיקון פקודת הרופאים (מס' 2)?

הצבעה מס' 5

בעד ההחלטה בדבר חלוקת הצעת החוק – 14

נגד – אין

נמנעים – אין

ההחלטה בדבר חלוקת הצעת חוק לתיקון פקודת הרופאים (מס' 2), התשנ"ד–1993, נתקבלה.

### היו"ר ש' וייס:

14 חברי כנסת תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. לפיכך ההצעה לחלוקה אושרה.

כן, חבר הכנסת דן תיכון.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, אני מתאמץ למצוא את סדר-היום.

### **היו"ר ש' וייס:**

למה אצלי הוא ישנו?

### **דן תיכון (הליכוד):**

אפילו אצל שכני משמאל, שבועדאי לא לקח את החומר, לא מצוי סדר-היום.

### **לימור לבנת (הליכוד):**

יש רק הצעות לסדר-היום.

### **היו"ר ש' וייס:**

מייד נטפל בזה.

## **הצעת חוק גביית חובות (ביצוע צווי מאסר) (תיקון מס' 2), התשנ"ד-1994**

### **(קריאה שנייה וקריאה שלישית)**

### **היו"ר ש' וייס:**

כדי שלא תהיינה הפתעות אני רוצה בינתיים לקרוא בפניכם: הנושא הבא – חוק גביית חובות. עוד מעט יעלה יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט. הנושא שאחריו – הצעות לסדר-היום שיש לכם. אני משוכנע שבתוך דקות אחדות יחולק סדר-היום.

## **אברהם הירשזון (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, יש לנו לא רק הצעות לסדר-היום לפנינו, אלא גם הצעות חוק. אבל זה רק חלק מסדר-היום.

## **היו"ר ש' וייס:**

מייד יהיה הכול. אני לא רוצה לנקוט כאן עמדה ולומר מי אשם. נתקן את זה ואחר כך נברר, ואני מקווה שזה לא יקרה פעם שנייה, לפחות לא בחודשיים-שלושה חודשים הקרובים.

אני הזמנתי עכשיו את יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חבר הכנסת דדי צוקר. הוא יביא לפנינו את חוק גביית חובות (ביצוע צווי מאסר) (תיקון מס' 2), התשנ"ד-1994, לקריאה שנייה ושלישית.

בבקשה, כבודו.

## **דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש מן הבית לאפשר לנו להאריך את תוקף הוראת השעה שעניינה גביית חובות (ביצוע צווי מאסר) בהוצאה לפועל.

הכנסת עובדת עכשיו באופן אינטנסיבי מאוד, בוועדת משנה בראשות חבר הכנסת גולדשמידט, על חוק ההוצאה לפועל, עם שינויים מפליגים בחוק עצמו. לפי הערכתנו, העבודה על החוק תארך עוד שלושה-ארבעה חודשים בערך, עד אשר יסתיימו הדיונים בוועדת המשנה ואחר כך במליאת הוועדה.

מאחר שאנו רוצים לאפשר לוועדת המשנה דיון מסודר, כדי לסיים דיון מקיף ומעמיק בהצעת חוק מסובכת ומורכבת מאוד, אנחנו מציעים להאריך את התוקף של הוראת השעה על-פי התאריכים הכלולים בהצעה; כלומר, להאריך את התוקף עד 1 בנובמבר.

אני מבקש את אישורכם.

הממשלה הציעה עד 1 בינואר – – –

## **דן תיכון (הליכוד):**

למה אתם מבקשים עד 1 בנובמבר?

**דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):**

הממשלה הציעה עד 1 בינואר. אני הצעתי – – –

**דן תיכון (הליכוד):**

את זה הבנתי, אבל למה לא לקצר?

**דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):**

אני הצעתי לקצר בחודשיים כדי להכריח את הוועדה – – –

**דן תיכון (הליכוד):**

אבל למה לא לקצר? הרי מדובר במאסר.

**דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):**

כי יש לנו פגרה בארץ. עשינו חשבון שוועדת המשנה תסיים את עבודתה קרוב ליציאה לפגרה. מליאת הוועדה תעבוד על כך בעת הפגרה, זו התחייבותי. מייד כאשר תחזור הכנסת לעבודה, לאחר שמחת-תורה, אנו נביא את זה לאישור סופי.

**דן תיכון (הליכוד):**

נדמה לי שהכנסת חוזרת לפני 1 באוקטובר.

**דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):**

היא חוזרת ב-13 באוקטובר. כך שיש לנו שבועיים אחרי זה לאשר ולסיים.

**חיים דיין (צומת):**

אדוני יושב-ראש הוועדה, רציתי להעיר הערה. אנחנו הולכים לאשר חוק בקריאה שנייה ושלישית כאשר בג"ץ פסק שאם לא יהיה מבחן הכנסת יכולת – – – הנושא הזה יוגש שוב לבג"ץ. אנחנו עוד לא גמרנו. אנחנו יושבים בוועדת המשנה, חבר הכנסת אלי גולדשמידט ואני, וכאן הולכים היום לעשות עוול נוסף לחייבים, להגיש אותם למאסר ללא מבחן הכנסת יכולת.

#### **דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):**

חבר הכנסת דיין, לא בכך אנו עוסקים עתה. הערותיך נוגעות כבר לחוק עצמו ולא זה הנושא שעליו אנו עומדים להצביע. הכנסת רק מתבקשת להאריך את תוקף הוראת השעה. אודה לכם אם תסייעו בידנו.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

אבל אני שואל שאלה – – –

#### **דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):**

אמרתי לך את לוח הזמנים.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

אני משתתף לפנים משורת הדין בדיוני ועדת המשנה. יכול להיות שוועדת המשנה תסיים את דיוניה לפני הפגרה. האם תיאותר במצב כזה להקדים את החיקוק בקריאה השנייה והשלישית של החוק שביקש שר המשפטים לאשר?

#### **דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):**

אני מבקש להתחייב בפני מליאת הכנסת, ואני מודה לחבר הכנסת דן תיכון שעורר את זה, שאם ועדת המשנה תסיים את דיוניה לפני המועד שציינתי, לא לפי לוח הזמנים שסרטטתי כאן, כדי לקצר את תוקף תחולת החוק כפי שהוא היום – ואני מתנגד גדול שלו – וכדי להביא לאישור את הצעת החוק שוועדת המשנה עובדת עליה עכשיו – אני מתחייב, שאם לוח הזמנים יקוצר, גם הצעת החוק תבוא הרבה יותר מוקדם; מוקדם ככל האפשר.

#### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת דדי צוקר, יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

חברי הכנסת, אנו עוברים כעת להצבעה בקריאה שנייה על הצעת חוק גביית חובות (ביצוע צווי מאסר) (תיקון מס' 2), התשנ"ד-1994, סעיפים 1 ו-2 כהצעת הוועדה, ללא הסתייגויות. נא להצביע. נא לא לדבר.

הצבעה מס' 6

בעד סעיפים 1-2 – 12

נגד – 3

נמנעים – אין

סעיפים 1-2 נתקבלו.

**חיים דיין (צומת):**

זה זלזול בבג"ץ.

**היו"ר א' סלמוביץ:**

חבר הכנסת דיין, עוד לא סיימנו את ההצבעות, נא לא לדבר.

**חיים דיין (צומת):**

אבל זה מכובד – – –

**היו"ר א' סלמוביץ:**

אני מבקשת לא לדבר עכשיו.

12 תומכים, שלושה מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהצעת החוק נתקבלה בקריאה שנייה.

חברי הכנסת, אנו עוברים כעת להצבעה על החוק בקריאה שלישית. נא להצביע בעד או נגד.

הצבעה מס' 7

12 – בעד החוק

נגד – 2

נמנעים – אין

חוק גביית חובות (ביצוע צווי מאסר) (תיקון מס' 2), התשנ"ד–1994, נתקבל.

#### **היו"ר א' סלמוביץ:**

12 תומכים, שני מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שחוק גביית חובות (ביצוע צווי מאסר) (תיקון מס' 2), התשנ"ד–1994, נתקבל בקריאה שלישית.

#### **שאלות ותשובות**

#### **היו"ר א' סלמוביץ:**

אנחנו עוברים כעת לנושא הבא על סדר-היום: שאלות ותשובות. אני מזמינה את כבוד שר התחבורה לדון להשיב על שאלות רגילות. יש שינוי קל בסדר-היום.

#### **לימור לבנת (הליכוד):**

אני איבדתי את ידי ואת רגלי בסדר-היום.

#### **היו"ר א' סלמוביץ:**

אני לא קובעת את סדר-היום.

#### **לימור לבנת (הליכוד):**

בכל הכבוד, לא ייתכן שחברי הכנסת ישבו באולם ולא ידעו מה סדר-היום.

#### **היו"ר א' סלמוביץ:**

רק שנייה אחת, חברת הכנסת לבנת, אני אברר מדוע השינוי הזה.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

לא רק השינוי, אנחנו לא יודעים מה סדר-היום.

#### **היו"ר א' סלמוביץ:**

חברת הכנסת לבנת, היתה בקשה של שר התחבורה, מכיוון שאינו חש בטוב, להקדים את השאלות שלו. אנחנו תיכף מסיימים. זה ייקח לא יותר משלוש דקות.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

אבל אנחנו לא יודעים מה סדר-היום.

#### **לימור לבנת (הליכוד):**

אני מכבדת את בקשתו של שר התחבורה ואין לי שום בעיה עם זה. אני רק רוצה להבין מה סדר-היום אחרי ששר התחבורה יענה על שאלות. אני מאחלת לו רפואה שלמה.

#### **היו"ר א' סלמוביץ:**

אני מוכנה לומר לך. נחזור לאחר מכן להצעות לסדר-היום על-פי סדר-היום הרגיל.

#### **לימור לבנת (הליכוד):**

אבל אין לנו סדר-היום על השולחן.

**רון נחמן (הליכוד):**

אין סדר-היום.

**אברהם הירשזון (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש – –

**רענן כהן (העבודה):**

תנו קודם לשר התחבורה לסיים את תשובותיו.

**אברהם הירשזון (הליכוד):**

בכבוד רב.

**דן תיכון (הליכוד):**

אני רואה שאתה ידיד שלו, חבר הכנסת רענן כהן.

**רענן כהן (העבודה):**

זה לא קשור.

**אברהם הירשזון (הליכוד):**

אין לנו ההצעות לסדר-היום, יש לפנינו רק חלק מסדר-היום.

**דן תיכון (הליכוד):**

יש אפילו תוספת לסדר-היום, אבל סדר-היום איננו.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

חברי הכנסת, אני מבקשת להפסיק את זה. אין סדר-היום על השולחן? מייד יטפלו בזה.

בבקשה, אדוני שר התחבורה.

## **מטוסי אולטרה-לייט**

חבר הכנסת י' כץ שאל את שר התחבורה ביום כ"ו בסיוון התשנ"ג (15 ביוני 1993):

ביום שבת, 15 במאי 1993, התרסק מטוס אולטרה-לייט מעל פארק אשכול בנגב וטייסו נפצע.

ברצוני לשאול:

1. כמה מטוסי אולטרה-לייט מורשים לטוס בארץ?
2. מה הם התנאים הנדרשים לקבלת רשיון טיסה במטוס אולטרה-לייט?
3. איזה פיקוח מפעיל משרד התחבורה על תקינות המטוסים ואחזקתם?
4. מה הן סיבות התאונה האחרונה?

## **שר התחבורה י' קיסר:**

השאלתא של חבר הכנסת יוסי כץ נוגעת לפיקוח על מטוסים זעירים.

1. בישראל מורשים לטוס כ-100 מטוסים זעירים.
2. התנאים לקבלת רשיון טיסה במטוסים זעירים הם: גיל מינימום 17 שנים; רמת בריאות תקינה; הוכחת ידע תיאורטי בכל הקשור במבנה המטוס, מגבלות תפעוליות, והפעלת המטוס לפי חוקי הטיס.

צריך גם לקבל הדרכה בסיסית בבית-ספר לטיסה של מטוסים זעירים.

לאחר סיום הקורס הבסיסי וצבירת ניסיון הנדרש בתקנות הטיס, עליו לעמוד במבחן מעשי ולהוכיח מיומנות ויכולת בהפעלת כלי הטיס כמפורט בתקנות.

3. מינהל התעופה האזרחית מפקח באופן שוטף על תחזוקת המטוסים הזעירים באמצעות פיקוח על מכוני בדק מורשים שנותנים שירות תחזוקה לכל מטוס זעיר. נוסף על כך, כל מטוס זעיר נבדק על-ידי מפקח כושר אווירי של מינהל התעופה האזרחית ומקבל אחת לשנה תעודת כושר טיסה.

4. אשר לשאלה שלך לגבי התאונה. מיניתי צוות חקירה לפי החוק והוא קובע: החלטת הטייס לנחות בשטח במקום במנחת – הוא החליט; ביצוע המראה מהשטח ללא בדיקת המשטח על-ידי מי שמוסמך לכך; אי-בדיקת המנוע על-ידי טכנאי מוסמך לאחר גמגום מנוע דומה בעבר, למרות ההוראות שהופצו בעניין; ירידה בכוח המנוע בעת ההמראה; תפעול לקוי של המטוס מרגע שהובחן שהמנוע אינו פועל כשורה.

אלה הם הנתונים שקיבלנו. אנחנו חיצקנו את הפיקוח בעקבות העובדה שבשנה שעברה היו תאונות מספר, אם כי מספר הנפגעים לא גדל.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

יש שאלה נוספת? אין.

### **אכיפת חוק החנייה לנכים**

חבר הכנסת צ' הנגבי שאל את שר התחבורה ביום ו' בשבט התשנ"ד (18 בינואר 1994):

פנה אלי תושב אשדוד, מר מ"י (שמו המלא מופיע במקור), נכה צה"ל בגפיים (מעל 50%), בטענה שגם כאשר היה מצויד בתו חנייה כחוק, לא הורשה להחנות את רכבו מול קופת-החולים שבה הוא מטופל, במקום המסומן בתמרור של נכה, בטענה שמקום זה שמור לאמבולנסים.

ברצוני לשאול:

1. מדוע נאסר על מר מ"י להחנות את רכבו במקום המסומן בתמרור מיוחד לנכים, כאשר חוק החנייה לנכים, התשנ"ד–1993, מתיר זאת מפורשות (מצ"ב החוק)?

2. אם אין ביסוס חוקי לאיסור זה, האם יורה משרדך למנהל מדור הפיקוח על החנייה בעיריית אשדוד לאפשר למר מ"י חנייה כמבוקש?

### **תשובת שר התחבורה י' קיסר:**

**(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)**

הגורמים המוסמכים במשרדי פנו למנהל מדור הפיקוח בעיריית אשדוד, מר אורי ריקלין, לבירור הנושא. לצערו, אין בשאילתא פרטים מספיקים כדי לאתר את המקרה.

בכל אופן, עיריית אשדוד מקפידה על האמור בחוק החנייה לנכים – לדברי מנהל מדור הפיקוח – ככתבו וכלשונו.

אנו מציעים, לאחר תיאום כאמור עם מר ריקלין, להפנות את מר מוריס יפתח ישירות אל מר ריקלין בעיריית אשדוד לבירור הנושא הייחודי הנדון.

### **נציג "אל על" בסקנדינביה**

חבר הכנסת ג' שגיא שאל את שר התחבורה ביום כ' בשבט התשנ"ד (1 בפברואר 1994):

לאחרונה פורסם, כי יורד שחי בגרמניה זה עשר שנים, לאחר שעבד ב"אל על" וקיבל פיצויים, זכה למינוי כנציג "אל על" בסקנדינביה.

ברצוני לשאול:

1. האם נכון הדבר?

2. האם קיים ב"אל על" נוהג של העסקת יורדים בחברה?

3. אם כן – כמה יורדים משמשים כיום בתפקידים ב"אל על"?

4. אם לא – על יסוד מה אושרה העסקתו של היורד א"ש (שמו המלא מופיע במקור) כנציג "אל על" בסקנדינביה?

## **תשובת שר התחבורה י' קיסר:**

**(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)**

4-1. המידע, אם פורסם, איננו נכון לחלוטין.

מר אברהם שוורץ לא ירד מהארץ. הוא שהה בשנים 1991-1993 בגרמניה בתפקיד מנהל חברה-בת של "סאיטקס".

מר אברהם שוורץ מונה לתפקיד נציג החברה בסקנדינביה על בסיס כישוריו וניסיונו בתחומי השיווק והמסחר.

לא ידוע לי על יורדים המועסקים ב"אל על", על-פי האינפורמציה שקיבלתי מהנהלת "אל על".

## **קו אוטובוס לאזור התעשייה עטרות**

חבר הכנסת א' ויינשטיין שאל את שר התחבורה ביום ד' באדר התשנ"ד (15 בפברואר 1994):

כ-5,000 איש מתפרנסים באזור התעשייה עטרות הנמצא בתחום השיפוט של ירושלים רבתי.

לאזור זה אין קו אוטובוס סדיר הפועל ממנו ואליו במשך כל שעות היום. לכן נזקקים העובדים להיסעים במסגרות פרטיות.

ברצוני לשאול:

1. האם יפעל משרדך לכך שחברת "אגד" תפעיל ללא דיחוי קו, כאמור?

2. אם לא – האם יינתן זיכיון לגורם אחר?

## **תשובת שר התחבורה י' קיסר:**

**(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)**

2-1. לאזור התעשייה עטרות מופעל קו שירות המקיים ארבע נסיעות ביום: מירושלים – 06:30, 07:00, מעטרות – 16:30, 17:20. נסיעות אלה נקבעו בתיאום עם המפעלים באזור.

בעבר היו נסיעות רבות יותר בקו השירות, אולם אלה בוטלו בשל העדר מוחלט של נוסעים.

המפעלים באזור התעשייה נוהגים להסיע את פועליהם באמצעים עצמאיים או באמצעות מסיעים פרטיים, בדרך כלל על-ידי איסופם מבתיהם.

במגעים האחרונים בין מינהלת אזור התעשייה עטרות ל"אגד" סוכם לתגבר את השירות בכל מספר דרוש, אם אכן תבטיח המינהלת מספר נוסעים קבוע שיצדיק את הנסיעות.

עמדת המשרד היא, כי ככל שתהיה דרישה לתדירות גבוהה יותר, וכמות נוסעים מצדיקה בקו – היא תקוים.

### **מחסום חשמלי במפגש כביש עם פסי רכבת**

חבר הכנסת ח' דיין שאל את שר התחבורה ביום ד' באדר התשנ"ד (15 בפברואר 1994):

במסילת הרכבת בין צומת-מסמיה לבין צומת-נחשון קיים מתקן מחסום חשמלי, אך הוא אינו תקין זה כשנה וחצי. רכבת עוברת במקום זה פעמיים ביום, ואין שום אמצעי אזהרה לנהגים שאינם מכירים דרך זו.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרד התחבורה על כך?

2. מה ייעשה לתיקון המחסום?

### **תשובת שר התחבורה י' קיסר:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

במפגש צומת-מסמיה-נחשון הותקן מחסום אוטומטי חשמלי, שהופעל רק בתאריך 2 בפברואר 1994, לאחר המתנה ארוכה לקבלת חיבור חשמל מחברת החשמל.

עד להפעלת המחסום היה המפגש מוגן בשלטי "עצור" כנדרש בחוק. עכשיו כבר יש מחסום אוטומטי.

## **קו האוטובוס נצרת-תל-אביב**

חבר הכנסת ע' עלי שאל את שר התחבורה ביום י"א באדר התשנ"ד (22 בפברואר 1994):

מקבלי השירות בקו 824 של "אגד", המהלך בין נצרת לתל-אביב, הודיעוני על שינויים שהנהיג "אגד" בקו זה, הפוגעים בהם.

ברצוני לשאול:

1. מדוע נעשו השינויים?

2. האם יושב המצב לקדמותו כדי להקל על תושבי עמק-יזרעאל הנצרכים לשירות זה?

3. מה יעשה המשרד כדי ש"אגד" לא ירע שוב את השירות אלא ינסה לשפרו?

## **תשובת שר התחבורה י' קיסר:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

החל מ-1 במרס 1994 תוגבר השירות בקו 824.

תושבי עמק-יזרעאל והעיר עפולה נהנים משירותי קווים רבים נוספים לתל-אביב, הן מהירים והן מאספים.

משרד התחבורה באמצעות קואופרטיב "אגד" שוקד ללא הרף על שיפור השירות לנוסע.

## **כרטיס ממוחשב לאוטובוס**

חבר הכנסת א' ויינשטיין שאל את שר התחבורה ביום י"א באדר התשנ"ד (22 בפברואר 1994):

כפי שפורסם בעיתונות, "אגד" יקציב 15 מיליון דולר לפרויקט כרטיס ממוחשב, וגם "דן" עומד להנהיג באוטובוסים שברשותו כרטיס ממוחשב, מתקציב הצטיידות שכפוף לאישור משרד התחבורה.

בינתיים, אלפי נוסעים מיטלטלים באוטובוסים עם מושבים שבורים, ללא מיזוג אוויר; ובשל מיעוט האוטובוסים, הנוסעים נאלצים להיטלטל דחוסים, בעמידה.

ברצוני לשאול:

האם נשקל שתקציב קרן ההצטיידות של משרד התחבורה יינתן לקואופרטיבים לתחבורה, קודם כול לצורך שיפור התנאים האלמנטריים?

### **תשובת שר התחבורה י' קיסר:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. הממשלה הקימה קרן הצטיידות אשר מממנת רכישת אוטובוסים חדשים לקואופרטיבים "אגד" ו"ד".

בסך הכול מופעל תקציב בהיקף של כ-235 אוטובוסים חדשים לשנה. האוטובוסים החדשים, הנרכשים באמצעות קרן זו, ועוד נוספים ממקורות עצמיים ב"אגד", הם אוטובוסים מודרניים עם מיטב השכלולים, לרבות מיזוג אוויר, מושבים נוחים וכריות אוויר.

ב. נוסף על כך, קיימת קרן לשיפורים בתחבורה ציבורית המממנת פרויקטים מיוחדים לשיפור השירות, וביניהם – מיזוג אוטובוסים ישנים, מודיעין משוכלל ממוחשב, שילוט לנוסעים אשר מאפשר קליטה מהירה של נוסעים באוטובוס, והפעלת שיטות כרטוס מודרניות עם שיתוף מפעילים ומוצרים אחרים.

הכרטוס הממוחשב הוא פרויקט שיבוצע במשך כחמש שנים, לאחר שייבחרו הטכנולוגיה ודרך ההפעלה המתאימות, כאשר הכוונה היא שהנוסע בתחבורה הציבורית בקווים שונים יקנה רק פעם אחת כרטיס משולב לקווים שבהם ירצה לנסוע באותו זמן, ולא יצטרך לכתת רגליו ולקנות כל פעם כרטיס כשיעלה לאוטובוס בקו זה או אחר במסלול נסיעתו.

### **תוכנית-אב לתחבורה**

חבר הכנסת ע' פרץ שאל את שר התחבורה ביום י"ז באדר התשנ"ד (28 בפברואר 1994):

מפרסומים באמצעי התקשורת עולה טענה, שמקורה במומחי תחבורה בריטים שביקרו בארץ, ולפיה לישראל אין תוכנית-אב מגובשת לתחבורה, והגורמים הנוגעים בדבר מיישמים תוכניות סותרות.

ברצוני לשאול:

1. האם טענות אלה נכונות?

2. אם כן – מה ייעשה בנדון?

3. האם נכונה הטענה שלא שותפו גורמי התיירות בעיר אילת בתוכנית להקמת מסילת ברזל בעיר ולהזזת נמל התעופה מאילת, אף שגורמים אלה הם הצרכנים העיקריים של התשתית החדשה?

### **תשובת שר התחבורה י' קיסר:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ראשית, ניתן לציין בסיפוק רב כי המשלחת האנגלית הדגישה את ההתקדמות הרבה בנושא ניהול משק התחבורה והשינוי לטובה בתחום זה שנוצר בשטח.

לגבי השאלות:

1. א. התכנון התחבורתי המטרופולי ברמה הרעיונית בוצע בצוותי-אב לתחבורה מטרופולינית בשלושת המרחבים העיקריים – ירושלים, תל-אביב וחיפה.

ב. עד כה היו תהליכי תכנון נפרדים לתשתיות תחבורה ארציות: דרכים – באחריות מע"צ במסגרת משרד השיכון; מסילות ברזל – באחריות רשות הנמלים והרכבות.

ג. עד כה לא פעל צוות תוכנית-אב ארצי לתחבורה יבשתית בישראל. צוות כזה נמצא בהקמה כיום לראשונה. חוזה להקמתו נמצא בהליכי חתימה מתקדמים.

עם זאת, אין זה בהכרח נכון שהתוכניות המבוצעות כיום סותרות האחת את רעותה.

2. תכנון מערכות אורבניות בכלל ומערכות תחבורה בפרט איננו אירוע חד-פעמי, אלא תהליך החוזר על עצמו ובוחן מדי פעם את הפתרונות המתאימים לתנאים המשתנים, בהתחשב בכלי התכנון ובתפיסות התכנון המתחדשות. כיום נמצא תכנון מערכת התחבורה בתקופה של בחינה מחודשת של מערך הפתרונות לטווח הארוך הן ברמה הארצית והן במרחבים המטרופוליניים, במסגרת צוותי תוכניות-האב לתחבורה המופעלים וממומנים על-ידי משרד התחבורה.

3. א. העתקת נמל התעופה מהעיר אילת לאתר עין-עברונה:

הגורמים להעתקת נמל התעופה מתוך העיר הינם מורכבים וכוללים: שיקולים סביבתיים – בעיקר בתחום מפגעי הרעש לאוכלוסייה, ולתיירים בכלל זה; שיקולים של בטיחות טיסה – המתייחסים לתנאי התפעול התעופתיים של שדה-התעופה; סבירות סיכונים – לאוכלוסייה פעילה בקרבת השדה במקרה של תאונה אווירית; שיקולים אורבניים – של רציפות המרקם העירוני ותפקודו, ועוד.

הגורם העיקרי המייצג את האוכלוסייה כלפי משרד התחבורה והרשויות העוסקות בתעופה מטעמו הינו הרשות המקומית, וזו לחצה במשך שנים להעתקת השדה ממקומו בתוך העיר.

לפני כחודש בלבד נערכו פגישות מחודשות עם גורמי התיירות, יושב-ראש התאחדות בעלי בתי-המלון באילת ויושב-ראש עמותת התיירות באזור חבל-אילות, אשר ביטאו את עמדתם בדבר הצורך בנמל התעופה החדש, אשר יספק רמת שירות גבוהה של תעופה בין-לאומית לאזור, בהקשר של הצורך בהעתקת השדה לעין-עברונה.

ב. מסילות הברזל לנמל אילת:

לא גורמי התיירות באילת אמורים להוות צרכן עיקרי של תשתית הרכבת לעיר, אלא נמל אילת, כלומר נושא ייצוא וייבוא מטענים.

חשיבותם של הנמל והרכבת אליו בהבטחת מוצא יציב לסחר עם מזרח אפריקה, דרום אסיה ומזרחה ואוקיאניה, עם הפוטנציאל העצום הגלום בהם. חשיבות הנמל לאילת הינה בגיוון הזדמנויות התעסוקה ומניעת הפיכתה של העיר למבוססת על ענף כלכלי יחיד, שהינו רגיש ביותר לתנודות פוליטיות וכלכליות באזור ובעולם. זאת אף שיש הרואים בשירות המסילתי גם אפשרות לתרומה משמעותית להובלת תיירים לאילת בנסיבות השקעות מסומנות.

### **בטיחות הטיסות של חברות תעופה זרות**

חבר הכנסת מ' קצב שאל את שר התחבורה ביום כ"ד באדר התשנ"ד (7 במרס 1994):

חברת התעופה הרוסית "אירופלוט" קיבלה הודעה משלטונות התעופה הבריטיים כי לא תורשה לנחות בבריטניה אם לא תיענה מיידית לדרישות הבטיחות.

ברצוני לשאול:

האם רשויות התעופה בישראל מאשרות כי כל המטוסים הטסים לישראל של חברות התעופה הזרות מקיימים את כל ההוראות בעניין בטיחות הטיסות להבטחת שלומם של הנוסעים?

### **תשובת שר התחבורה י' קיסר:**

**(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)**

תגובת מינהל התעופה הבריטי כלפי חברת "אירופלוט" בעקבות כשל אחד החלונות היתה כצפוי לפי נספח (ANNEX) מס' 6 לאמנת-שיקגו, המטילה אחריות לכושר האווירי ולבטיחות של מטוס על המדינה שבה הוא רשום.

רשויות התעופה בישראל פועלות גם הן לפי האמנה האמורה. עם זאת, נעשית בדיקה יסודית על-ידי מינהל התעופה על הכושר המבצעי והתחזוקתי של כל חברה עם הענקת רשיון לטוס לישראל. בנוסף, נערך פיקוח שוטף של מפקחי כושר אווירי ומבצעי על המטוסים הפוקדים את ישראל לוודא רמת בטיחות והפעלה מניחה את הדעת.

### **תקנים במשרד התחבורה**

חבר הכנסת א' אסעד שאל את שר התחבורה ביום ג' בניסן התשנ"ד (15 במרס 1994):

נודע לי כי שר התחבורה זימן פגישה עם ראשי רשויות חברי מפלגת העבודה בנושא תקנים במשרד.

ברצוני לשאול:

1. האם ישיבה זו אכן התקיימה?

2. מדוע לא זומנו לישיבה, שהיתה ישיבה ממלכתית, ראשי רשויות שאינם מזוהים פוליטית עם מפלגת העבודה?

### **תשובת שר התחבורה י' קיסר:**

**(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)**

תשובתי על השאילתא של חבר הכנסת אסעד בנושא תקנים במשרד התחבורה הינה – לא היו דברים מעולם.

## **גנבת מזוודות בנמל התעופה בן-גוריון**

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר התחבורה ביום כ"ב באייר התשנ"ד (3 במאי 1994):

נוכח התופעה החדשה של גנבת מזוודות נוסעים בנמל התעופה בן-גוריון, ברצוני לשאול:

מדוע לא יונהג גם אצלנו הנוהל של הצגת תווית המעידה על בעלות על המטען האישי, טרם הוצאתו מאולם הנוסעים?

### **שר התחבורה י' קיסר:**

גברתי היושבת-ראש, חבר הכנסת דוד מגן, השאילתא של חבר הכנסת דוד מגן נוגעת לגנבת מזוודות מנמל התעופה.

אני רוצה להשיב לך, כי בבדיקה שערכנו התברר כי לא קיימת תופעה של גנבת מזוודות בנמל התעופה בן-גוריון. מדובר במספר מקרים זניח.

נמל התעופה בן-גוריון, עם משטרת ישראל, מפעיל שורה של אמצעים, חלקם גלויים וחלקם סמויים, למניעת עבירות רכוש בנמל.

לא נהוג להציג תוויות המעידות על הבעלות על הכבודה בשום נמל תעופה המוכר לנו, זולת – –

### **דן תיכון (הליכוד):**

לא נכון, אדוני השר, פשוט לא נכון.

### **שר התחבורה י' קיסר:**

עדיין לא סיימתי את המשפט. לפחות כבוד לסוף המשפט, עד שאשים נקודה.

– – כמה טרמינלים של חברות תעופה בארצות-הברית. אתה רוצה להגיד שזה לא נכון, והסיפא אומר שאין, להוציא כאלה וכאלה.

## דן תיכון (הליכוד):

אני אומר – – –

## שר התחבורה י' קיסר:

לכן אמרתי שתחכה עד סוף המשפט, כי ידעתי מה אתה רוצה להגיד. כתוב: "זולת כמה טרמינלים של חברות תעופה בארצות-הברית".

הפעלת שיטה מסוג זה לגבי 2.5 מיליוני נוסעים המגיעים ארצה תגרום לעצירה בתהליך זרימה של המגיעים ארצה ולתורים ארוכים, וממילא לפי דעתנו לא נדרש וגם אין בהצגת התוויות כדי למנוע גנבות, במיוחד כשלפי האינפורמציה שבידינו היקף הגנבות זניח מאוד, כי יש שכלולים רבים בשיטת התפעול של הנמל.

## דן תיכון (הליכוד):

מותר להעמיד דברים על דיוקם?

## היו"ר א' סלמוביץ:

שאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן. בבקשה.

## דן תיכון (הליכוד):

יש בדיקות לסירוגין.

## גדעון שגיא (העבודה):

— — —

## היו"ר א' סלמוביץ:

לא, זו שאילתא רגילה, ואין עליה שאלות נוספות, פרט לשואל.

## **גדעון שגיא (העבודה):**

לא, אני ביקשתי מהשר לחזור לתשובה על השאלתא שלי.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

רק רגע.

בבקשה, חבר הכנסת דוד מגן.

## **דוד מגן (הליכוד):**

אדוני שר התחבורה, לגבי המושג "זניח" יש ויכוח. לדעתי, אזרח שגנבו את מזוודתו, כל הטרומה המלווה אותו מצדיקה התייחסות מעמיקה יותר לאותו מקרה, וחשוב יותר – למנוע הישנות מקרים כאלה בעתיד.

מדינת ישראל היא מדינה מסודרת, היא יכולה בהחלט ללמוד מארצות-הברית גם את ענייני שמירת רכושו של הנוסע. ובכל הכבוד, אינני חושב שהצגת תווית, שממילא מצורפת לכרטיס הטיסה, יכולה לגרום לשיבושים במהלך היציאה משדה התעופה. ראוי שמשרד התחבורה ורשות שדות התעופה יחשבו ברצינות על הרעיון, לפחות במקביל לבנייתו של אותו טרמינל גדול בשנים הקרובות.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מגן.

בבקשה, אדוני השר.

## **שר התחבורה י' קיסר:**

חבר הכנסת דוד מגן, קודם כול אתה אומר שיכול להיות ויכוח מה זה "זניח". אני יכול להביא את הנתונים המוחלטים, האבסולוטיים, כמה גנבות היו. נכון שלגבי מי שגנבה לו המזוודה זה לא מקרה זניח, ואני מסכים אתך לחלוטין.

## **אברהם הירשזון (הליכוד):**

### שר התחבורה י' קיסר:

השאלה היא אם זה שווה בנזק המלך. תמיד אתה בודק אמצעי לעומת התועלת, שהרי יש לנו בעיות קשות בנמל, בגלל הבדיקות הביטחוניות, ואנחנו שומעים הרבה תלונות של אנשים שבאים בתום לב, כתיירים, ואנחנו לא יכולים לוותר על בדיקות ביטחוניות, ולפעמים הדבר מעכב אותם זמן רב, וגם על זה יש ויכוח.

### אברהם הירשזון (הליכוד):

מה זה שייך לבדיקות ביטחוניות?

### שר התחבורה י' קיסר:

אם נוסיף על זה עוד הכבדה, אנחנו נברייח תיירים במקום לקרב תיירים.

ואף-על-פי-כן, חבר הכנסת דוד מגן, אני יכול להבטיח לך שאני אבדוק מחדש את הנושא כדי ללמוד. הלוא אנחנו מעוניינים לשפר את כל השירותים שאנחנו נותנים לאזרחים, ובמיוחד לתיירים.

### היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה, אדוני השר.

### דן תיכון (הליכוד):

בדיקות לסירוגין נהוגות כמעט בכל נמלי התעופה.

### שר התחבורה י' קיסר:

אמרתי, יש לנו בעיה נוספת. אומרים לנו: למה אתם מעכבים אנשים בגלל בדיקות ביטחוניות?

### דן תיכון (הליכוד):

זה לא מעכב.

### שר התחבורה י' קיסר:

הכול מעכב. כל תור שאתה בודק בו מעכב. כשאין בדיקה, הוא מכיר את המזוודה שלו, הוא לוקח אותה והולך. אתה נוסע ותיק, וכל אחד מאתנו יודע – – –

### דן תיכון (הליכוד):

— — —

### אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני השר, זה לא עובד כך בנמלי התעופה.

### היו"ר א' סלמוביץ:

סליחה, אני מבקשת שלא להתווכח על זה עכשיו.

אדוני השר, אני רואה שבינתיים הגיעו שני חברי כנסת. האם תיאות להשיב על השאלות שלהם?

### שר התחבורה י' קיסר:

אין בעיה.

(קורא את התשובה על שאילתא מס' 2609, ראה עמ').

### היו"ר א' סלמוביץ:

יש לך שאלה נוספת?

### גדעון שגיא (העבודה):

אני מודה ואני מקווה שהאינפורמציה שנמסרה נכונה.

**היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה. כבוד השר ישיב עכשיו על שאילתא מס' 2675, של חבר הכנסת חיים דיין.

**רענן כהן (העבודה):**

---

**היו"ר א' סלמוביץ:**

זה לא בניגוד. זה נתון לשיקול דעתי. זה לפנים משורת הדין.

**שר התחבורה י' קיסר:**

(קורא את התשובה על שאילתא מס' 2675, ראה עמ' .)

**היו"ר א' סלמוביץ:**

שאלה נוספת לחבר הכנסת חיים דיין. בבקשה.

**חיים דיין (צומת):**

גברתי היושבת-ראש, אדוני השר, אני שמח מאוד, כי ב-15 בפברואר פניתי אליכם ואני רואה שהנושא הזה אכן בוצע ותוקן.

רציתי לשאול, האם יש עוד מקרים דומים בארץ שאין מחסומים שמונעים התקרבות רכב למסילת ברזל?

**שר התחבורה י' קיסר:**

אני לא אוכל לענות לך מעל הבמה הזאת במדויק.

## **חיים דיין (צומת):**

אני אתן לך דוגמה: אחרי חדרה יש – – –

## **שר התחבורה י' קיסר:**

אני יכול לתת לך תשובה גורפת. אם השאלה היא, האם יש בכלל המחסומים, אני יכול להניח שלא, אבל אנחנו מתקדמים, מכיוון שאנחנו משקיעים היום הרבה מאוד מיליונים בשיפור הרכבת על-ידי התקנת מסילה שנייה, שכלולים אוטומטיים, איתות אוטומטי, גם מחסומים אוטומטיים. אנחנו הולכים בכיוון של הנהגת רמה גבוהה ברכבת שלנו, אבל לא אוכל להגיד לך בכמה מקומות עדיין אין מחסום חשמלי אוטומטי.

## **מיזוג אוויר ברכבות נוסעים**

חבר הכנסת ס' שלום שאל את שר התחבורה ביום כ"ב באייר התשנ"ד (3 במאי 1994):

רכבת ישראל מפעילה שירות בקו נהרייה-הקריות-חיפה-תל-אביב. נמסר לי שבשעות הבוקר אין בקו זה ולו קרון רכבת ממוזג אחד. בשעות הצהריים רק חלק מקרונות הנוסעים ממוזגים.

ברצוני לשאול:

1. האם מודע משרד התחבורה למצב זה?

2. האם קיימת נורמה, שבה בכל נסיעת רכבת קיים רק מספר קטן של קרונות ממוזגים?

3. האם ישווה המשרד את התנאים בין התחבורה הציבורית הבין-עירונית לבין הרכבות ויתקין מיזוג בכל קרונות הרכבת, לרווחת הנוסעים?

4. אם כן – מתי?

## **תשובת שר התחבורה י' קיסר:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מסך כל 66 קרונות הנוסעים ברכבות הרגילות, ממוזגים כיום רק 47 קרונות, כך שאפשרי שיהיו ברכבות גם קרונות לא ממוזגים.

אנו מודעים לבעיה ופועלים להשלמת המיזוג בכל הקרונות ולתיקון ליקויים בקרונות קיימים, וכן לשיפוץ קרונות ישנים.

כל הקרונות החדשים מטיפוס IC-3 ממוזגים במיזוג אוויר מלא.

**היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לכבוד שר התחבורה.

**שר התחבורה י' קיסר:**

תודה רבה לך, וסליחה, בגלל מצב הבריאות אני אסמוך על קופת-חולים.

**היו"ר א' סלמוביץ:**

תהיה בריא.

**הצעות לסדר-היום**

**זכויות הצרכנים בארץ ובעולם**

**היו"ר א' סלמוביץ:**

אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 4028 ו-4195 בנושא: זכויות הצרכנים בארץ ובעולם. אני מזמינה את ראשון המציעים, חבר הכנסת רענן כהן. בבקשה.

**רענן כהן (העבודה):**

גברתי היושבת-ראש, גברתי סגנית השר, חברי הכנסת, נושא הגנת הצרכן התפתח בהדרגה במהלך 50 השנים האחרונות. לאחר שהעולם החופשי פתר בזו אחר זו את בעיות המזון, הדיור, הבריאות והחינוך, פנו מדינות העולם בכללן, והדמוקרטיות בפרט, לנושא שיפור איכות החיים.

הגנת הצרכן היא פן אחד של שיפור איכות החיים. תהליך הדרגתי זה פקד גם את הדמוקרטיה הישראלית, שבית-הנבחרים שלה חוקק את חוק הגנת הצרכן בשנת 1981.

הגנת הצרכן מתחלקת לשניים: החלק שבו כופה המדינה על ספקי השירותים והמוצרים חובות מסוימות, והחלק שבו הצרכן חייב להגן על עצמו. בחלק הראשון, החלק שבו המדינה כופה נורמות התנהגות על יצרני שירותים ומוצרים, קיבלה הכנסת את חוק הגנת הצרכן, והחוק הזה כשלעצמו הוא חוק מתקדם, המשפר עצמו ממהדורה למהדורה, כמו נושא סימון מחירים. חוק זה הוא מתקדם, אם כן, ותכליתו – –

### **דן תיכון (הליכוד):**

מה, חוק סימון מחירים הוא מתקדם?

### **רענן כהן (העבודה):**

אני מקווה.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אני מוכרח לומר לך, בוודאי העורך הכלכלי של "הארץ" יסכים אתך ולא אתי, אני חושב שנסוגו אחרנית משעה שחוקקנו את החוק הזה.

### **רענן כהן (העבודה):**

הבעיה היא שלנו, שיש לנו חוקים, ואיך אנחנו מבטיחים את יישומם. אנחנו רואים מצב זה בחוקים רבים.

המטרה בחוק הסימון היא למנוע הונאה, מרמה והטעיה. כמו כן, וזה אולי העיקר – לתת לציבור הצרכנים את מלוא המידע, כדי שיוכל להחליט כיצד לקנות את המוצר הטוב ביותר ולקבל את השירות הנאות ביותר, במחיר הנוח ביותר. וכאן בא החלק השני, החובה של הצרכן להשתמש בידע הזה ולהפעיל את הכוח העצום העומד לרשותו כציבור בעל כוח קנייה אדיר, לטובתו ולטובת המדינה.

גברתי היושבת-ראש, בארצות-הברית, למשל, יש מצב שצרכנים מחליטים שלא לרכוש מוצר מסוים, ואכן הם מצליחים להביא לשינוי בתודעת הציבור. חבל שמצבים כאלה עדיין לא נמצאים ולא מתקיימים במדינת ישראל.

הכול תמימי דעים בדבר הצורך להגן על הצרכן בנושאי בריאות ובטיחות. מוסכם על הכול שבידי הקונה אין תמיד הכלים לבדוק אם מכשיר חשמלי בטוח לשימוש, או צעצוע איננו מסוכן לילד, אם מוצר מזון אינו כולל צבע מאכל מסרטן וכדומה. אך בנושא זה יש לשמור על כך שהתערבות הרשויות באמצעות תקנים, חובת סימון וחקיקה ענפה אינן פוגעות בתחרות החופשית של היצרנים והמשווקים, או בחופש הבחירה של הקונה. באותה מידה יש לתת את הדעת עד כמה צריך המחוקק להתערב בבואו להגן על הצרכן, והאם הוא צריך להסתפק בהגנתו בתחומי בריאות ובטיחות בלבד, או לחדור גם לתחומים אחרים כמו איכות ואמינות.

תהליך חקיקת חוקים חדשים להגנת הצרכן והתקנת תקנים חדשים, או תיקון הקיימים, הוא תהליך מייגע, ונציגי ארגוני הצרכנים נאלצים לא אחת להתמודד בוועדות השונות עם לווייתנים בתחומי המקצוע הפיננסי או הפוליטי. מעל במה זו אני מבקש להודות לעוסקים בזכויות הצרכנים אשר מכבדים אותנו בנוכחותם היום, ואינני מייחס חשיבות להצגת הארגונים, אך אני רוצה לברך אותם ואת עבודתם הסיזיפית – המועצה הישראלית לצרכנות, מכון התקנים, הרשות להגנת הצרכן, מכון הסיבים, מכון "חותם" ועוד אחרים; אני רואה בכם, רבותי, מחנכים של ממש. השירות הראשון והבסיסי שאתם עושים הוא פעילות חינוך. ביניכם יש מי שמעבירים שיעורים בנושא צרכנות בבתי-הספר, יוזמים פרויקטים של מחויבות אישית, מעבירים הרצאות בנושאי צרכנות בצה"ל, ועוד.

אני רוצה לציין בפני חברי הכנסת, כי ארגונים אלו מתמודדים עם אלפי תלונות בשנה, שרובן נמצאות מוצדקות. התלונות הן בתחומים כמו העלאת מחירים מופרזת, הפקעת מחירים, טיב לקוי של מוצרים, אי-מתן שירות ואי-כיבוד תעודות אחריות, חוזים וכו'. קו הפעולה המנחה אתכם תמיד הוא תיקון העוול שנגרם לצרכן תוך כדי ניסיון להשפיע על הספק או נותן השירות להחזיר לצרכן את כספו ולבטל את הנזק שנגרם לו.

לקראת סיום, גברתי היושבת-ראש, אני מבקש לדבר מעט על פעילותה של ועדת המשנה לענייני צרכנות, אשר פועלת במסגרת הוועדה לענייני ביקורת המדינה, ואני עומד בראשה. יושבים פה גם חברי יושב-ראש הוועדה חבר הכנסת דוד מגן, ואנחנו עושים עבודה משותפת רבה ככל האפשר לטובת הצרכן, וחברי הטוב שגם יזם את הוועדה, חבר הכנסת דן תיכון. במהלך השנה האחרונה נגעה הוועדה בכמה נושאים חשובים, אשר על חלקם הגדול נתנה מבקרת המדינה את דעתה. חלקם נפתרו, וחלקם בהמשך מעקב לדיון נוסף.

הוועדה דנה בנושא הפיקוח על בתי-המרקחת, מחירי התרופות ומתח הרווחים הגבוה של היצרנים והמשווקים, ובאותו דיון העלתה על שולחנה את נושא הפיקוח על השוק והפרסום של "תרופות הפלא" למיניהן.

כן עסקנו באופן קביעת שער הדולר למחיר כרטיסי טיסה לחוץ-לארץ, ומצאנו כי אין אחידות לשערי הדולר כאשר הם מתורגמים לשקלים, ובכך משלם הצרכן מחיר הגבוה בכ-1% עד 1.5% מהשער היציג של הדולר. גברתי היושבת-ראש, אנחנו מדברים על גזלה של קרוב ל-50 מיליון שקל מאלה הנוסעים לחוץ-לארץ, סכום לא מבוטל, שנגבה מהצרכן ללא צורך.

הוועדה דנה בכובד ראש בכל נושא השימוש בחומרי הדברה ובחומרי אנטיביוטיקה, ודרשה כי ייקבעו הסדרים חוקיים בדבר רמות קבילות לגבי אנטיביוטיקה וחומרי הדברה. הדבר בא על תיקונו ועלה על סדר-היום הציבורי.

נושא נוסף שעסקה בו הוועדה הוא יעילות הפיקוח של הרשות המוסמכת על תנאי התברואה במסעדות, במזנונים ובבתי-קפה. נמצא כי לעתים קרובות מדי נמצאו מאכלים שאינם ראויים למאכל אדם, ונדרש מהעוסקים בנושא להיערך לבדיקות תקופתיות, שתמנענה מצבים מסוג זה.

נושא נוסף הינו פיקוח הרשויות המוסמכות על תנאי התברואה במספרות ובמכוני יופי, למניעת הידבקות במחלות זיהומיות. ועדת הצרכנות מזהירה את הציבור משימוש בתער ובמכשירים פוצעי עור במספרות ובמכוני יופי מחשש להידבקות במחלות זיהומיות. בעקבות זאת פתח משרד הבריאות במבצע "סביבה בריאה", אשר מחייב מספרות להעמיד שילוט המפרט את כללי הזהירות.

קצרה היריעה מלהכיל את כל הנושאים, אך יש להזכיר את נושא מעמד מבוטחים בביטוח רכב במקרה של גנבת רכב, והתגברות תופעת הגנבות והזיופים של כלי רכב בישראל והשלכותיה על ציבור צרכני הביטוח בארץ, וכן את נושא ייבוא הבשר ואיכותו.

היום דנה הוועדה עם סגנית השר במה שנקרא ביטוח במכונים למחלות לב וגביית הכספים, כאשר החברות כמו "שח"ל" ממשיכות לגבות כספים ממשפחת המבוטח גם כאשר המבוטח נפטר. הגענו גם למצב מסוים, ולפיו יפסיקו לגבות כספים אחרי הפטירה.

לאחר כל אלה יש בדעתי לבקש להעביר את הנושא לדיון בוועדה לענייני ביקורת המדינה, ואני רוצה לדרוש מעל במה זאת את ביסוסה של ועדת הצרכנות, אשר הכתה במשך השנה האחרונה שורשים, ומה שנותר הוא להעניק לה מעמד סטטוטורי-משפטי. אני מבקש שיהיה לה גוף מבצע עם יכולת ביצוע במסגרת הוועדה לענייני ביקורת המדינה.

הניסיון מלמד כי הפעלתה של ועדת משנה לענייני צרכנות, במסגרת הוועדה לענייני ביקורת המדינה, היא ניסיון מוצלח מעל למשוער, ולו בשל העובדה כי רבים מהנושאים הקשורים לצרכנות עולים על סדר-היום הציבורי בהקשר של ביקורת ותלונות הצרכנים כנגד נותני השירותים וספקי הסחורות, הן במגזר הפרטי והן במגזר העסקי.

אני רוצה להודות ליושבי-ראש הוועדה, לחברי חבר הכנסת דוד מגן ולחברי הטוב חבר הכנסת דן תיכון, וכמובן, על העבודה המשותפת לסגנית שר התעשייה והמסחר הגברת מאשה לובלסקי. תודה רבה.

**היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת רענן כהן. אני מזמינה את המציע הבא, חבר הכנסת אברהם הירשזון.

### אברהם הירשזון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, למרות ההתקדמות שחלה בשנים האחרונות בתחום הצרכנות, זה עדיין אחד התחומים המוזנחים ביותר בציבוריות – – –

### דוד מגן (הליכוד):

חבר הכנסת הירשזון, האם אתה מוכן להגביה את – – –

### אברהם הירשזון (הליכוד):

לא שומעים?

### דן תיכון (הליכוד):

תבקש שירימו את הרמקול.

### אברהם הירשזון (הליכוד):

זאת אחת הפעמים היחידות שאמרו לי שלא שומעים אותי.

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, למרות ההתקדמות שחלה בשנים האחרונות בנושא הצרכנות במדינת ישראל, זה עדיין אחד התחומים המוזנחים ביותר בציבוריות הישראלית. רמת המודעות של הציבור בארץ לצרכנות נכונה, נבונה, מבוקרת וביקורתית עדיין שואפת לאפס. במצב זה המרוויחים הם המפרסמים, המשווקים, התדמיתנים, המתווכים, הסוחרים, הקבלנים וקבלני-המשנה למיניהם, העטים על הציבור באין מפריע, והמפסיד היחיד הוא ציבור הצרכנים, שהוא כחומר ביד היוצר בידי היצרנים ובידי המשווקים.

46 שנים אחרי הקמת מדינת ישראל עדיין אין בישראל גופי צרכנות המסוגלים לאיים כנדרש, בשם הצרכנים, על יצרנים ועל משווקים. לפעמים אני מתקנא בארגונים האמריקניים, שהם חזקים ומרתיעים, ובציבור האמריקני עצמו, שהוא ממושפע, ושני המרכיבים האלה יוצרים מצב, שמפעל או חנות בארצות-הברית אשר מפקיעים מחירים יודעים שציבור הצרכנים לא יגיע אליהם והם עתידים להיסגר.

אני גם רוצה לומר שדוח מבקר המדינה מס' 43 אומר, שמתברר שמשרד התעשייה והמסחר לא הצליח לאכוף את החוקים על בעלי העסקים, ולכן הציבור עדיין נמצא מפסיד בנושא הזה וזכויותיו אינן נשמרות. אני רוצה לתת דוגמאות מספר.

למשל, ועדת-המשנה לצרכנות של הוועדה לענייני ביקורת המדינה דנה בנושא המספרות – בתחום של מחלת האיידס – והמליצה על שימוש במכשירים לשימוש חד-פעמי במספרות, משום שאנחנו חיים בתקופה שבה מחלת האיידס הולכת ומתפשטת, וזאת, למעשה, דרך ללא מוצא. מי שנכנס אליה – סופו אחד.

נציגי משרד הבריאות שישבו באותה ישיבה קיבלו את המלצות ועדת-המשנה, אבל עד היום המספרות עדיין אינן משתמשות, אולי לא כולן אבל רובן, במכשירים חד-פעמיים, והציבור פגיע ביותר למחלות.

אם נתעורר בעוד שנים מספר, כאשר ייוודע שנושאי נגיף האיידס חלו במחלה הזאת, יהיה מאוחר, ואולי מאוחר מאוד.

אנחנו חיים היום בתקופה של בקבוקי מים מסוגים שונים, מעיינות בארץ ומעיינות בכל העולם, ומביאים אלינו מהם מים בבקבוקים, ואנחנו עדים היום לשטיפת מוח – לשתות מי מעיינות זכים מבקבוקים. בתקופה הזאת יש גם מכשירים מטהרי מים, והיום משפחות רבות מאוד בישראל שדואגות לבריאותן ורוצות לשתות מים מטהרים מרכיבות את המכשירים האלה בביתן. המכשירים האלה, גברתי סגנית השר, אדוני יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה, לא עומדים בתקנים, והציבור איננו יודע אילו מכשירים טובים ואילו מכשירים לא טובים. בבדיקות שנערכו, התברר, אינני אומר שבכולן, אבל בבדיקות שנערכו התברר, שבחלק מהמוצרים האלה רמת החיידקים במים היתה גבוהה יותר מאשר ללא המטהרים, והציבור לא יודע. הוא אובד עצות.

בזמני שלחתי מכתב לשרת העבודה והרווחה, שעניינו העדר תקן בטיחות למתקני שעשועים. כל משפחה במדינת ישראל, שיש לה ילד או כמה ילדים, יוצאת בסופי שבוע, בחופשות, לטייל במקומות שעשועים שיש בהם מתקנים ממתקנים שונים. התינוקות נהנים מהם, הילדים נהנים מהם, כך גם האמהות והאבות שבאים לבלות באותו יום. בתשובה על מכתבי לשרת העבודה והרווחה מסתבר, שאין שום תקן בטיחותי שלפיו צריכים לפעול מתקני השעשועים האלה, ושרת העבודה והרווחה ענתה לי שהמשרד אחראי לשלום העובדים ולא לשלום הציבור. יכול להיות שמשרד העבודה והרווחה אחראי, באמת, לשלום העובדים ולא לשלום הציבור, אבל מישהו צריך להיות אחראי לשלום הציבור, והאחראית לשלום הציבור צריכה להיות ממשלת ישראל. לא מעניין אותי אם זה יהיה משרד זה או משרד אחר, אבל צריך להיות תקן מסוים בנושא זה, שכן לא ייתכן שיופעלו מכשירים ללא תקן, ולא ייתכן שיופעלו מכשירים ישנים שיכולים להתמוטט או להתקלקל. אנחנו יודעים על מקרים שונים שאנשים – – –

### **מרדכי גור (העבודה):**

אפשר לשאול משהו?

### **אברהם הירשזון (הליכוד):**

ברשות היושבת-ראש.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

כן, בבקשה.

### **מרדכי גור (העבודה):**

כאשר הורים נותנים לילדים לעלות על סולם, זאת אחריות הממשלה?

### **אברהם הירשזון (הליכוד):**

אדוני הנכבד, כאשר אנשים יוצאים לבלות במתקני שעשועים, הם בטוחים שהמתקנים האלה ברמת בטיחות כזאת שהם לא יסכנו את ילדיהם, וודאי שההורים לא צריכים להיות אחראים לגבי התקן. הם יוצאים מתוך הנחה – – –

### **מרדכי גור (העבודה):**

הורים מרשים לילדים לטפס על – – –

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

לא על זה מדובר, אדוני סגן השר. אני יודעת בדיוק על מה חבר הכנסת הירשזון מדבר.

### **אברהם הירשזון (הליכוד):**

אדוני השר, כאשר לאדם יש רשיון לנשק, הוא שם את הנשק בביתו על השולחן, והילד לוקח ועושה מה שהוא עושה עם הנשק, לא מדינת ישראל אחראית לזה; אבל בצה"ל, מדינת ישראל אחראית לזה. אתה יכול להשוות בין הדברים? אומנם זה לא אותו דבר, אבל התוצאה יכולה להיות אותה תוצאה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

אולי תרשה לי, חבר הכנסת הירשזון, אנחנו מדברים על התקנת מתקנים מאיכות ירודה, שפגעו לא אחת בילדים, ואנחנו מדברים על מקרה מסוים, נכון?

## אברהם הירשזון (הליכוד):

נכון, נכון.

אני רוצה להביא, אדוני סגן השר, עוד דוגמאות מספר. אנחנו היינו עדים לכך שבאותו יום שהעלו בו את מחיר החשמל לצרכן ב-4%, הודיעו שלחברת החשמל יש רווחים כספיים והיא מחלקת בונוסים לעובדיה. אינני מבין מדוע הציבור לא יכול לקבל בונוס כזה בהורדת מחירים. למה מצד אחד צריך להעלות את מחירי החשמל, ובאותו יום לחלק בונוסים כי יש רווחים. הרי קודם כול קיים הציבור. אל תעלו את המחירים ותנו את הבונוס הזה לציבור. ולזה הממשלה אחראית.

דוגמה נוספת, שהיא מאוד מאוד נפוצה, היא נהיית נפוצה יותר ויותר, היא השימוש בכרטיסי אשראי. היום אדם הולך לקנות בבית-עסק, הוא משלם חלק במזומן וחלק בתשלומים באמצעות כרטיס האשראי. נניח במקרים של רהיטים, האדם מקבל אותם אחרי חודש, חודש וחצי, לפעמים לא את כל הרהיטים בבת-אחת, חלק מהרהיטים. ופתאום הוא רואה שחלק מהרהיטים פגום, או שהחנות או בית-העסק לא עומדים בלוח הזמנים. הוא בא לבית-העסק ורוצה להחזיר את המוצרים ורוצה לתבוע את עלבוננו, ובית-העסק, ואני לא אומר כולם, הרבה פעמים מתייחס בזלזול אל ציבור הצרכנים. רוצה אותו אדם להפסיק את התשלומים באמצעות כרטיס האשראי, הוא לא יכול להפסיק אותם.

אני רוצה להביא עוד דוגמה אחת, אין לי זמן להיכנס אליה, היא אולי אחד הסודות הכמוסים והמפחידים ביותר במדינת ישראל – זה נושא פערי התיווך הענקיים, שנופלים כולם כנטל על ציבור הצרכנים.

גברתי היושבת-ראש, אני חושב שנושא אחד מיוחד לא שמים בו את הדגש, לא אנחנו בכנסת הזאת, לא בכנסות הקודמות, לא בממשלה הזאת ולא בממשלות קודמות. אינני מאשים ממשלה זו או אחרת בנושא זה. אני חושב שהנושא הזה הוא החינוך. כדי שאדם, כשהוא מתבגר, יהיה בעל תודעה צרכנית, הוא חייב לקבל את החינוך בנושא הזה בבתי-הספר, ואי-אפשר לעשות את הדברים האלה באופן וולונטרי. אני יודע שהאגודה לצרכנות, אגודות אחרות ומשרד החינוך הוציאו חומר בנושא. אבל אם זה לא יילמד בבתי-הספר כחלק מהלימודים המחויבים להיות בבתי-הספר, הנושא הזה לא ייצור את המודעות ואנחנו נגדל דור נוסף שאינו מודע לנושא הצרכנות.

לסיום, אני מציע שהכנסת ביוזמתה תדגיש את החשיבות הגדולה של הנושא הזה בכך שוועדת-המשנה לנושא הצרכנות תהפוך לוועדה כאחת מ-12 הוועדות בכנסת, ובכך היא תיתן הדגשה לנושא הצרכנות.

אני מצטער על שאני לא נכנס לנושא מאוד חשוב, שאפשר להרצות עליו שבע דקות ויותר, וזה נושא הקרינה שהולכת ומתפתחת ממכשירים ביתיים, ממכשירי דפוס, ממכשירים שונים שהציבור רוכש, אם במפעלים, אם בבית, ואין מודעות, ואין הנחיות שמסבירות לציבור כיצד להיזהר מהקרינה הנובעת ממכשירים אלה. תודה רבה.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת אברהם הירשזון.

אני מזמינה את סגנית שר התעשייה והמסחר, חברת הכנסת מאשה לובלסקי, להתייחס להצעות. תודה.

## **סגנית שר התעשייה והמסחר מ' לובלסקי:**

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מודה מאוד לחבר הכנסת רענן כהן ולחבר הכנסת אברהם הירשזון על הדברים שהם העלו. אכן, נושא זכויותיהם של צרכנים במדינת ישראל הוא בבחינת עולם ומלואו. אני גם שמחה שבקדנציה זו אני עוסקת בזה כסגן שר במשרד התעשייה והמסחר, אם כי יש כל מיני פרשנים ומפרשנים שאומרים שקיבלתי את התפקיד הזה משום שהוא תפקיד שולי, והרי מה שאתם אומרים בדבריכם ואתם מעלים מחיי היום-יום – אתם רואים שהנושאים האלה נכנסים ונוגעים לכל בית ולכל משפחה במדינת ישראל.

הלואי שגיע היום, כפי שאתם אמרתם, שאזרחי מדינת ישראל יהיו מודעים יותר, עומדים יותר על זכויותיהם, אפילו תובעניים יותר, וזה חייב להיעשות בכוחות משותפים גם על-ידי אכיפת החקיקה, גם על-ידי ייזום חקיקה, או שינוי חקיקה, גם על-ידי הגברת מודעות, גם בשיתוף פעולה של משרדי ממשלה – כשלעתים קיימים נתק, לעתים נעצרים דברים או יוזמות חשובות מאוד בגלל העדר שיתוף פעולה – וגם באמצעותם של ארגוני הצרכנים.

אני מברכת את יושב-ראש המועצה הישראלית לצרכנות, את מנכ"ל המועצה הישראלית לצרכנות, את מנהלת מכון הסיבים, את אנשי המינהל לסחר פנים במשרד התעשייה והמסחר, שנוכחים כאן ועושים עבודה בלתי רגילה יום-יום. כל מי שנוגע או עוסק בזכויותיהם של צרכנים יודע שהעקבות והעבודה היומיומית היא בעצם העבודה החשובה ביותר. אין "זבנג וגמרנו", ואין גם שיטה שלפיה עשית פעם אחת ולמחרת כל הדברים בסדר. אנחנו, באמצעות המבקרים של המשרד, והמבקרים הם לא רבים, עוברים ברחובות ישראל בבתי-העסק למיניהם, ברשתות השיווק, ושבוע לאחר שהיינו שם צריך שוב לחזור ולהיות, ושוב לחזור ולהיות, כי לא מספיק להיות פעם אחת, ולא מספיק להיות פעמיים, על מנת שמה שקבענו בחקיקה אכן תהיה לו אכיפה, ולצערי הרב לא תמיד האכיפה מתקיימת גם בנושאים של הצגת מחירים. ומה מובן מאליו מהצגת מחיר, שזו זכות בסיסית של צרכן בבואו לבחור בטרם יחליט בעצם לקנות.

אנחנו אמונים על תרבות דמוקרטית, מתיימרים אולי יותר מאשר אמונים לנהוג באורח דמוקרטי, וזכויותיהם של צרכנים בישראל חייבות להתבסס על הפילוסופיה של הדמוקרטיה האמיתית, שבמרכזה אספקת המידע, נגישות של מידע, חופש בחירה ותחרות, בטיחות, וזכותו של הצרכן להישמע ולקבל הגנה משפטית כאשר הוא נזקק לה. ואכן, בתי-הדין לתביעות קטנות עושים עבודה גדולה מאוד, אף כי לפעמים במחוזות מסוימים יש גם תורים ארוכים לפסיקות של השופטים בעקבות הגשת משפטים או תביעות משפטיות.

אני חייבת לציין את חלקם של המוספים הכלכליים בכל העיתונים היומיים. הרבה מאוד מן היוזמות שאנחנו עוסקים בהן במסגרת משרד התעשייה והמסחר ניזונות מיוזמות או ממידע ומסקרים או מבדיקות שמופיעים ומתפרסמים במוספים הכלכליים, כאשר אנחנו חוברים יחד פעמים רבות להמשך שיתוף הפעולה ולהמשך הבדיקות ולהבאתם של נושאים מסוימים לגמר, ולפעמים לגמר טוב.

הנה רק היום, בוועדת-המשנה לצרכנות שליד הוועדה לביקורת המדינה, וכבר עמד על כך חבר הכנסת רענן כהן, זימנו שתי חברות בישראל שנותנות שירות לחולי לב ומקיפות היום – – –

### **דן תיכון (הליכוד):**

לא רק חולי לב, מה אתך.

### **סגנית שר התעשייה והמסחר מ' לובלסקי:**

לא רק חולים, אבל בכל מה שנוגע ללב, אדוני חבר הכנסת דן תיכון. נכון שלא כל אחד קונה את השירות של "נטל" או של "שח"ל", לא כל אחד חייב להיות חולה לב או אחרי התקף לב, יש גם אנשים שאינם כאלה. אבל מצאנו מקרים, לצערנו הרב, והראשונה שעסקה בכך היתה המועצה הישראלית לצרכנות, שאדם נפטר תקופה קצרה אחרי שמשפחתו עשתה בעבורו את הביטוח או קנתה בעבורו את השירות של "שח"ל" וכספו לא הוחזר למשפחה. רק אחרי התערבות המועצה הישראלית לצרכנות, כשהיה בכך גם משום שתדלנות, הכסף הוחזר.

הגענו היום להסכמה ולהחלטה עם שתי החברות האלה, "שח"ל" ו"נטל", שבהתקשרות החוזית ייכתב בחוזה מה קורה כאשר אדם משלם מראש לחודשיים והוא נפטר, חלילה. באילו תנאים וכיצד יוחזר חלק מכספו אם הוא נפטר לפני תום מועד ההתקשרות.

חבר הכנסת הירשזון, אתה דיברת כאן על גני שעשועים ועל מתקני שעשועים. אני חייבת להגיד לך, שהמנכ"לית של המועצה הישראלית לצרכנות ערכה בדיקות יסודיות מאוד בגני שעשועים שבאחריותן של הרשויות המקומיות הרצלייה ובת-ים, ומצאה ממצאים באמת מדאיגים מאוד.

תקן קיים. אין זה נכון שלא קיים תקן. לא תמיד רוכשים הספקים, או מי שממונים על הרכישות מטעם הרשויות המקומיות, את המתקנים על-פי התקן שקיים.

### **לימור לבנת (הליכוד):**

לא תקן רשמי. זאת הבעיה.

## סגנית שר התעשייה והמסחר מ' לובלסקי:

לא תמיד יש מעקב אחר הדברים האלה. גם כאשר מתקן מסוים נרכש בהתאם לתקן, זה טבעי שגם הוא מתבלה כעבור שנים מספר.

המבקרים שלנו קיבלו על עצמם מבצע מיוחד, משום שבימים החמים והארוכים יותר, אנחנו לא מחכים בעניין זה למשרד העבודה והרווחה אלא עושים דברים שהחיים מחייבים לעשותם. זה בהחלט באחריות של כל הרשויות, שצריכות לחבור יחד בעניין הזה, גם משרדי ממשלה וגם רשויות מקומיות, שצריכים לדאוג לביטחונם של ילדים, והרי בטיחות היא דבר אלמנטרי.

שום דבר לא יוכל להיעשות בלי תהודה ציבורית מתאימה. לאחרונה, לקראת חג הפסח, ערכנו מבצע מיוחד בבתי-עסק לרהיטים. נהגנו על-פי חקיקה, צווים ותקנות ובדקנו אם קיים שם סימון נכון כנדרש בכל מה שנוגע לרהיטים. נדדעקו וזעקו סוחרים רהיטים, אחרי שהוטלו עליהם קנסות על-ידי מבקרי המשרד שלנו, ובאו אלינו ואמרו: מה פתאום? מדוע אתם עוסקים בזה? שהרי שנים לא פנו אליהם, שנים לא הגיעו אליהם בכלל. אני חייבת לומר, שגם לזה אנחנו נדרשנו בשיתוף פעולה עם המדור לצרכנות של העיתון "הארץ"; הוא שיתף אתנו פעולה בנושא הזה. מחר תתקיים במשרדי ישיבה מיוחדת עם כל יצרני הרהיטים וסוחרים הרהיטים, שאולי לא כל כך מבינים את רוח הצווים. חשוב לנו שהם יבינו שבמדינת ישראל צריך לאכוף את הצווים, את החוקים ואת התקנות.

למה אני אומרת זאת? הרי אין לדבר סוף. אפילו נשים מאות מבקרים בכל רחבי הארץ, גם אז לא נוכל להקיף מאות-אלפי בתי-עסק קיימים. אבל אנחנו חייבים לשתף פעולה. אני מודה ומעריכה את שיתוף הפעולה גם של לשכות המסחר, גם של התאחדות התעשיינים, ולא תמיד האינטרסים שלנו עולים בקנה אחד עם האינטרסים שלה.

חבר הכנסת הירשזון, אתה הבאת דוגמה חשובה ממדרגה ראשונה – כיצד מבטיחים כספים של צרכנים. אדם קנה פריטים מסוימים, נתן מקדמה. הפריטים, או שלא הגיעו כלל לביתו, כי אולי מי שמכר אותם פשט בינתיים את הרגל, ואולי הגיעו פגומים. אנחנו נמצאים עכשיו בעיצומה של הכנת צווים בנושא של הבטחת כספי צרכנים. לא אספר כאן עכשיו איזו דרך מייגעת אנחנו צריכים לעבור בשל ההתנגדויות למיניהן של הסוחרים ושל לשכות המסחר. אבל אנחנו נמצא את שיתוף הפעולה, ונמשיך ללכת בכיוון של הבטחת כספי צרכנים.

אני שמחה לציין כי על שולחנה של ועדת הכלכלה מונחת עתה לקריאה שנייה ושלישית הצעת חוק לתביעה ייצוגית. אני מקווה שבאמצעותה תיעשה פריצת דרך גם בנושא זה. כמו כן נמצאת עכשיו בשלבי הכנה הצעת חוק מאוד פשוטה, כאילו, פרוזאית אך משמעותית, שמתייחסת לגודל האותיות בחוזים האחידים. בחוזים הקיימים, כל מה שמחייב אותנו כתוב באותיות גדולות, וכל מה שאנחנו זכאים לו כתוב באותיות בגודל כזה שאיננו יכולים לקרוא. אנחנו חייבים לשנות חקיקה גם בתחום הזה, ולדאוג לכך שגם אדם שמרכיב משקפיים יוכל לקרוא את האותיות וגם את מה שכתוב בין השיטין בבואו לחתום על חוזים.

הייתי שמחה מאוד אילו היתה הכנסת מתפנה, למרות היותה עסוקה כל כך, גם להעלאת המודעות לנושא הזה, והיתה מוכנה לקיים במליאת הכנסת דיון בנושא זכויות הצרכנים, בכל הדברים שהועלו

כאן. גם אתה עצמך אמרת, חבר הכנסת הירשזון, שבאמתחתך יש כהנה וכהנה הצעות. לו רק ידעת מה מעסיק אותי יום-יום ושעה-שעה.

אני בהחלט תומכת בהמשך דיון בכל מסגרת שהיא, במסגרת ועדת-המשנה של הוועדה לביקורת המדינה, במסגרת ועדת-המשנה לנושא הצרכנות או במסגרת ועדת הכלכלה של הכנסת. כל מסגרת שתתאמת לזכויותיהם של הצרכנים בישראל תתרום עוד תרומה גם להעלאת המודעות, וזה לא מספיק; גם לכוח ההרתעה, וגם זה לא מספיק; גם לאכיפה, שלא קל לבצע אותה עם כוח האדם המצומצם הקיים למטרה זו. אבל זה יביא לאיכות טובה יותר וצודקת יותר.

לא התייחסתי כאן היום להיערכות שלנו לקראת האוטונומיה, שזו סוגיה בפני עצמה. אני מקווה שבאמצעות ההצעות שתהיינה – וכולנו שמענו את הכתבה בשבת האחרונה בעניין המוצרים החקלאיים שמגיעים למדינת ישראל מהשטחים, מה טיבם ומה מידת הסיכון שבהם, וכיצד נוהגים בעניין זה גם משרד החקלאות וגם משרד הבריאות, שמטילים את האשמה זה על זה, ומי שיוצא סובל מכל זה הוא הצרכן הישראלי, שאפילו לא יודע מה הוא קונה ובמה הוא משתמש, ומה בכלל מתרחש.

לפי דעתי, גם הנושא זה ראוי להיות נדון במלוא כובד הראש לאור השינויים בתנאים שיתרחשו בקרוב מאוד. תודה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

את מציעה את ועדת הכלכלה.

### **סגנית שר התעשייה והמסחר מ' לובלסקי:**

היתה בקשה של חבר הכנסת רענן כהן להעביר את זה לוועדת-המשנה לצרכנות.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

לא ניתן להעביר זאת לוועדת-המשנה. אנחנו יכולים להעביר זאת רק לוועדה ראשית.

### **קריאה:**

לוועדה לענייני ביקורת המדינה.

### סגנית שר התעשייה והמסחר מ' לובלסקי:

לוועדה לביקורת המדינה.

### היו"ר א' סלמוביץ:

גברתי מסכימה שזה יועבר לוועדה לענייני ביקורת המדינה?

### סגנית שר התעשייה והמסחר מ' לובלסקי:

בהחלט מסכימה להמשיך דיון ולהעברת הנושא לוועדה לביקורת המדינה.

### אברהם הירשזון (הליכוד):

יש לי שאלה.

### היו"ר א' סלמוביץ:

אם תסכימי להשיב. כן, חבר הכנסת הירשזון.

### אברהם הירשזון (הליכוד):

תודה רבה, גברתי היושבת-ראש.

גברתי סגנית השר, תודה על תשובתך. רק שאלה אחת לי אלייך: מדוע אתם לא מפרסמים שמות של עסקים שמזלזלים בציבור הצרכנים? אני חושב שלפרסום כזה יש כושר הרתעה עצום, והוא יכול לעזור מאוד לציבור הצרכנים.

### סגנית שר התעשייה והמסחר מ' לובלסקי:

תודה על השאלה שלך, חבר הכנסת הירשזון. מדי פעם אנחנו מפרסמים מידע על קנסות שהוטלו על בתי-עסק ועל סוחרים. האמת היא שקנסות אין-סוף מוטלים, אבל יכול להיות שגובה הקנס איננו מרתיע. אבל מטילים אין-סוף של קנסות, וזה מתפרסם כל הזמן. יכול להיות שבגלל הסכום הנמוך של הקנסות, פרסום הקנסות אינו גורם די מרתיע.

אני יודעת שגם ברשויות המקומיות, ויש כאן אנשים שהתנסו בזה, נערכים מדי פעם מפעלים לציון בתי-עסק מצטיינים, נותנים תעודות הוקרה ותעודות שבח. כלומר, הולכים בדרך החיוב. אבל אינני יודעת מה התועלת הנובעת מהדברים האלה. אנחנו נעשה הכול על מנת להביא לידיעה גם במסגרת הרשויות המקומיות לא רק את החיוב, אלא גם את מה שלא בסדר.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לך, גברתי, סגנית שר התעשייה והמסחר.

חבר הכנסת דן תיכון מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת רענן כהן. בבקשה.

### **דן תיכון (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, מי שיעיין בתקנון הכנסת לא ימצא את נושא הצרכנות משובץ במסגרת הוועדות הקבועות. כאשר ניסחו את התקנון לא היו מודעים לנושא הצרכנות, ומאז לא טרח איש לטפל בזה באחת מוועדות הכנסת, עד שבאתי והחלטתי להקים ועדת-משנה לענייני צרכנות תחת חסותה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה.

הייתי מציע לכנסת הזו לדון בנושא הקמת ועדה מיוחדת, נפרדת ועצמאית, שתעסוק בנושא הצרכנות.

לא הזכרת, גברתי סגנית השר, את הנושא של מידות, משקלות, סימון מחירים, חוק מכר דירות, מחירי תרופות, שירותי חשמל וזמני אספקה, גמר שימוש וכו'.

אני מציע להקים במשרדך אגף מיוחד לנושא צרכנות. אני חוזר ואומר, יש מדינות שמקימות מיניסטריון מיוחד לנושא הצרכנות, ואצלנו אין אגף במשרד התעשייה והמסחר.

אני גם מציע לפרסם דוח שנתי בנושא צרכנות ולאחד את המועצה לצרכנות ואת הרשות להגנת הצרכן.

אלה הן מקצת ההמלצות שאני יכול להציע לך ולוועדת-המשנה ביום הצרכנות הבין-לאומי. הנושא הזה נופל בין השולחנות, וחבל שמאז עסקה בזה חברת הכנסת שולמית אלוני, שבעצם הקימה והעמידה את הנושא הזה על רגליו לראשונה, לא לקח מישהו מחברי הכנסת ו/או השרים תחת חסותו את נושא הצרכנות, ועל כך אני מצטער.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה לחבר הכנסת דן תיכון.

חבר הכנסת יוסף בא-גד מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת הירשזון. בבקשה.

## **יוסף בא-גד (מולדת):**

גברתי היושבת-ראש, בעקבות הצעתו של חבר הכנסת הירשזון, אני רוצה להודות על המאמצים שאת עושה בעניין הצרכנות, ונדמה לי שהעלית את הנושא, אבל לדעתי אם בכל עסק גדול תהיה תיבה לתלונות או לתודות, וזה יהיה בביקורת שלכם, והדברים האלה יפורסמו ברבים – לא קנסות, אלא לפרסם: בית-עסק זה נותן שירות לקוי – לדעתי הדבר ישפיע מאוד ויביא לשינוי התודעה שאנו כה זקוקים לו בעניין הצרכנות. לעומת ארצות-הברית, ששם הדבר מפותח, אדם נכנס לקנות בחנות בחיך, ויכול להחליף את המוצר, אצלנו הדבר לקוי מאוד. נדמה לי שפרסום ברבים – ולצורך זה יש להשקיע כסף – יביא לשינוי כל המהות. תודה.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת בא-גד.

חבר הכנסת הירשזון, האם אתה מסכים להצעת סגנית השר להעברת הנושא לדיון בוועדה לענייני ביקורת המדינה?

## **אברהם הירשזון (הליכוד):**

כן.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

חבר הכנסת רענן כהן איננו. מה הוא הציע?

## **סגנית שר התעשייה והמסחר מ' לובלסקי:**

אותו דבר.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

אם כך, נעבור להצבעה בעד או נגד העברת הנושא לדיון בוועדה לענייני ביקורת המדינה.

הצבעה מס' 8

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 10

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה לענייני ביקורת המדינה נתקבלה.

## **מרדכי גור (העבודה):**

גברתי היושבת-ראש, אפשר לתקן את הצבעתי?

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

כן, אנחנו נתקן.

11 תומכים, יחד עם הצבעתו של סגן שר הביטחון, חבר הכנסת מרדכי גור, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהנושא יועבר לדיון בוועדה לענייני ביקורת המדינה.

## **שביתת רעב של משפחות השבויים והנעדרים**

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

אנחנו עוברים לנושא הבא על סדר-היום, לדיון בנושא: שביתת רעב של משפחות השבויים והנעדרים; שהעלו חברי כנסת שונים. תפתח את הדיון חברת הכנסת לימור לבנת; בבקשה.

חברי הכנסת, אני רוצה להודיע שרשימת הנואמים סגורה. לכל נואם – שלוש דקות. נואם שלא ימצא במליאה בהיקרא שמו לא יוכל לנאום. בבקשה.

### לימור לבנת (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אם הדיון הקודם עסק בזכויותיו של הצרכן, הדיון הזה עוסק בזכויותיו של האזרח, בזכויותיו של החייל, בזכויותיהם של ההורים והמשפחות של החייל.

הדיון הזה עוסק בשישה חיילים שיצאו לקרב, בגורלם, במשפחותיהם: רחמים אלשיך, רון ארד, זכריה באומל, יהודה כץ, יוסף פינק, צבי פלדמן.

יושבים אתנו כאן ביציע – אני רוצה לקבל אותם בברכה – בני משפחותיהם של שלושה מבין הנעדרים: משפחת באומל, משפחת כץ, משפחת אלשיך; ואחותו של יוסף פינק. הדיון הראשון בנושא הזה במליאה היה לפני חודש, כאשר פתחו בני המשפחות בשביתת רעב, ואנחנו הזדעקנו ודיברנו כאן במליאה ואמרנו את כל הדברים החשובים והנכונים, ובינתיים נחתם לו הסכם קהיר, משחררים עצורים, מחבלים, והמשפחות הפסיקו את שביתת הרעב, אבל הבנים עוד איפה-שהוא, ואנחנו לא יודעים שום דבר על גורלם.

גברתי היושבת-ראש, לפעמים בלילה אני חושבת לעצמי מה מרגישים ההורים, מה מרגישות המשפחות, איך הם חיים עם הספק הזה, איך הם חיים עם האי-ודאות, עם חוסר הידיעה, עם העיתון – כאשר קמים בבוקר – עם הכותרות האלה ששוב שחררו עוד כמה מאות או כמה עשרות מחבלים, מפני שבשביל לדעת מה קרה לזכריה באומל לא צריך לחטוף את מוסטפא דיראני, אפילו לא צריך לחטוף את ערפאת, אולי גם לא את אום-ג'יהאד, צריך לעמוד, צריך לתבוע, צריך להציב קווים אדומים שמהם לא זזים.

לפעמים אני חושבת איך חיים בני המשפחות האלה עם הסיט היומיומי המתמיד עוד יום ועוד לילה, ועוד יום ועוד לילה הופכים לעוד שבוע, ועוד שבוע ועוד שבוע לעוד חודש, לעוד שנה, וזה לא נגמר, ומי יודע מה עבר ומה עובר על הבנים, מה הם חושבים. וכאן משחררים, כל הזמן משחררים עוד ועוד מחבלים ולא עוצרים.

יש ויכוח – מותר על-פי ההסכם להסגיר את מי שרצחו, או אסור להסגיר את מי שרצחו. בינתיים הם מסתובבים חופשיים ומי שלא חופשי מוצא לחופשי. מגייסים אותם למשטרה הפלשתינית.

אני פונה לראש הממשלה ושר הביטחון, לסגן שר הביטחון שיושב כאן באולם, תודיעו, תעמדו על זה, לא ישוחרר מחבל, לא ישוחרר עציר, לא יוחזר מגורש עד אשר ישראל תוכל לקבל את כל המידע, למה אני אומרת כל המידע – עד שנקבל את ששת החיילים האלה.

שמעתי היום שראש הממשלה המציא עוד ביטוי חדש. הסורים אומרים שהוא הבטיח להם את כל רמת-הגולן עד הגרגיר האחרון, והוא אמר: לא דובים ולא זבובים. אני לא יודעת אם דובים, אם זבובים, אם הבטיח ומה הבטיח, אף אחד לא יודע, אפשר כנראה להאמין שהוא הבטיח את הכול,

אבל עוד הפעם, יד אחת יוצאת לחטוף את מוסטפא דיראני, ועל זה צריך לשבח את העושים במלאכה, ויד שנייה איננה עומדת על מה שמוכרחים לעמוד עליו.

אינני יודעת איך אפשר להסתכל בעיניים, בלי קשר לאי-הסכמה שיש בינינו על ההסכם כולו, אבל ברגע מסוים אחד צריך לעצור ולהגיד: זהו, עד כאן. הם שואלים – יונה ומרים באומל, ההורים של זכריה באומל – איפה החצי השני של הדיסקית, וחצי דיסקית זה לא מספיק. הדיסקית הזאת באה מאש"ף, מהכספת של אום-ג'יהאד. הם יודעים פרטים מפה, פרטים משם, דברים שלוקטו מכאן ומשם. אני אינני יודעת.

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני באמת לא יודעת איך הממשלה הזאת יכולה להסתכל למשפחות האלה, לאנשים האלה, בעיניים.

אני פונה אליכם: תעצרו, תדרשו, תעמדו, תעשו את זה עם כל הכוח, כמו שאתם יודעים לעשות עם כל הכוח גם דברים אחרים, עם כל הנשמה, באמת, לא כדי שיגידו שעשיתם הכול. כדי שבאמת כל ילד שגדל כאן, במדינה הזאת, כל ילדה, כל הורה, כל אחד, ידע שאנחנו לא מפקירים את חיילינו, ששבויים ונעדרים לא יכולים להישאר שבויים ונעדרים, כשאחרים משוחררים יום-יום ושעה-שעה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחברת הכנסת לימור לבנת.

אנחנו עוברים לדיון. אני מזמינה את ראשון הדוברים – חבר הכנסת רחבעם זאבי. בבקשה. אחריו – חבר הכנסת בנימין טמקין.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, משפחות יקרות, ראשית אני מבקש להודות לנשיאות הכנסת על שקבעה לנושא הנעדרים והשבויים דיון במליאת הכנסת, וזאת בוודאי מתוך יחס והבנה לנושא הכאוב הזה. אנחנו מכירים בכנסת נושאים שמחכים ב"בנק" של הנושאים הרבה חודשים. ואילו כאן נשיאות הכנסת גילתה הבנה. אני מודה לה על כך.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

אפילו שנים.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

רחמים אלשיך, רון ארד, זכריה באומל, יהודה כץ, יוסף פינק וצבי פלדמן הם בנים ואחים שלנו, שהלכו בשליחותנו אל שדות הקרב, נפלו בידי אויבינו ולא שבו לחיק משפחותיהם. הם הלכו בשליחותה של המדינה, והמדינה לא רשאית לשכוח אותם. הם הלכו אל הגבולות ומעבר לגבולות כחיילי צה"ל, והם צריכים לשוב לחיקו של צה"ל.

מאז מועד נפילתם בשבי או מאז היעדרותם היו תהליכים מדיניים, שיחות ומגעים, הסכמים ולחיצות ידיים עם מנהיגים ערבים, ודומה שגורלם של השישה נשכח מלב או נדחק לקרן זוית מפני הנושאים הגדולים והכבדים שדובר בהם. אבל, לדעתי, גורל ששת הבנים איננו נופל בחשיבותו מכל הדברים האחרים, וזאת לא רק מפני החוב המוסרי והאנושי שאנחנו חבים להם ולבני משפחותיהם, אלא מפני שזה מקרין בכל עוצמתו על חוסנו של צה"ל ועל המורל של חייליו.

צה"ל ומדינת ישראל, שגזרו על עצמם אלם ונואשו מלטפל בהחזרת הבנים, הם חלושים וסדוקים ועייפים. ואנחנו רוצים אותם אחרת, אנחנו חייבים אותם אחרת.

הכיצד זה קרה לנו שדיברנו עם הסורים ועם הפלשתינים, ולא שמנו בראש סדר-היום וכתנאי לשיחות את נושא הנעדרים והשבויים? הכיצד זה קרה שהסכמנו לצאת מעזה ומיריחו, בלי שתבענו מאדון ערפאת להביא את החצי השני של הדיסקיט? וכיצד הסכמנו לשחרר אלפי אסירים ועצירים מקרב הפלשתינים בלי להתנות זאת בכך שידאגו להחזיר אלינו את השישה, או לפחות מידע על-אודותם, מאחיהם הערבים והמוסלמים?

האם בכל מסעות פרס לאוסלו, לווינגטון, לדבוס ולקהיר היו השישה לנגד עיניו? האם היעדרם של השישה צריך להישאר כאב פרטי של משפחותיהם, או שזה עניינה של האומה כולה, של המנהיגים ושל האזרחים, של המפקדים ושל החיילים?

הרמב"ם אמר: אין לך מצווה גדולה כפדיון שבויים. וזאת מסורת בעם ישראל לעשות הכול, לתת הכול ולהתאמץ למען פדיון שבויים.

בשמן של המשפחות, בשמן של האמהות, בשמם של החיילים, בשמה של אחוות הנשק, בשם כבודו של צה"ל, אנחנו קוראים לממשלת ישראל לפעול בכל התוקף ובכל המסירות למען שובם של הבנים.

ביום הזה ובדיון הזה חובה עלינו לזכור עוד שבוי אחד שפעל למען ישראל ונמצא בשבי אצל נוכרים, הלוא הוא יונתן פולארד, שאנחנו תובעים את שחרורו לאלתר. תודה.

**היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת רחבעם זאבי.

אני מזמינה את סגן שר הביטחון, חבר הכנסת מרדכי גור, בבקשה.

## **סגן שר הביטחון מ' גור:**

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, ב-20 באפריל התקיים פה דיון, ואני נתתי תשובה מפורטת. גם אני רוצה להודות לנשיאות הכנסת אשר מיהרה להביא את הנושא לדיון במליאה.

הפרוטוקול איננו מחייב התערבות ממשלתית בדיון הזה. אבל בשל יחס הכבוד אל הלוחמים, בשל יחס הכבוד למשפחות, הכאב עם המשפחות, ומתוך כבוד לכנסת, חשבתי שיהיה טעם לחזור ולנתק את הדיון החשוב והכואב הזה מעימותים פוליטיים חסרי בסיס.

אני מודה שלא עלה על דעתי שגם היום, אחרי המבצע של צה"ל בדרום-לבנון, אני אשמע אותה נימה, כאילו הממשלה איננה עושה מאומה.

אני רוצה לומר לכם, זה לא שיש לילות או שעות בלילה שבהם הממשלה חושבת מה עובר על הילדים, מה עובר על המשפחות. זה נושא שאיננו יורד משולחן הדיונים לא ביום ולא בלילה. ואין רגע, ואין נושא, ואין הזדמנות שממשלת ישראל איננה מטפלת בעניין.

לא הייתי עולה לכאן לולא אמרתי לכם בפעם הקודמת, לפני כחודש, שאנחנו לא נזלזל אפילו בקצה קצהו של משהו שיכול לעזור לנו. צה"ל ביצע את אחד המבצעים – ותרשו לי לא להיכנס לפרטים – המאוד מסובכים, המסוכנים והנועזים, כדי להשיג אולי קצה קצהו של חוט. אנחנו לא מדברים, בוודאי לא עושים מזה פוליטיקה. זו חובתנו הבסיסית כלפי הלוחמים, כלפי המשפחות, כלפי העם. לא מגיעה שום תודה על זה. זה חלק מהמהות ומהחובה.

את הדבר הזה רציתי להדגיש, כדי שהוא יהיה סימן ואות לכל חברי הכנסת, שממשלת ישראל לא נחה ולא תנוח, לא בשדה המבצעי ולא בתחום המדיני, עד שנוכל להביא את הילדים הביתה ועד שנמלא את חובתנו כלפיהם, כפי שהם מילאו את חובתם כלפינו. ואני מקווה שזה יהיה מהר ככל האפשר.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לסגן שר הביטחון, חבר הכנסת מרדכי גור.

אני מזמינה כעת את חבר הכנסת בנימין טמקין – איננו; חבר הכנסת חגי מירום – איננו; חבר הכנסת אלי גולדשמידט – איננו; חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו; חבר הכנסת עוזי לנדאו – איננו; חבר הכנסת רן כהן – איננו; חבר הכנסת אברהם פורז – איננו. חבר הכנסת מנחם פרוש, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אברהם בורג, ואחריו – חברת הכנסת ענת מאור.

## **מנחם פרוש (יהדות התורה):**

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בתודעה היהודית, בהלכה היהודית נקבע כאחת המצוות, כאחד הציוויים היסודיים – פדיון שבויים. עבור פדיון שבויים מוכרים ספר תורה. פדיון שבויים, כפי שאנחנו יודעים, זו אחת המצוות שהיינו מוסרים את נפשנו למענה.

יודעים אנחנו – ומתייחסים אנחנו לזה במלוא ההערכה – את הרגישות בצבא לא להשאיר אחד במערכה שייפול בשבי. פרקים מרטטים, מרגשים, יש לכתוב על מה שעשו אנשי הצבא במערכות השונות כדי למנוע מחיילים שייפלו בשבי.

וכאן אני רוצה לשאול את עצמנו: מה קרה אתנו? כשאנחנו מנהלים כעת משא-ומתן לשלום – לכאורה, כך קוראים לזה, אם זה שלום אמיתי או לא, אנחנו יודעים להגיד את דברנו כשאנו מדברים על זה – כשמקיימים קשרים מתמידים עם כל הגורמים שאנחנו יודעים שבידיהם המידע על השבויים האלה, מה קורה אתנו? איך אנחנו בכלל מרשים לעצמנו לשחרר שבויים, רוצחים שידיהם מגואלות בדם, ואנחנו לא מתנים את התנאי המינימלי הזה, שאנחנו צריכים לדרוש שלא נשחרר אף שבוי אחד, אף עציר אחד, אף מחבל אחד, כל עוד לא ישחררו את אלה אשר הם נעדרים?

אין לי כל ספק, ואני יכול להגיד את זה על כל חלקי הבית: כולנו עם המשפחות אשר הכריזו על שביתת הרעב. לא אחת אני חושב: כשאנחנו מעלים במחשבותינו מה עם אלה השבויים אשר נמצאים שם, קשה להעלות על הדעת איך אנחנו יכולים לאכול, לא איך אנחנו יכולים לשבות רעב.

אני חושב שהכנסת מקיימת את הדיון המיוחד בעתו ובזמנו, ובדיון המיוחד יהדהדו באוזנינו צעקותיהן של המשפחות על יקיריהן שאינם. אני אומר: לבנו אתכם, השבויים. אם יש איזו דרך שבה הם יכולים לשמוע מה אנחנו אומרים, אנחנו רוצים להגיד לרחמים אלשיך, לרון ארד, לזכריה באומל, ליהודה כץ, ליוסף פינקל, לצבי פלדמן: תדעו לכם, אתכם אנו. אנחנו לא ננוח ולא נשקוט עד אשר נראה אתכם חוזרים אלינו.

אבל כאן אני רוצה לפנות, ואני חושב שזה צריך להיות הסיכום שהכנסת תסכם בסיום הדיון הזה – לדרוש מהממשלה, לדרוש מכל אלה אשר מנהלים משא-ומתן כלשהו, בכל מישור שהוא, לדרוש דרישה אולטימטיבית להחזיר את השבויים האלה. בכל התהליך הזה אשר מעיק על לבנו, בכל המהלך הזה, לפחות נשיג את הדבר כדי להחזיר את יקירינו, את השבויים האלה, אלינו.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת מנחם פרוש. אני מזמינה את חבר הכנסת אברהם בורג – איננו חברת הכנסת ענת מאור, בבקשה. אחריה – חבר הכנסת תופיק זיאד, ואחריו – חבר הכנסת עובדיה עלי.

## **ענת מאור (מרצ):**

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הנושא של השבויים והחזרתם הוא נושא שמלכד ומאחד את כולנו, חברי הכנסת מכל סיעות הבית, אופוזיציה וקואליציה. והנושא יקר וחשוב לכולנו.

לקחתי את רשות הדיבור על מנת להביע גם את השתתפותי האישית והשתתפות סיעתי ברצון העז, במאמצים ובצורך באחוות הלוחמים לכל חייל באשר הוא, בוודאי לאלה שנמצאים בשבי תקופות ממושכות או נעדרים. כל פיסת מידע הכרחית וחיונית לבני המשפחה. דווקא בשל כך אני רוצה להדגיש את הגיבוי המלא לדברים שהושמעו כרגע על-ידי סגן שר הביטחון. והכנסת מבקשת, בצדק, מידע ומקבלת אותו בצורה נחרצת. שמענו את סגן שר החוץ בתשובה על שאילתא, שמענו את אנשי הביטחון, ואני רוצה לשבח את המאמצים הגדולים שעושות כל ממשלות ישראל, זו הנוכחית ואלה שקדמו לה, במאבק ללא ליאות.

אני מבינה ללב המשפחות. רבים מאתנו עוקבים ויודעים את הפניות להגביר את המאמצים, ואכן, צערן וכאבן של המשפחות מובן. עם זאת חשוב שדווקא אנחנו, כנבחרי הציבור, שיודעים ומקבלים מידע נוסף, אם בסיעות על-פי פנייתנו, אם בוועדות השונות, נהיה עירניים וניתן את כל הגיבוי לממשלה ולכוחות הביטחון, על המאבק הנחרץ, על המאמצים הבלתי נלאים, שספק אם יש מדינות נוספות שעושות אותם. לכן, זו התשובה שאנחנו כבית צריכים לתת למשפחות ולעצמנו: הזדהות, ליווי, יישר כוח, ובמקביל גיבוי מאוד נחרץ למאמצים הבלתי נדלים והבלתי נלאים, שגורמים לא אחת לסיכון, שעושות הממשלות, ועושים כוחות הביטחון. גם אם אין בפינו בשורה וגם אם אין בפינו יכולת להבטיח, אני בטוחה שהממשלה הנוכחית תמשיך במלוא המרץ ובמלוא המאבק על מנת לסייע ככל שאלל ידה. תודה רבה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחברת הכנסת ענת מאור. אני מזמינה את חבר הכנסת תופיק זיאד – איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת עובדיה עלי, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת שאול עמור, ואחריו – חבר הכנסת אלכס גולדפרב.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, רחמים אלשיך, רון ארד, זכריה באומל, יהודה כץ, יוסף פינק וצבי פלדמן הם בנים של עם ישראל שנפלו בשבי או נעדרים.

כולנו מצויים לעשות הכול כדי שהמשפחות שלהם תדענה שנעשים כל המאמצים. חשוב שהנוער ידע, חשוב שחיילי צה"ל ידעו, חשוב שעם ישראל ידע. ומעבר לכך, חשוב מאוד גם שאויבינו מסביב ידעו שצה"ל לא מפקיר את בניו, לא כנעדרים ולא כשבויים.

כמי שעסק מעט בסוגיה הזאת אני יכול להעיד, שנעשו מאמצים אדירים על-ידי משרד הביטחון, על-ידי משרד ראש הממשלה, כדי להגיע אל הנעדרים וכדי להשיב אותם ואת השבויים אלינו.

אבל לאחרונה נקרתה לנו הזדמנות פז – אני לא יודע, אני לא מצוי היום בפרטי הנושא, אבל היתה הזדמנות פז. אנחנו נמצאים במשא-ומתן מדיני. אנחנו שחררנו אלפי אסירים ביטחוניים. עומדים לשחרר אלפים נוספים על אלה. אלוהים אדירים, הזדמנות כזאת להחמיץ? לא להתנות בשום התניה? זה דבר שהוא מעל לבינתי.

אבל מעבר לכך, אני רואה בהתנהגותה של הממשלה התנהגות חסרת אחריות, איזה מסר שלילי לבני הנוער במדינת ישראל. אנחנו לא מתחשבים כאן די הצורך – אני יודע שאני אומר דברים קשים, אבל לא מתחשבים די הצורך במצוקות של המשפחות הנאבקות יום-יום, שעה-שעה, החיות כבר שנים עם ההרגשה האיומה הזאת של חוסר הידיעה על בן שאיננו.

אני חושב שכולנו צריכים לצאת בקריאה חד-משמעית אל הממשלה הזאת, שתתנה את המשך המשא-ומתן, שתתנה את שחרור האסירים הביטחוניים, שביניהם רבים שידיהם מגואלות בדם, ולא רק מגואלות אלא נוטפות דם – להתנות את שחרורם בנושא השבויים והנעדרים שלנו.

עסקתי עד עתה במשפחות הנמצאות במצוקה איומה. אני מבקש לנצל את הדיון הזה ולעבור למשפחות אחרות הנמצאות אף הן במצוקה קשה מאוד. אנחנו לא ערים ולא קשובים לבעיותיהן.

נמצאים כאן ביציע ידידי הטובים, משפחת אלהרר מעפולה, שבתם נרצחה בתופת שהיתה שם, במעשה האכזרי והנורא הזה. היום שוחחתי עם כמה מבני המשפחות ושמעתי מהם דברים מזעזעים. אני מבקש שהכנסת הזאת תדע את העובדות ותהיה מודעת לפרטים. אני מנצל את ההזדמנות הזאת, ואני מבקש את סליחתן של משפחות השבויים והנעדרים שאני מערבב כאן נושא בנושא.

להבדיל, כשהיה הטבח בחברון, הזדרזה הממשלה והודיעה מייד על פיצוי, ומייד הזרימה כספים למשפחות הנרצחים במערת המכפלה. לעומת זאת, המשפחות השכולות בעפולה לא זכו לסיוע כלשהו, ולו הקטן ביותר.

אני פונה כאן, מעל הבמה הזאת, אל ראש הממשלה, אל שר האוצר, קודם כול להשוות את נפגעי פעולות האיבה לנפגעים ולחללי צה"ל; שמשדד הביטחון יהיה אחראי לפצות את המשפחות האלה ולהעניק להן את כל מה שמוענק לכל חלל צה"ל. יש אגף השיקום במשרד הביטחון והוא צריך לתת את המשאבים האלה. לא צריך לשלוח אותם לביטוח הלאומי, לא צריך להפוך אותם למעין נזקקי סעד, לכאלה שבאים ומבקשים מתת חסד ממישהו. הם מקבלים את מה שהם מקבלים בזכות ולא בחסד, וכך צריך להתייחס אל בני המשפחות האלה.

אני תובע שהפיצוי הכספי יינתן להם מייד. מספיק הם עוברים משבר איום. העסקים שלהם נהרסים, המשפחות עוברות סבל בל יתואר. אי-אפשר לתאר את הסבל הזה. האם צריך להקשות עליהם גם בסכומים הפעוטים האלה?

שמעתי היום והזדעזעתי. פצועים מאותה מכונית תופת שסובלים מכוויות קשות וזקוקים למזגן, זה צורך חיוני כדי להמשיך בתהליך השיקום והריפוי שלהם, ואת זה מונעים מהם בכל מיני תואנות ביורוקרטיות משונות.

אנה אנו מגיעים בדרך כזאת? זה יחס למשפחות שכולות ששכלו את היקר להן ביותר? זה יחס למשפחות שבנם או בתם נפגעו על לא עוול בכפם, רק בשל היותם יהודים?

אני מתכוון להעלות את הנושא הזה בצורה מסודרת יותר בהצעה לסדר-היום. אני יודע שגם חבר הכנסת חנן פורת הכין הצעת חוק הבאה להסדיר את הבעיה.

ביקשתי לנצל את זכות הדיבור כאן כדי להביא למודעות חברי הכנסת את הבעיה החמורה הזאת. אני פונה לכל אחד ואחד מכם ולממשלה שאיננה – היא בכלל לא נמצאת, לא רק כאן, כנראה אין ממשלה, אין ממשלה בישראל. זאת גם כן תופעה נוראה, גברתי היושבת-ראש. מקיימים דיון כל כך רציני ואין כאן שום נציג של הממשלה. יש 17 שרים ועוד שמונה או עשרה סגני שרים, ומחר יהיו 18 שרים. איפה הם? הם לא מקבלים שכר בשביל עבודתם? מה הזלזול הזה בכנסת? אל מי מדברים כאן? זו תופעה מבישה שמבזה את הכנסת בכל פעם מחדש. גברתי היושבת-ראש, אני סבור שאסור לעבור לסדר-היום על התופעה הזאת. אל מי מדברים? אנחנו מעלים כאן נושאים מאוד רציניים. אני חושב שאם מדברים על ביזוי הכנסת ועל הזלזול בכנסת, אין תופעה חמורה מזו.

אני מקווה שדברי יגיעו לאוזניים כרויות, אם כי שרי הממשלה אינם כאן, והדברים יועברו אל מי שהם צריכים להגיע אליו. אני מקווה שהעוול שנגרם למשפחות השכולות בעפולה ולמשפחות הפצועים שם יתוקן לאלתר, ויפה שעה אחת קודם. תודה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת עובדיה עלי.

אני מזמינה את חבר הכנסת שאול עמור – איננו; חברת הכנסת נעמי בלומנטל – איננה; חבר הכנסת רענן כהן – איננו; חבר הכנסת עמנואל זיסמן – איננו; חבר הכנסת אברהם הירשזון – איננו; חברת הכנסת דליה איציק – איננה; חבר הכנסת אריאל ויינשטיין – איננו; חבר הכנסת שלמה בוחבוט – איננו; חבר הכנסת חנן פורת – איננו; חבר הכנסת פני בדש – איננו; חבר הכנסת יוסף בא-גד – איננו; חבר הכנסת שאול גוטמן – איננו; חבר הכנסת יורם לס – איננו; חבר הכנסת אפרים גור – איננו; חבר הכנסת מיכאל איתן – איננו; חבר הכנסת רון נחמן – איננו; חבר הכנסת אברהם יחזקאל – איננו; חבר הכנסת יגאל ביבי – איננו; חבר הכנסת אליעזר זנדברג – איננו; חבר הכנסת יצחק לוי – איננו; חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת מאיר שטרית.

### **דן תיכון (הליכוד):**

ואחריו?

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

אחריו – חבר הכנסת מאיר שטרית.

### דן תיכון (הליכוד):

ואם הוא לא יהיה?

### היו"ר א' סלמוביץ:

ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת אלכס גולדפרב.

### דן תיכון (הליכוד):

ואם הוא לא יהיה?

### היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת דוד מנע.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מזדהה עם המאבק של משפחות השבויים והנעדרים ואומר זאת גם כחבר הכנסת, כערבי וכבן של העם הפלשתיני. אני מזדהה עם המשפחות, כואב את כאבן, והסבל שלהן מובן וצודק, ואני חושב שהמאבק של המשפחות כדי להחזיר את השבויים הישראליים ולהחזיר את גופות החללים הוא מאבק צודק, החוצה הבדלי דעות פוליטיים כאלה או אחרים, חוצה מפלגות וחוצה לאומים. במאבק הזה אני תמיד הזדהיתי עם המשפחות, תמכתי במאבק שלהן.

גם כשהייתי לאחרונה בסוריה העליתי את הנושא הזה בפני הנשיא אסד, בפני שר החוץ הסורי ובפני נציגים של ארגונים פלשתיניים שונים שנפגשתי אתם. הנושא הזה מחייב מאמצים ממושכים. לצערי הרב, אין בידי היום שום אינפורמציה חדשה, אבל כפי ששמעתי גם מהפקידות הסורית, וגם מהנשיא, הם מוכנים להגיש כל סיוע בנושא הזה ורואים בו נושא הומני. כאשר באה המשלחת של הקונגרס לסוריה, הנשיא אסד אמר שהוא הגיש את האינפורמציה שהיתה לסוריה בנושא הזה, וכי הם מחכים לחזרת המשלחת בראשותו של מייק ונדוזי לסוריה ולאזור, והיא תדון מחדש בנושא הזה.

בכל אופן רציתי לומר את הדברים בנושא הזה, כאשר בו בזמן אני יודע שיש גם משפחות פלשתיניות וערביות אחרות, שגם הן נושאות את הסבל של בנים נעדרים או שבויים בתוך מדינת ישראל, ואני קורא לממשלות האזור ולארגונים כולם, ישראלים ופלשתיניים, לפעול כדי לנסות להביא לחילופי שבויים וגם לגלות את כל האינפורמציה לגבי הנעדרים, כדי למצות את הנושא הזה ולהביא לגילוי

האמת ולהחזרת השבויים הישראלים והשבויים הערבים כל אחד למשפחתו, ובכך יתרמו הארגונים הללו והממשלות לקידום תהליך השלום וכן להעמקת ההבנה בין יהודים לערבים במדינת ישראל.

מעל הבמה הזאת אני רוצה לקרוא לארגונים הפלשתיניים, לארגונים הלבנוניים, למדינות ערב כולן ולארגונים אחרים לעשות כל שהם יכולים, כדי לשחרר את השבויים הישראלים ולהחזיר את הגופות של החללים הישראלים ולעשות כל מאמץ כדי לתת כל אינפורמציה אפשרית, דבר שיביא לרגיעה ולפתרון הבעיה הכואבת הזאת.

אני פונה אל המשפחות ואומר לכן: הכאב שלכן הוא כאב של כולנו, כבני אדם, כהורים, כמשפחות, כחברי כנסת וכאנשים שצריכים להתעלות ומתעלים מעל כל חילוקי הדעות בנושא ההומני הזה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה. אני מזמינה את חבר הכנסת מאיר שטרית – איננו באולם. אני מזמינה את חבר הכנסת אלכס גולדפרב, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת דוד מנע, ואחריו – חבר הכנסת אביגדור קהלני.

### **אלכס גולדפרב (יעוד):**

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, נושא הנעדרים והשבויים הוא נושא שנוגע לא רק למשפחות, אלא לכלל עם ישראל. צה"ל הוא צבא העם, ויש לנו הרגשה – לא רק למשפחות – שלא נעשה די. הצבא, שלא השאיר פצועים בשדה הקרב, הצבא שנלחם להביא את הנעדרים הביתה – יש לי הרגשה שאולי נעשה, אבל לא נעשה די.

את הנושא הזה של הנעדרים והשבויים צריך להעלות על סדר-היום הציבורי, יום-יום ושעה-שעה. הזרוע הארוכה של צה"ל ושל שירותי הביטחון יכולה להגיע לכל מקום. אותם אנשים שחשודים שידם בהסתרת הנעדרים או בפגיעה בהם צריכים להבין שצה"ל וכוחות הביטחון לא יעזבו אותם, ולא חשוב איפה הם יהיו, וזה המסר מאז ומתמיד. מה שקרה בשנים האחרונות קרה, לפי הרגשתי, משום שהממשלות למיניהן נחות על זרי דפנה, ויום רודף יום וחודש רודף חודש והשנים חולפות, ומיטב בנינו נמצאים באיזה מקום לא ידוע, והרגשתנו רעה.

אני קורא לממשלת ישראל לעשות הכול, לעשות יותר ממה שעשו עד היום, כי כל חייל שהולך לקרב – וכולנו חיילים – הולך בביטחון שאף אחד לא מפקיר אותו. אולי אני אומר מלים קשות מעל הבמה הזאת, אבל ההרגשה שלנו היא קשה. ההרגשה שלנו היא – ואני מקווה מאוד שאני טועה – שאולי אפשר היה לעשות יותר.

### **אורי אור (העבודה):**

אתה טועה. אתה לא יודע על מה אתה מדבר.

**אלכס גולדפרב (יעוד):**

יכול להיות שאני טועה, אבל אני יודע שהיו ימים של פעולות תגמול, חבר הכנסת אורי אור, היו ימים אחרים.

**ענת מאור (מרצ):**

סגן שר הביטחון מסר כאן אינפורמציה – – –

**אורי אור (העבודה):**

— — —

**היו"ר א' סלמוביץ:**

חברי הכנסת, אתם מדברים ללא רשותי.

**אלכס גולדפרב (יעוד):**

גברתי, תפקידנו כנבחרי ציבור להעלות את זה לסדר-היום ולא להגן על שום ממשלה, ואין לזה שום הצדקה.

**ענת מאור (מרצ):**

— — —

**אלכס גולדפרב (יעוד):**

ואני קורא לממשלת ישראל לעשות יותר ממה שעשתה עד היום כדי שהמקרים האלה לא יחזרו. תודה רבה.

## היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אלכס גולדפרב. אני מזמינה את חבר הכנסת דוד מנע – איננו באולם. חבר הכנסת אביגדור קהלני, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת בנימין נתניהו, אחרון הדוברים.

## אביגדור קהלני (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, משפחות יקרות, משפחת באומל, משפחת כץ, משפחת פלדמן, משפחת פינק, משפחת אלשיך ומשפחת ארד, אני עומד על במה זו לאחר שהייתי בין המציעים להעלות על סדר-היום הלאומי את בעיית הנעדרים. אני מכיר את הכאב, יודע את הכאב, נפגשתי עם המשפחות, אני מכיר את המשפחות, ונדמה לי שכולנו חרדים לשלומם של אלה שאנחנו לא יודעים מה עלה בגורלם.

להיות נעדר במדינת ישראל זו בעיה קשה מאוד, בראש ובראשונה של הצבא, שנאבק שלא יהיו לו נעדרים, אבל עדיין השאיר נעדרים. כלוחם אני יכול לומר לעם ישראל ולכן, משפחות יקרות, שכאשר לחמתי בכמה מלחמות, תמיד ידעתי שאם יקרה לי משהו, חס וחלילה, יגיעו רופא וחובש, ואם אפול, חס וחלילה, יהיה מישהו שלא ישאיר אותי בשטח.

הסיפור של הבנים שלכם הוא סיפור קשה מאוד. אני מכיר את סיפור הקרב, אני יודע את מה שקרה, ועד לרגע זה, למרות הקושי לדון אדם בלי להגיע למקומו, בתוך תוכי קשה לי עם הסיפור שהילדים נשארו בשטח.

והיום אנחנו צריכים לראות מה אנחנו עושים, ראשית, בתחום החינוכי, לגבי דור ההמשך – איך אנחנו מחנכים את הנערים שלנו, את המפקדים שלנו. את הסיפור שלכם צריך לקחת אל קורסי המפקדים, קורסי הקצינים, וללמד אותם את הסיפור ואת הכאב ולהגביר את המחויבות של המפקדים כלפי החיילים שלהם, שיחוש את האחריות תוך כדי לחימה. קשה להבין תוך כדי לחימה את המצב שאליו נקלעו אנשים בתוך הקרב הזה בסולטן-יעקוב, או במקרה של פינק ואלשיך – בדרום-לבנון.

אולי מתוך הלקח הזה נקטין את כמות הנעדרים. אני זוכר היטב את הנעדרים הרבים שהיו לאחר מלחמת יום הכיפורים.

בין הדאגה לנעדרים והלחץ על הממשלה לעשות את הכול – ואני בקיא בחלק מהפרטים – לבין הקריאה כאן מעל הבמה הזאת להפסיק את השיחות ולהפסיק את תהליך השלום המרחק רב מאוד.

יש לנו עד היום נעדרים במצרים. יכולנו להפסיק את תהליך השלום אז בגלל אותם נעדרים. טוב עשינו שלא הפסקנו. במקביל אנחנו מחפשים אותם נעדרים. אני חושב שאנחנו חייבים להמשיך את המשא-ומתן המדיני שלנו מתוך אחריות לאומית לשלום ודאגה לדור ההמשך שלנו.

אני מסתכל אליכם ויודע את הכאב, אני חש אותו בפנים. אני מבטיח מעל במה זו, כמו שהבטחתי לכם במפגש אתי, שאני אעשה הכול כדי לעזור שהכאב הזה ייפסק. ראש הממשלה והממשלה כולה מנסים להפסיק את הכאב, כמה שישנו. אתם יודעים שהממשלה עושה, אבל נעזור לה לעשות יותר.

אני מאחל לכם שעם ישראל כולו יהיה אתכם. אני מאחל לכל עם ישראל שילמד מהמקרה שלכם כדי שלא יהיו לנו מקרים נוספים כאלה. כולנו כמובן מביעים את ההזדהות אתכם.

קראו רשימה גדולה של חברי הכנסת שרצו לדבר ולא דיברו. אני מניח שזו טעות טכנית, אנשים לא הבינו שזה הולך בקצב מהיר כל כך. קשה לי להאמין שכל כך הרבה חברי כנסת, חברי, נרשמו לדבר בנושא הזה ולא הפגינו נוכחות בבית.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת אביגדור קהלני.

אני מזמינה כעת את חבר הכנסת בנימין נתניהו – איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת שאול יהלום לסכם את הדיון – בבקשה.

### **שאול יהלום (מפד"ל):**

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, כל עם ישראל, אני מניח שגם כל העם היהודי שענינו נשואות לישראל ולביטחונה, ובפרט כל חברי הכנסת, זוכרים, משתדלים, נאבקים ולוחמים לעשות הכול למען הבאת הנעדרים, הבאת השבויים רחמים אלשיך, רון ארד, זכריה באומל, יהודה כץ, יוסף פינק וצבי פלדמן.

קטונו כולנו לנוכח הסבל הרב שעוברות משפחותיהם, חלקן הגדול שומע ונמצא כאן עכשיו. הם עושים לילות כימים בהשתדלויות, בנסיעות, בשיחות, בתביעות. כל מה שנותר לנו הוא לעודד אתכם, ההורים, ולהבטיח לכם שכל חברי הכנסת, מי יותר ומי פחות, אחד מוביל, אחד מסכים, יעשו כל אחד לפי הבנתו כדי להביא במהרה בימינו את השבויים והנעדרים לישראל.

הוויכוח כאן לא היה ויכוח על צבא-הגנה לישראל. מלוא תודתנו, הוקרתנו לצבא-הגנה לישראל על כל אגפיו, שעושה את כל הנדרש ממנו. הוויכוח שהתנהל כאן היום חצה דוברים בשטח המדיני השייך לאחריותה של ממשלת ישראל.

אין לי ספק שנעשות פעולות, ולכל הדוברים לא היה ספק שנעשות פעולות. הפעולה האחרונה בלבנון היא הוכחה, אף שבשוליים היו ויכוח, שאלות ותהיות. בסך הכול צה"ל סיכן את עצמו לעשות פעולה, שאני מקווה שתביא עוד אינפורמציה, תביא עוד הוכחות שימשו את מדינת ישראל.

עדיין יש חלק, ואני בתוכו, אשר טוען שהיה צורך לקשור את התהליך המדיני עם הבעיה של השבויים והנעדרים.

חבר הכנסת קהלני וחברים אחרים, אינני אומר להפסיק את השיחות. אינני חושב שארגון השחרור הפלשתיני היה מפסיק את השיחות אילו אנחנו היינו באים ואומרים: לא נשחרר 5,000 אסירים עד שנשוכנע שאתם ויאסר ערפאת בראשכם עושים צעדים, עושים יותר, נוסעים לכל הארצות כדי לברר, לוחצים. אומרים להם: אנחנו נשחרר 2,000-3,000 אסירים אם תהיה לנו עוד אינפורמציה, אם נקדם את התהליך.

הרי כל אחד יודע איפה היתה חצי הדיסקית של זכריה באומל. לא בכספות של מישהו אחר מאשר יאסר ערפאת. סימן שיש לו קשר. אלא מה? הוא לא משתדל. הרי הוא יודע שהוא מקבל את הכול על מגש של כסף. אפילו הפרות ההסכם לא מטרידות כל כך היום את ממשלת ישראל והיא כמעט עוברת עליהן לסדר-היום. במלים היא חזקה, במעשים שום דבר. אז למה לו להתאמץ? אולי הוא צריך את זה כקלף נוסף במשא-ומתן?

הטענה של חלק, ואני בתוכו, אומרת שזאת הבעיה. אני לא מדבר על הפסקת התהליך. ללא שום קשר למחלוקת המדינית, ואני בוודאי חושב שצריך להפסיק אותו מטעמי אסון למדינת ישראל – זה לא שייך כאן לוויכוח הקונצפטואלי הזה. יש לבוא ולקחת את הפרט האנושי של שחרור אסירים: אתה רוצה שנשחרר 2,000 אסירים נוספים? – רק בתנאי שאתה תעשה משהו למען ששת השבויים והנעדרים. ריבוננו של עולם, למה ממשלת ישראל לא יכולה לאמץ שריר ולומר את הדברים האלה? מדוע זה צריך להיות לחץ של מחצית מחברי הבית – עם כל מה שעושה הממשלה, ואני בטוח שהיא עושה.

ולכן אנחנו כאן פונים שוב ושוב לממשלת ישראל. ולפני שאנחנו פונים לממשלת ישראל אנחנו פונים לכל אזרחי המדינה. אני וחברים נוספים בבית הזה משוכנעים במאה אחוז שהסטיקרים וההפגנות ושביית הרעב – ואני מודה להורים שהפסיקו אותה אחרי שהכנסת ביקשה – כל הדברים האלה עוזרים גם בדרג הממשלתי. לא יכול להיות שבהפגנות אין לחץ. יש הפגנות – הממשלה נלחצת, שוב יושבת ושוב חושבת מה עוד אפשר לעשות. אם ההפגנות ימשכו ואם הסטיקרים ימשכו והמחאות ימשכו, ייתכן שגם הממשלה תיאלץ לקשור את התהליך המדיני עם שחרור השבויים; לא את כולו, חלק ממנו, אבל חלק כואב. שיהיה ברור שאם לא מביאים לנו אינפורמציה, גורלם של 2,000 אסירים מונח על הכף והם ימשיכו להיות בבתי-הסוהר. זכותנו המלאה לדרוש את זה מאש"ף.

לכן אנחנו קוראים מכאן לממשלת ישראל: אנחנו מוקירים את כל מה שעשית, לרבות המבצע האחרון בלבנון. אנא היכנסי בעובי הקורה ועכבי דברים מכאיבים לאש"ף, כדי שהוא יוביל אותנו לקצה החוט של הבאת השישה.

אני מסיים בתפילה לאלוקי ישראל, ואני בטוח שהיא יוצאת מלב כולנו: יברך את כל השבויים והנעדרים, יוסיף להם בריאות וחוזק נפשי לעמוד בסבל, ויביא אותם לישראל במהרה בימינו אמן.

**היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת שאול יהלום.

אני מזמינה כעת את חבר הכנסת רחבעם זאבי לקרוא הצעת סיכום מטעם סיעות הליכוד, המפד"ל, יהדות התורה, צומת, מולדת ויעוד. בבקשה.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

אין הצעת החלטה שמקובלת על הכול?

#### **היו"ר א' סלמוביץ:**

הסתבר שאין.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

גם על זה אין?

#### **רחבעם זאבי (מולדת):**

חבר הכנסת תיכון, תרשה לי.

להלן הצעה לסיכום הדיון בכנסת בנושא שביתת רעב של משפחות השבויים והנעדרים, מטעם סיעות הליכוד, מפד"ל, יהדות התורה, צומת, מולדת ויעוד.

א. הכנסת מודאגת מעובדת חוסר המידע באשר למצבם של השבויים והנעדרים.

ב. הכנסת מביעה את הזדהותה ואהדתה למשפחות השבויים והנעדרים.

ג. הכנסת תובעת מהממשלה להתנות את המשך המשא-ומתן עם אש"ף וסוריה במסירת מידע על-אודות השבויים והנעדרים ובנקיטת כל האמצעים שברשותם כדי לגרום לשובם לישראל.

ד. הכנסת תובעת מהממשלה להתנות כל שחרור נוסף של אסירים ועצירים פלשתינים בשיתוף פעולה מלא וכן מצד אש"ף בטיפול בנושא השבויים והנעדרים.

ה. הכנסת מצפה לשובם המהיר של השבויים והנעדרים לחיק משפחותיהם במולדת. תודה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת זאבי.

אני מזמינה כעת את חבר הכנסת אביגדור קהלני לקרוא הצעת סיכום מטעם סיעות העבודה ומרצ.

### **אביגדור קהלני (העבודה):**

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, להלן הצעת סיכום בנושא שביתת רעב של משפחות השבויים והנעדרים, מטעם סיעות העבודה ומרצ.

1. הכנסת מביעה הזדהות עם משפחות הנעדרים וכואבת את כאבן.

2. הכנסת מדגישה את אחריות העם בישראל כלפי לוחמיו הנעדרים.

3. הכנסת מחזקת את ידי הממשלה וקוראת לה להמשיך במאמציה לאתר את הנעדרים ולברר את גורלם.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת אביגדור קהלני.

### **דוד מגן (הליכוד):**

הצעה לסדר, ברשותך.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

בבקשה.

### **דוד מגן (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, ברשותך, אני מופתע כמו חברי כנסת אחרים שבנושא שצריך לאחד את כולנו –

### **דוד צוקר (מרצ):**

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

חבר הכנסת דוד צוקר, אתה מדבר ללא רשותי. חברי הכנסת, אני מבקשת להפסיק. זה לא מכובד, מה שאתם עושים פה.

### **דוד מגן (הליכוד):**

הנושא מאחד את כולנו. לא יכול להיות שבגלל תקלה טכנית או אי-הבנה בין יוזמי הדיון אנחנו נתפצל בהצבעה ונצביע כאילו קואליציה כנגד אופוזיציה וההיפך. זה נושא שכולנו חייבים להתלכד סביבו. אם לא הספיקו לנסח הצעת החלטה מוסכמת על הכול, אני מציע ומבקש לדחות את ההצבעה למועד אחר ולאפשר ליוזמים לגבש ולנסח הצעה מוסכמת על הכול.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אנחנו מבקשים להצביע על הצעת חבר הכנסת דוד מגן.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

כן, חבר הכנסת אלי דיין.

### **אלי דיין (העבודה):**

גברתי היושבת-ראש, אנחנו היינו מעוניינים להגיע להסכמה. לדעתי, יש הזדהות של כל הכנסת בנושא השבויים, המאמץ שהממשלה צריכה לעשות והצעדים שהיא צריכה לנקוט. זה קרה, מאחר שכמה חברים פה מהאופוזיציה ערבבו דברים אחרים, שקשה לנו לקבל אותם, כמו הפסקת תהליך השלום. אני מקבל את הצעתו של חברי חבר הכנסת דוד מגן, שנדחה את ההצבעה וניתן לחבר

הכנסת אביגדור קהלני ולחבר הכנסת יוסי כץ מטעמנו להגיע עם חבר הכנסת רחבעם זאבי ואחרים לנוסחה מוסכמת, שהכנסת כולה תזדהה עם העניין הזה.

**היו"ר א' סלמוביץ:**

חברי הכנסת, מישהו מתנגד לכך?

**מיכאל איתן (הליכוד):**

אני מבקש להעיר.

**היו"ר א' סלמוביץ:**

אתה מתנגד, חבר הכנסת מיכאל איתן, לדחיית ההצבעה?

**מיכאל איתן (הליכוד):**

אני לא מתנגד, אני רוצה להסביר משהו.

**היו"ר א' סלמוביץ:**

בבקשה, חבר הכנסת מיכאל איתן.

**מיכאל איתן (הליכוד):**

אני מבקש להבהיר שהנושא הזה הוא נושא ייחודי, יש כאן מגמה והסכמה כללית של כל הבית לדחייה זאת, שנעשית שלא בהתאמה לתקנון. הבקשה שלי היא, שיירשם בפרוטוקול שאין הדבר משמש תקדים לדחיית הצבעות כלשהן אלא בהסכמה פה-אחד של כל הנוכחים, שלא ישתמשו בתקדים הזה לדחיית הצבעות ולפגיעה בתקנון. למעט הדברים הללו, שיירשמו בפרוטוקול, אנחנו מצטרפים להסכמה הכללית, כמובן.

**היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת איתן.

חברי הכנסת, מכיוון שהבקשה הזאת היא על דעת כל חברי הבית, אני דוחה את ההצבעה בדיון הזה לשעה 18:50, דהיינו בעוד 15 דקות.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

לא היום.

#### **היו"ר א' סלמוביץ:**

אני דוחה את ההצבעה למועד אחר.

#### **הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 24) (חברות קבועה בוועדה), התשנ"ד-1994**

##### **(קריאה ראשונה)**

#### **היו"ר א' סלמוביץ:**

כיוון ששר החקלאות טרם הגיע, יש שינוי נוסף בסדר-היום. אנחנו עוברים להצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 24) (חברות קבועה בוועדה), התשנ"ד-1994, של חבר הכנסת דוד מגן, בקריאה ראשונה. יציג את ההצעה חבר הכנסת דוד מגן. בבקשה.

#### **דוד מגן (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, חברי כנסת נכבדים, מיום כינון הכנסת הנוכחית, הכנסת השלוש-עשרה, העסיק הרכב הוועדה לענייני ביקורת המדינה את הכנסת פעמים מספר. אני רוצה להזכיר את תיקון מס' 18, אשר נתקבל ביוזמתו של יושב-ראש ועדת הכנסת, חבר הכנסת חגי מירום. התיקון קובע סייגים לגבי הזכות של חלק מחברי הכנסת להשתתף בדיוני הוועדה. ואני רוצה להזכיר למי שאינו זוכר את תיקון 18. מי שכיהן כחבר ממשלה או כסגן שר או כמנהל כללי או במשרה בכירה אחרת, לא יוכל להיות חבר הוועדה אלא אם חלפו לפחות שנתיים מיום שחדל לכהן כחבר ממשלה או מיום שהפסיק למלא את תפקידו הבכיר כמפורט באותו תיקון.

המשמעות היא, שרק חברי הכנסת אשר לא היו שותפים לשלטון בדרך כלשהי בשנתיים שקדמו להצטרפות לוועדה, רק חברי כנסת כאלה יכולים לכהן כחברים בוועדה.

עוד ברצוני להזכיר כי לוועדה לענייני ביקורת המדינה יש סמכויות שאין לוועדות אחרות בכנסת. סעיף 18א(א) לחוק מבקר המדינה, התשי"ח-1958 [נוסח משולב], מדבר על הסמכות שיש לוועדה לזמן

כל אדם להופיע בפני הוועדה זולת נשיא המדינה או מי שנושא במשרה שיפוטית. הסמכות הזאת לא קיימת ולא מוקנית לשום ועדה אחרת מוועדות הכנסת. יש לה ייחוד, לאותה ועדה, משום שהיא נאלצת, גם אם אינה מתכוונת, להיות ועדה שמתמחה בנושאים שבהם היא דנה.

מי שעוקב אחר דיוני הוועדה לענייני ביקורת המדינה ושומע את התבטאויות החברים, יודע שחברי הוועדה מגייסים את מיטב המוחות העומדים לרשותם, מגייסים את מירב המרץ והכוח הנפשי כדי להעמיק חקור ובדוק את הנושאים שעליהם מצביע דוח מבקר המדינה, ואיני מתכוון רק לדוח השנתי; יש גם דוח מיוחד, דוח על איגודים, דוח על רשויות, חוות דעת וכיוצא בזה. צריך, בכל הצניעות, לומר בשם חברי הוועדה לענייני ביקורת המדינה, שהם צריכים לפתח מעין מנגנון של התמחות ומומחיות. וכשחברי הוועדה במהלך רכישת הניסיון מגבשים עמדות מסוימות, קשה להם להתמודד עם הופעות אורח. למה אני קורא הופעות אורח? כאשר חבר כנסת מסוים שאינו חבר הוועדה, בגלל לחצים של גופים מבוקרים או בגלל זיקה אישית לגוף מבוקר, מבקש להופיע בפני הוועדה ולנהוג ככל חבר מחברי הוועדה, מהגשת הצעות לסדר, מבקשה להסיר הצעות, מלהתנגד להערת מבקר המדינה וכיוצא בזה.

אנחנו חושבים שהוועדה הזו, אשר רוכשת, כפי שצינתי, מיומנות תוך כדי לימוד החומר בנושא, צריכה למנוע, עם כל הכבוד, "הופעות אורח" של חברים אחרים בוועדה, אלא אם כן תיקבע דרך לכך וקיימת דרך, והחוק המוצע מראה ומאפשר לסייע לקבוע מי ייצג אותה בוועדה לענייני ביקורת המדינה, ואפילו עניין חילופי גברי מוסדר.

אני לא רוצה להזכיר כאן שמות של חברי כנסת, אבל לאחרונה, כאשר הונחה על שולחן הכנסת הצעת חוק לקריאה שנייה ושלישית, פנה אלי אחד מחברי הכנסת שאינו חבר בוועדה, אינו מבין במה הוועדה עסקה, וביקש להגיש הסתייגות בלי שידע את עיקרי הדברים. בגלל הסיטואציה הזו – אני כמובן לא מזכיר את שמו – – –

### **דן תיכון (הליכוד):**

אגב, זה מותר על-פי התקנון, ובלבד שהוועדה תאפשר לו.

### **דוד מגן (הליכוד):**

בגלל זה, בין היתר, אני מציע את התיקונים.

לא אזכיר את שמו של חבר הכנסת, אבל אני אומר שזה היה לפני כשלושה שבועות או חודש ימים, כאן, באולם המליאה.

לא נוכל להשלים גם עם מצב של הצבעה עיוורת בוועדה לענייני ביקורת המדינה. לא שזה קרה לאחרונה, אבל לא יכולה להיות התמודדות של קואליציה מול אופוזיציה, וההיפך. לא כך עובדים. כאשר דוח 44 הונח על שולחן הכנסת שמענו במסדרונות, לא בין כותלי הוועדה, לחישות המדברות על כך שמהיום ואילך נצטרך לעשות גיוסים פוליטיים קואליציוניים או אופוזיציוניים כדי לכופף את

זרועה של הביקורת או כדי לחזק את זרועה של הביקורת. אסור שיהיה מצב כזה. הדיונים על-אודות הביקורת חייבים להיות דיונים מקצועיים, גם אם חברי הוועדה מייצגים מפלגות שונות. יעידו כאן חברי הוועדה דן תיכון, רחבעם זאבי ושאל יהלום – על כורחנו אנחנו מתמחים בנושאים, עוברים על נושא וחוזרים ושומעים מומחים ושומעים את מבקרת המדינה, וחוזרים ובדקים את העניינים הללו, וקשה לנו להתמודד עם מי שמגיע כשליח של סיעה זו או אחרת, או כשליח של הנהלת האופוזיציה או שליח של הנהלת הקואליציה. קשה להתמודד.

כדי לאפשר לוועדה למלא את תפקידה, וכדי שהוועדה תמלא את תפקידה בדרך הטובה ביותר, מוצע בהצעת החוק, שהחברות בוועדה תהיה חברות קבועה. יש ועדות כאלה בכנסת, וראוי שגם הוועדה לענייני ביקורת המדינה תהיה ועדה כזאת. וכמובן, כאשר חבר יבקש להתחלף, תבוא סיעתו, תציע למליאת הכנסת את ההחלפה באמצעות ועדת הכנסת. אני בטוח שהצעות שכאלה תתקבלנה בדרך כלל, אבל יישמר המנגנון של בקרה ושל איכות במובן המקצועי. כך נתרום לגיבוש הוועדה כוועדה מקצועית, גם אם החוק המקורי לא התכוון לכונן ועדה מקצועית.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מגן. חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת לדיון בהצעת החוק. רשימת הנואמים סגורה. לכל נואם – שלוש דקות. נואם שלא ימצא במליאה ושמו ייקרא, לא יוכל לנאום. אני מזמינה את ראשון הדוברים, חבר הכנסת עובדיה עלי, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת עוזי לנדאו, אחריו – חבר הכנסת מאיר שטרית, אחריו – חבר הכנסת רן כהן, אחריו – חבר הכנסת אפרים גור, ואחריו – חבר הכנסת שאל יהלום.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק המונחת לפנינו יש בה כמה אלמנטים חיוביים, ואולי טוב בכלל, באופן עקרוני, להחיל את המגבלות שמציע חבר הכנסת דוד מגן לא רק על הוועדה לביקורת המדינה אלא גם על ועדות אחרות בכנסת.

### **דוד מגן (הליכוד):**

בנושא הזה הגשתי הצעת חוק. משום מה, ועדת השרים לענייני חקיקה, אשר בדרך כלל לא מתערבת בעבודת הכנסת – להצעת החוק היא של חברות קבועה בכל ועדות הכנסת התנגדה.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

חבר הכנסת דוד מגן, יש לכך תוצאות לוואי מאוד חשובות, מפני שאנחנו רואים מה קורה בוועדות הכנסת, כשוועדות הופכות להיות תחנת מעבר, חברי כנסת יוצאים, נכנסים ובאים, וחברים מצביעים על נושאים שהם אינם בקיאים בהם, כשלא נכחו בדיון, ולעתים הדיונים די מורכבים ומסובכים, ויש גיוס של חברים מדי פעם בנושאים קשים ובעייתיים למפלגה זאת או אחרת. על אחת כמה וכמה הדברים נכונים לגבי ועדה כמו ועדת ביקורת המדינה, שהיא בעצם מעין ועדה שיפוטית ובתחומים

מסוימים יש לה סמכויות נרחבות. וכשבאים ודנים אנשים, אין ספק שמי שבא, פוסק, מחליט ומצביע צריך לדעת וחייב לדעת את כל פרטי הביקורת, וכאשר חברי כנסת מצביעים על נושא שהם אינם בקיאים בו, בוודאי זה פגם קשה שהדעת אינה סובלתו.

אני מבקש רק להזכיר לחבר הכנסת דוד מגן, שבעצם כל החילופים האלה שמתאפשרים בוועדות השונות באים כדי להקל על הקואליציה. הרי בדרך כלל בוועדות חשובות, ששם מתארגנת חקיקה ומתנהלים דיונים חשובים ומרכזיים, ואם הקואליציה לא מצליחה לגייס חברים, הרבה מאוד מההחלטות לא יכולות לעבור. רואים את הדברים בעיקר בוועדה כמו ועדת הכספים; כל פעילות הממשלה מותנית ותלויה באישורים של ועדת הכספים. קשה לי לראות איך קואליציה יכולה לתפקד בוועדה כזאת כשהיא לא יכולה לגייס חברים לדיונים שונים. לדעתי, זה הטעם לכך שוועדת השרים לענייני חקיקה התערבה בסוגיה הזאת ביחס לוועדות אחרות, מפני שהם רואים את הקושי לגייס חברים מהקואליציה לאשר החלטות שונות, בייחוד בוועדת הכספים של הכנסת. גם ועדות אחרות הן חשובות, אבל ועדה זו היא ועדה בעייתית מהבחינה הזאת, וזו הסיבה להתנגדותם לגבי ועדות אחרות.

אבל ביחס לוועדה לביקורת המדינה, אין לי ספק שכך הדברים צריכים להיראות, וטוב שהחוק הזה יאושר.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת עובדיה עלי. אני מזמינה את חבר הכנסת עוזי לנדאו – איננו; חבר הכנסת מאיר שטרית – איננו; חבר הכנסת רן כהן – איננו; חבר הכנסת אפרים גור – איננו; חבר הכנסת שאול יהלום – בבקשה. אחריו – חבר הכנסת יוסף בא-גד, ואחריו – חבר הכנסת חגי מירום.

### **שאול יהלום (מפד"ל):**

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ברצוני להעיר כמה הערות, ברשותך, חבר הכנסת דוד מגן, יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה, שאני כחברה חייב בכבודך, ואתה גם מציע החוק. אני אעבור מן הקל אל הכבד.

ביום שני השבוע ישבנו בוועדה לענייני ביקורת המדינה, והיה בה ויכוח קשה על שתי גישות, בין גישת היועץ המשפטי לממשלה לבין גישת מבקרת המדינה. אני פטור מלאפיין את הוויכוח, משום שרובו פורסם גם בעיתונות. אתה, ביוזמתך, חבר הכנסת מגן, בחלקה השני של הישיבה, הזמנת חבר כנסת, את שר המשפטים לשעבר חבר הכנסת דן מרידור, ואמרת: אני מבקש מחבר הכנסת דן מרידור, בסוגיה שנתונה אולי במחלוקת, או לא, בכל אופן בסוגיה שעניינה הנושא בין היועץ המשפטי לממשלה לבין מבקרת המדינה – ביקשת לשמוע את חוות דעתו.

### **דוד מגן (הליכוד):**

כמשפטן.

### **שאלו יהלום (מפד"ל):**

חבר הכנסת דן מרידור אמר את דעתו המלומדת, שזכתה, דווקא, לקונסנסוס, ומאוד נהנינו ממנה, אבל, עם כל הכבוד, לא משנה אם הוא משפטן. זה שהוא משפטן לא מוריד ממנו כחבר כנסת, ולפי מה שכתוב כאן, הוועדה תיבחר על-ידי הכנסת. החלה הוועדה את עבודתה, תהא הצטרפות מי שאינו חבר הוועדה לוועדה או לדיוניה – זאת אומרת שאם היית משאיר רק את המלה "לוועדה", מייד אני אעיר על זה, היה חבר הכנסת דן מרידור יכול שלא להצביע, לא להיות חבר הוועדה, אבל להשתתף בדיוניה. ברגע שאתה כותב, שלא רק לא להצטרף לוועדה, אלא אסור לשום חבר כנסת אחר להשתתף בדיוניה, הרי – דוגמה של השבוע – היתה נאסרת השתתפותו. מחר תבקש חבר כנסת לבוא, והוא לא יוכל להשתתף בדיוניה. יקום מישהו שמתנגד לאותה חוות דעת או לאותו נושא, ואולי אפילו – – –

### **דן תיכון (הליכוד):**

גם מי שהגיש הצעה לסדר.

### **שאלו יהלום (מפד"ל):**

את זה רציתי לומר עכשיו. אולי אפילו יותר מזה; אם חבר כנסת הגיש הצעה לסדר-היום, ומליאת הכנסת החליטה להעביר את העניין לדיון בוועדה לענייני ביקורת המדינה, אסור לו להשתתף בדיוניה.

### **דן תיכון (הליכוד):**

כפי שקיים היום בוועדת החוץ והביטחון.

### **דוד מגן (הליכוד):**

ברור מאליו.

### **שאלו יהלום (מפד"ל):**

לא. אם זה ברור מאליו, זה צריך להיות רשום.

אני אומר בכל מקרה – – –

## דן תיכון (הליכוד):

על זה הוא אומר לך שזה רק בקריאה ראשונה, והוא יתקן זאת.

## שאלו יהלום (מפד"ל):

בכל מקרה אני פונה אליך, גם לדידך כאל מחייב החוק, עזוב את "דיוניה", שהרי המשתתפים בדיונים נתונים להחלטת היושב-ראש, וההנחה אומרת שהיושב-ראש ירצה שדיוני הישיבה יהיו מקצועיים, כל יושב-ראש, לכן את "דיוניה" צריך למחוק מכול וכול.

עכשיו נדבר על חברות בוועדה. נגיד שיש דבר דחוף, אפשר לתאר זאת יותר לגבי ועדת הכספים, אבל אפילו בוועדה לענייני ביקורת המדינה, עניין דחוף מאוד, מבקרת המדינה, לדוגמא, הוציאה צו נגד בנק הפועלים בנושא המניות, הוועדה לענייני ביקורת המדינה מתכנסת, אולי היא צריכה להצביע, אלא מה? – היא מתכנסת בקיץ, בפגרה, ושלושה-ארבעה חברי כנסת, יכול להיות, דומיננטיים מאוד, נמצאים בחוץ-לארץ, מעשה של יום-יום, ואז אין לך מליאה. היו מחליפים אותם בסיעתם, אבל המליאה לא מתכנסת ולא יודעים שהוועדה תתכנס, לכן זה יכול לגרום לתקלה לפחות בפגרה, אם לא בזמני המושב.

אני פונה אליך קודם כול בעניין הדיונים; ב. יש למצוא אפשרות גמישה יותר למציאת ממלאי-מקום. יכול להיות שהעניין הזה יצטרך לעבור איזה אישור של יושב-ראש הוועדה, אבל לא לעשות את הנושא הזה כל כך אוטומטי, שאין שום אפשרות להחליף חבר ועדה. תודה.

## היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת שאול יהלום. אני מזמינה את חבר הכנסת יוסף בא-גד – איננו; חבר הכנסת חגי מירום – איננו; חבר הכנסת רענן כהן – איננו; חבר הכנסת אלכס גולדפרב – איננו; חבר הכנסת חיים אורון – איננו; חבר הכנסת יורם לס – איננו; חברת הכנסת נעמי בלומנטל – איננה; חבר הכנסת סאלח טריף – איננו; חבר הכנסת בנימין טמקין – איננו; חבר הכנסת רון נחמן – איננו; חבר הכנסת דוד מנע – איננו; חבר הכנסת אברהם יחזקאל – איננו; חבר הכנסת פני בדש – איננו; חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו; חברת הכנסת ענת מאור – איננה; חבר הכנסת אריאל ויינשטיין – איננו; חבר הכנסת יגאל ביבי – איננו; חבר הכנסת אלי דיין – איננו; חבר הכנסת אליעזר זנדברג – איננו; חבר הכנסת מיכאל איתן – איננו; חברת הכנסת דליה איציק – איננה; חבר הכנסת אברהם פורז – איננו; חבר הכנסת עמיר פרץ – איננו; חבר הכנסת שאול עמור – איננו; חבר הכנסת שלמה בוחבוט – איננו; חבר הכנסת אברהם הירשזון – איננו; חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה – איננו; חבר הכנסת עובדיה עלי – כבר היה. חבר הכנסת דן תיכון, אחרון הדוברים. חבר הכנסת תיכון, בבקשה.

## דן תיכון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מצביע בעד החוק לא משום שאני חושב שיש מקום לחוק כזה, אלא כמנהגי, לתמוך בהצעות חוק בקריאה ראשונה, ואנסה להשפיע על היושב-ראש, לקראת הדיונים בהכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, להכניס בו שינויים רבים.

יכול להיות שחוק זה כהוראת שעה הוא טוב מאוד, ואני מציע לך לשקול להוסיף את המלים הוראת שעה, כך שיהיה ברור שהוא בא לענות על צרכים שהתעוררו בוועדה מסוימת כתוצאה מהופעה או אי-הופעה של חברים, או כתוצאה מזה שחברים אחרים נכנסים או יוצאים על-פי מיטב השיקול שלהם, שאיננו מובן לאיש.

יש לנו כאן שני דברים שאנחנו שומרים שלא לערבב ביניהם: האחד, תקנון הכנסת. זאת המגנה כרטה של הכנסת. התקנון שעל-פיו אנחנו עובדים, רוצים – אנחנו משנים, בדרך כלל מזהירים מאוד מלשנות, מזהירים את הקואליציה שלא תיגע בתקנון, כי היום היא קואליציה, מחר היא אופוזיציה.

בתקנון הכנסת, נדמה לי בסעיף הראשון, מדובר על הרכבן של ועדות הכנסת, מה הם הנושאים שיידונו בוועדת הכנסת, איך נבחר יושב-ראש, איך הוא ממנה ממלא-מקום, ולא נאמר דבר באשר לממלאי-מקום של חברי הוועדה.

אילו התקבלה הצעת החוק הזאת, כאילו נטלת חלק מהתקנון ואמרת לעצמך: מעתה ואילך נפעל מחוץ לתקנון באמצעות חקיקה ראשית, וזה תקדים מאוד מסוכן. לא הייתי רוצה שקטעים שנוגעים לתקנון, עבודת הכנסת, יעוגנו בחקיקה ראשית. תקנון אפשר לשנות בקלות, אבל חוק קשה לשנות, ולא הייתי רוצה ליצור בלבול בין מה שמופיע בתקנון לבין מה שמופיע בחקיקה ראשית.

אילו היה החוק הזה, למשל, מועתק על-ידי יושב-ראש ועדת הכספים, יכול אני להבטיח לך, אדוני יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה, שוועדת הכספים, קרוב לוודאי שהיתה עוברת מן העולם. למשל היום, ובדרך כלל, יושבים שניים ממפלגת העבודה או מן הקואליציה, אחד או שניים מהאופוזיציה, ואני יכול להבטיחך שזה הוליד את הנוהל הנפסד שנקרא רביזיה. היות שלקואליציה יש רוב בוועדת הכספים, אבל אין לה רוב כשמתכנסת הוועדה ומחליטה, יש נוהג שהיושב-ראש מבקש רביזיה על כל החלטה שלא נתקבלה והוא קובע את זמן ההצבעה על-פי הנוחות שלו. ואז אתה רואה חברות כנסת מסוימות, שאין להן ולא כלום עם ועדת הכספים, נכנסות לפתע ומצביעות, ותמיד לקואליציה יש רוב.

### עובדיה עלי (הליכוד):

חבר הכנסת דן תיכון, למה דווקא חברות כנסת?

### היו"ר א' סלמוביץ:

גם אני לא הבנתי את ההערה הזאת. מדוע חברות כנסת?

## **דן תיכון (הליכוד):**

אני אגיד לך, כי חברי כנסת בדרך כלל משתתפים בצורה כזו או אחרת, אבל בוועדת הכספים אין חברות כנסת, ולכן לוקחים אותן מוועדות אחרות. לכן אמרתי חברות כנסת, והתכוונתי לחברת כנסת אחת, ואני בכוונה לא רוצה לציין את שמה, אבל זה נוהג נפסד. היא באה ולא יודעת על מה מדברים, היא רחוקה מוועדת הכספים, בקושי היא מכירה את האגף הזה, ולהצבעות חשובות ביותר היא מופיעה ומצביעה וקולה מכריע. זה נראה בעיני מוזר ומגוחך.

אני חייב לסיים. אדוני יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה, יכולתי לפרט ולנתח מדוע אין מקומה של הצעה זו בספר החוקים, ותיטיב לעשות אם תפעל דרך התקנון. כאמור, נדבר על כל הדברים האלה ועל דברים שלא הצגתי בפני המליאה בוועדה לענייני ביקורת המדינה לאחר שהחוק יאושר בקריאה ראשונה.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת דן תיכון.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת להצבעה בקריאה ראשונה על הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 24) (חברות קבועה בוועדה), התשנ"ד-1994, והעברתה לוועדה לענייני ביקורת המדינה להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. נא להצביע.

הצבעה מס' 9

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 6

נגד – 4

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 24) (חברות קבועה

בוועדה), התשנ"ד-1994, לוועדה לענייני ביקורת המדינה נתקבלה.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

שישה תומכים, ארבעה מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 24) (חברות קבועה בוועדה), התשנ"ד-1994, עברה בקריאה ראשונה והיא מועברת לוועדה לענייני ביקורת המדינה להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

## **רחבעם זאבי (מולדת):**

שאלה. כיצד יכולים חברי הכנסת האלה להתנגד כאשר הם לא היו בדיון?

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

זו שאלה רטורית, חבר הכנסת זאבי, ואני מניחה שהיא גם נרשמה בפרוטוקול.

## **הצעת חוק לתיקון דיני הרשויות המקומיות (הוראות שונות), התשנ"ד-1994**

### **(קריאה ראשונה)**

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת לנושא הבא על סדר-היום: הצעת חוק לתיקון דיני הרשויות המקומיות (הוראות שונות), התשנ"ד-1994, קריאה ראשונה, של חבר הכנסת דוד מגן. יציג את ההצעה חבר הכנסת דוד מגן; בבקשה.

## **דוד מגן (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, חברי כנסת נכבדים, ההצעה המונחת בפניכם בכינויה "הצעת חוק לתיקון דיני הרשויות המקומיות" אינה אלא שתי הצעות חוק נפרדות אשר אושרו בקריאה מוקדמת על-ידי מליאת הכנסת. האחת דנה בתקופת כהונה של מועצה ממונה או קרואה, והשנייה דנה במועד תחילת תקופת הכהונה של חבר מועצה או ראש רשות מקומית.

במהלך הדיונים בוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, ובהמשך בעבודה מאומצת של אנשי משרד המשפטים, אשר שקדו על שתי ההצעות הללו, הבאנו והנחנו על שולחן הכנסת לקריאה ראשונה הצעת חוק אחת, ולא לחינם היא מכונה בסוגריים גם "הוראות שונות", משום שיש כאן בקשה לשנות עניינים שאין בדיוק קשר ביניהם.

סעיף 24 לפקודת העיריות קובע, שמועצת עירייה תחל את כהונתה למחרת יום פרסום ההודעה ברשומות על תוצאות הבחירות למועצה. הודעה זו כוללת את שמות האנשים שנבחרו כחברי המועצה. כאשר מתקיימות בחירות כלליות לרשויות המקומיות, לא קיים מועד אחד שבו מתפרסמות ברשומות תוצאות הבחירות לגבי כלל הרשויות המקומיות, שכן פרסום זה תלוי במועד שבו סוכמו תוצאות הבחירות בכל רשות מקומית. כתוצאה מכך לא קיים גם מועד אחיד לתחילת כהונתם של כלל חברי מועצות העיריות שנבחרו בבחירות אלה. כדי להביא לכך שלאחר קיום בחירות כלליות לרשויות המקומיות יתחילו כל חברי מועצות העיריות שנבחרו בבחירות אלה לכהן באותו יום, מוצע לנתק את הקשר שבין תחילת הכהונה ליום פרסום ההודעה ברשומות על תוצאות הבחירות. במקום זאת מוצע

לקבוע שמועד תחילת הכהונה של כלל חברי מועצות העיריות יהיה 21 ימים לאחר יום הבחירות, ובמקום שבו יש סיבוב שני, כששני המובילים בבחירות האישיות לראשות מתמודדים, נוסף על זה כמובן עוד 14 יום, בסך הכול 35 יום.

בנושא אחר, סעיף 143 לפקודת העיריות מעניק לשר הפנים סמכות, במקרים מיוחדים, להפסיק את כהונתה של מועצה נבחרת של עירייה ולמנות במקומה מועצה שחבריה הם האנשים הכשירים להיבחר כחברי מועצה, או למנות ועדה למילוי תפקידי המועצה, עניין שנקרא בשפת העם ועדה קרואה.

אנחנו מציעים לקבוע, כי בשנה שבה עומדות להתקיים בחירות לכלל הרשויות המקומיות, לפי סעיף 4 לחוק הרשויות המקומיות (בחירות), התשכ"ה-1965, לא יהיה השר רשאי לעשות שימוש בסמכותו האמורה, שכן ההיגיון אומר כי יש להעדיף את הניסיון לפתור את בעיותיה של המועצה הקיימת באמצעות מועצה חדשה שתיבחר בבחירות כלליות.

הצעת החוק מפרטת את הנגזרות מהרעיונות הללו, ההשלכה לגבי מועצות מקומיות וההשלכה לגבי מועצות אזוריות. אותו היגיון צריך לפעול בכל הנושאים הללו.

אני מבקש שהכנסת תאשר את ההצעה הזו בקריאה ראשונה.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מגן.

אנחנו עוברים לדין. חבר הכנסת רענן כהן, חבר הכנסת חגי מירום – אינם באולם. חבר הכנסת שאול יהלום, בבקשה. לרשות כל נואם יעמדו חמש דקות. חברי כנסת שלא ימצאו באולם יאבדו את זכות הדיבור.

**דן תיכון (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לדאוג לעדכן אותנו בתוצאות משחק הכדורגל בין ישראל לארגנטינה.

**היו"ר ע' עלי:**

איך אתה רוצה שאני אעדכן אותך?

### דן תיכון (הליכוד):

שימסרו מהטלוויזיה. זה שאנחנו יושבים כאן ושומרים על הגחלת, לא צריך להעניש אותנו.

### שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, קודם כול אני רוצה לבשר לך שהתוצאה כרגע היא 3:0.

### דן תיכון (הליכוד):

לטובת מי? לטובת ארגנטינה?

### שאול יהלום (מפד"ל):

זאת כרגע התוצאה. בכל אופן, בוא נעסוק בנושא.

אנחנו דנים בהצעת חוק של חבר הכנסת דוד מגן. שוב, מלוא ההוקרה לפוריות בהגשת חוקים של חבר הכנסת דוד מגן. אני נאלץ להתנגד לכמה סעיפים.

מה אומר חבר הכנסת דוד מגן? הוא אומר כך: נניח שהיו בחירות בעיר מסוימת, נניח תל-אביב, וחמישה ימים אחרי הבחירות פורסמו התוצאות ברשומות. המועצה החדשה לא תתחיל לכהן אלא 21 יום לאחר יום הבחירות.

וזה מובן מי מכהן במשך אותם 21 יום: המועצה הישנה. הבה ניקח לצורך העניין דוגמה של מועצה שאיננה הכי ישרה בעולם. הציבור רוצה להחליף אותה, הציבור רוצה נורמות חדשות בעיר, והציבור מחליף אותה. והנה, אנחנו משאירים לאותה מועצה ישנה 21 יום נוספים של כהונה, כאשר חבריה יודעים שבעוד 21 יום הם יפסיקו לכהן, ו-21 יום הם תקופה ארוכה מאוד, והם עדיין יכולים לקבוע עובדות בשטח. למשל, להוציא כספים, למנוע דברים, לעשות דברים שונים ולקבוע עובדות, לתת סעיפי תקציבים שאף אחד לא היה נותן וכו'.

### היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דן תיכון, חבר הכנסת שאול יהלום מתח אותך. המשחק התחיל ב-19:00.

### דן תיכון (הליכוד):

לכן גם לא הבנתי איך זה שהתוצאה 3:0 אם המשחק התחיל רק בשעה 19:00.

### היו"ר ע' עלי:

-- והתוצאה -- כך מודיעים לי -- היא 0:0. בל נטעה גם את הצופים בערוץ-33.

### קריאה מהציע:

3:0 לארגנטינה.

### דן תיכון (הליכוד):

איך זה יכול להיות, המשחק התחיל בשעה 19:00.

### רחבעם זאבי (מולדת):

הבה נהיה רציניים ונחזור לדיון בנושא.

### דן תיכון (הליכוד):

ראש הממשלה קיבל את מרדונה.

### רחבעם זאבי (מולדת):

ראש הממשלה גם לא יושב פה.

### שאול יהלום (מפד"ל):

חבר הכנסת דן תיכון, אחר כך נראה מי צדק.

אני טוען שאסור לנו לאפשר מצב כזה – – –

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

נשארתי עם תפקיד קשה מאוד: חבר הכנסת היחיד שנשאר באולם.

### **שאול יהלום (מפד"ל):**

יתר על כן, מה קורה אם הבחירות למועצה באותה עיר היו בסדר, אבל יש בחירות חוזרות לראש הרשות המקומית. אומר חבר הכנסת דוד מגן: אנחנו לא מכניסים את המועצה החדשה לתפקידה, אף שהיא כבר חוקית, אלא ממתינים לסיבוב השני, ורק 21 יום אחרי הסיבוב השני תיכנס המועצה לתפקידה.

### **דוד מגן (הליכוד):**

אחרי 14 יום.

### **שאול יהלום (מפד"ל):**

14 יום – הישיבה הראשונה.

### **דוד מגן (הליכוד):**

לא, לא. 21 יום אם אין סיבוב שני. אם יש סיבוב שני, אז עוד 14 יום. בסך הכול 35 יום.

### **שאול יהלום (מפד"ל):**

ובכן, תושבי העיר רצו להחליף את המועצה, הם החליפו אותה, כבר יש מועצה חדשה אבל היא עדיין לא נכנסת לתפקידה, ואני נותן למועצה הישנה, שתושבי העיר לא רצו בה, להמשיך לכהן עוד 35 יום, למעלה מחודש ימים, אחרי שהיא כיהנה במשך חמש שנים. אלא שיש כאן תמריץ מסוכן. כי ברגע שחברי המועצה היוצאת יודעים שהם כבר לא יכהנו – – –

### **דוד מגן (הליכוד):**

המצב היום גרוע פי כמה וכמה. מה שאני מציע זו תוצאה של קומפרומיס, פשרה עם משרד המשפטים. לו זה היה תלוי בי, הייתי מציע שהמועצה תתחלף ביום המחרת. היום המצב גרוע הרבה יותר. היום מחכים לפרסום ברשומות; ואפשר לראות את הדוגמה הבולטת – מתי נכנס רוני מילוא לתפקידו כראש העיר, ומתי נכנס אהוד אולמרט לתפקידו כראש עיריית ירושלים. דומני שההפרש ביניהם היה של שלושה שבועות או ארבעה.

היום, בגלל הצורך בפרסום ברשומות, ומפני שהדברים לא מתנהלים בצורה מודרנית, המצב הרבה יותר גרוע. כוונתי המקורית היתה לקבוע מועד הרבה יותר מצומצם, אבל נעניתי לבקשת משרד המשפטים לקבוע מועד של 21 יום, ובמקרה של סיבוב שני – 21 ועוד 14 יום.

### **שאלו יהלום (מפד"ל):**

אני חושב, חבר הכנסת דוד מגן, שהיית צריך ללכת בדרך הפוכה. היית צריך להשאיר את החוק כפי שהוא, אבל לחייב את ועדת הבחירות המרכזית לפרסם בתוך ימים מספר ברשומות את תוצאות הבחירות. ברגע שפורסמו התוצאות ברשומות, ויכול להיות שהישיבה תתקיים יותר מאוחר, אז קודם כול פקעה זכותם של חברי המועצה הישנה לכהן. כשהיית מחוץ לאולם נתתי את הדוגמה של מועצה שאינה הכי ישרה, ואינני רוצה להשתמש במלה שלילית, והיא יודעת שבעוד 35 יום היא מפסיקה לכהן. אילו העברות כספים יכולות להיות לנו ב-35 יום.

לו הצעת שבאותה תקופה אולי לא תהיה כלל מועצה, ניחא. אבל אתה קובע שהיא תמשיך לכהן אפילו תקופה נוספת של עד 35 יום, ובוודאי 21 יום, ואז קל לתאר איזה מבול של דברים לא חוקיים היא יכולה לעשות.

### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת שאלו יהלום, זמןך תם.

### **דוד מגן (הליכוד):**

אני גזלתי ממנו דקה.

### **היו"ר ע' עלי:**

זמנו תם מזמן. אילו העלה טיעונים חדשים, הייתי מבין, אבל הוא חוזר על דבריו. אני מבקש ממך לסיים.

### **שאול יהלום (מפד"ל):**

אני מציע שאת הסעיפים האלה אנחנו לא נקבע – או נצמצם אותם או נקבע את חובת הפרסום ברשומות, וזאת כדי שלא לתת למועצה שהעיר לא רוצה בה לעשות מעשים חריגים במשך 21, או במשך 35 יום. תודה רבה.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת שאול יהלום.

חבר הכנסת רן כהן, חבר הכנסת יוסף בא-גד, חבר הכנסת מאיר שטרית, חבר הכנסת אלכס גולדפרב – –

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

ניגש להצבעה.

### **היו"ר ע' עלי:**

– – חבר הכנסת חיים אורון, חבר הכנסת יורם לס, חברת הכנסת נעמי בלומנטל, חבר הכנסת דוד מגן. הוא דיבר.

### **דוד מגן (הליכוד):**

בזמן האחרון מחליפים בין חבר הכנסת מנע לביני. תבדוק אם אין הכוונה לחבר הכנסת מנע.

### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת סאלח טריף, חבר הכנסת בנימין טמקין, חבר הכנסת רון נחמן, חבר הכנסת דוד מנע, חבר הכנסת אברהם יחזקאל, חבר הכנסת פני בדש, חבר הכנסת אלי גולדשמידט, חבר הכנסת טלב אלסאנע, חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, חבר הכנסת יגאל ביבי, חבר הכנסת אלי דיין, חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה.

### **אליעזר זנדברג (צומת):**

אני מוותר.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה.

חבר הכנסת מיכאל איתן, חבר הכנסת דראושה.

**דן תיכון (הליכוד):**

אתה יכול לקפוץ ישר אל השם שלי.

**היו"ר ע' עלי:**

חברת הכנסת דליה איציק, חבר הכנסת אברהם פורז. חבר הכנסת דן תיכון, אני פשוט קורא בשמות כל מי שנרשם. לפי הפרוצדורה, מי שאינו נמצא כאן שעה שקוראים בשמו, מפסיד את תורו.

**דן תיכון (הליכוד):**

אני מציע לחברי הכנסת שמי שלא נוכח בזמן הדיון ידאג למחוק את שמו.

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת אפרים גור, חבר הכנסת עמיר פרץ, חבר הכנסת עוזי לנדאו, חבר הכנסת שאול עמור, חבר הכנסת שלמה בוחבוט, חבר הכנסת אברהם הירשזון.

חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה. אם יימצא סגן יושב-ראש שיחליף אותי, גם אני מבקש לדבר.

**דן תיכון (הליכוד):**

אני מוכן להחליף אותך. אומרים שיש לי ניסיון של עשר שנים.

## היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דן תיכון, ואחריו – אם יימצא יושב-ראש לשיבה, אהיה אני אחרון הדוברים.

## רחבעם זאבי (מולדת):

חבר הכנסת דן תיכון, אתה לא יכול להחליף אותו, הכנסת צריכה לבחור תחילה.

## דן תיכון (הליכוד):

אני יודע, האמן לי שאני יודע. אני, אגב, מציע לאפשר בחירת ממלאי-מקום זמניים, לצורך עניין דוגמת זה שהתעורר כאן ברגע זה, כאשר היושב-ראש רוצה לדבר, ויש לו מה לומר, ואין מי שיחליף אותו בראשות הישיבה, כי אין כאן סגן יושב-ראש בכוננות.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת דוד מגן, אני חושב שהטענות שלך באשר לסדרי פרסום תוצאות הבחירות הן צודקות, ויותר מאשר צודקות, וכמי שעקב אחרי פרסום התוצאות ושמות הנבחרים אני יכול לומר לך, שתמהתי כמה זמן עובר עד שמתפרסמות ברשומות תוצאות הבחירות, ובצמוד – שמות האנשים שנבחרו. זה פשוט לא מתאים למדינה הצועדת לשנת 2000. הסדר הזה היה אולי טוב בתחילת שנות ה-50, אבל אני בטוח שבאמצע שנות ה-60 צריך היה להעביר את הנוהל הנפסד הזה מן העולם, ומהר. משלא עשו זאת, טוב אתה עושה שאתה מביא לשינוי הזה, או לפחות מציע אותו.

בהזדמנות שבה אתה עוסק בנושא הזה אני מבקש לכלול נושא חשוב נוסף. כידוע לך, מפעם לפעם נזקק שר הפנים, שהיום הוא ראש הממשלה, שעדיין ממשיך לכהן כשר הפנים ומעולם לא היה בלשכת שר הפנים, למינוי ועדה קרואה. ליושב-ראש הוועדה הקרואה מתמנה בדרך כלל עובד מדינה בכיר, או איש מן החוץ שמנוסה בענייני השלטון המקומי. כל מי שמתמנה ליושב-ראש ועדה קרואה זוכה מייד להטבות דומות ומקבילות לאלה הניתנות לסגן שר או למנכ"ל.

שער בנפשך ששר הפנים רוצה לתגמל מישו מחבריו, ממנה אותו כיושב-ראש ועדה קרואה או כממלא-מקומו, והנ"ל מכהן תקופה של חודש-חודשיים, ואז המשכורת האחרונה שלו בשירות המדינה היא משכורת מקבילה לזו של סגן שר, וכעבור חודשיים-שלושה חודשים הוא יפרוש משירות המדינה ותנאי הפרישה שלו יהיו כאלה שדומים לתנאי הפרישה של סגן שר או מנכ"ל, קרי 4% פנסיה לשנה בגין כהונתו בשירות המדינה. ואם הוא שירת כ-20 שנים כעובד זוט, בשנתיים האחרונות או בשנה האחרונה שלו שהוא מכהן כיושב-ראש ועדה קרואה, הוא עשוי לצבור לזכותו זכויות פנסיה ענקיות, שפשוט אין להאמין.

מעניין שיש קבוצה שלמה של עובדי מדינה שגילו את החור הזה, את החרך הזה, את הפרצה הזו. ולכן מי שמתמנה כיושב-ראש ועדה קרואה לתקופה קצרה זוכה להטבה חסרת תקדים, שאין לה אח ורע, המתבטאת במאות אלפי שקלים לאורך שנים רבות, כי יכול להיות שהוא פורש משירות המדינה בגיל 50 או בגיל 45 או בגיל 47 או בגיל 55, ויכול להיות שזה אדם שכבר נמצא בפנסיה וזוכה

לפנסיה משירות המדינה. לכן, בתוך תקופה קצרה הוא מקבל סל של כסף, סל של הטבות שאין להן אח ורע.

משנעלם הדבר מעיניו, לא זכה לטיפולו, והעניין נמשך על אף העובדה שחבר הכנסת צבן וחבר הכנסת תיכון גילו את הפרצה הזאת כבר לקראת תום הקדנציה הקודמת, והגישו הצעת חוק, הנוגעת לפרצה זו. לא היה סיפק בידנו להשלים את החקיקה, שכן הכנסת התפזרה במועד מוקדם.

לכן אני מבקש ממך שתדאג לכלול את העניין הזה בסדר-יומה של הוועדה שאליה תועבר הצעת החוק הזו, כך שהפרצה הזו תיבדק ואולי תיסתם. מנקודת ראותי מוכרחים לסתום את הפרצה הזאת. אני יודע שכמה מאלה שמכהנים היום כיושבי-ראש ועדות קרואות או כממלאי-מקום לא יאהבו את מה שאני אומר, לכן אני אומר שאין חקיקה רטרואקטיבית, מי שהיה היה, זכאי לכל ההטבות. מעתה ואילך העניין הזה נגמר, והוא יתוגמל קצת יותר ממה שהוא קיבל. ודאי שלא יזכה לפנסיה כפולה של כ-4% על כל שנת כהונה כיושב-ראש ועדה קרואה ולקבלת פנסיה על-פי המשכורת האחרונה שלו כיושב-ראש הוועדה הקרואה. זאת אומרת, שתי הטבות מפליגות על עבודה שמסתכמת ביומיים בשבוע, מקסימום בשלושה ימים בשבוע, ולא יותר. תודה רבה.

#### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת דן תיכון. אני מזמינה את חבר הכנסת עובדיה עלי, אחרון הדוברים בנושא זה.

#### **עובדיה עלי (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, תודה רבה על כך שהואלת להחליף אותי.

#### **היו"ר א' סלמוביץ:**

ברצון רב.

#### **עובדיה עלי (הליכוד):**

רבותי חברי הכנסת, חבר הכנסת דוד מגן, המצב היום הוא לא רק בלתי נסבל, הוא גם בלתי מובן. כדי להבהיר זאת במיוחד לצופים – האשם הוא במדפיס הממשלתי, או ברשומות.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

אין נייר היום.

## **עובדיה עלי (הליכוד):**

במקרה זה הכתובת לטענות היא לא משרד הפנים. בנקודה הזאת הכתובת לטענות היא רשומות. מה שקורה עם רשומות, שזה בעצם העיתון הרשמי שבאמצעותו הממשלה מפרסמת את הודעותיה לציבור, כל מה שקורה בעניין זה הוא פשוט שערורייה בלתי מובנת. אי-אפשר, הדעת לא תופסת את הנושא הזה. כדי לפרסם הודעה ברשומות, לעתים זה לוקח חודשים ארוכים, עם כל הנזק שנגרם לאותו מוסד ציבורי שמבחינתו הנושא הזה הוא הכרח כדי לקדם את ענייניו.

חבר הכנסת מגן, במדינה מודרנית, עם טכנולוגיות חדישות כפי שקיימות היום, איך אתה יכול להסביר שלפרסם דבר כל כך פשוט לוקח 21 יום? זה דבר שמתקבל על הדעת? אני פשוט לא מבין את זה.

## **רחבעם זאבי (מולדת):**

ואם תהיה שערורייה תצא מהדורה שנייה של העיתון באותו לילה.

## **עובדיה עלי (הליכוד):**

תיקחו את העיתונים היומיים, יש בהם דברים הרבה יותר מסובכים, שלפעמים צריך לבדוק אותם מבחינה משפטית, לבדוק את אמיתותם, לוודא, לאמת עובדות, והם מתפרסמים מהיום להיום. מדוע ברשומות משרד המשפטים זקוק ל-21 יום? מה הסיבה לכך? איזה צדק? איזה היגיון יש בעניין הזה?

אני חוזר כאן על הטיעונים של חבר הכנסת שאול יהלום. לא יעלה על הדעת שאם יהיה סיבוב שני צריכים 35 יום עד שמחליפים מועצת עיר. כל זה למה? משרד המשפטים לא יכול להתחייב שהוא יפרסם ברשומות בפרק זמן קצר יותר. לעתים אני חושב שאנחנו נמצאים באיזו מדינה מתפתחת באפריקה. גם שם תופעות מהסוג הזה כבר לא קיימות.

הצעת החוק שלך היא במקומה. מה שקורה היום הוא בלתי נסבל. בוודאי ההצעה שלך מתקנת ומשפרת את המצב הקיים. אין ספק שהיא תשפר את המצב הקיים. היום זה הפקר גמור. ראש עיר יתחיל לכהן ברצונו הטוב של אותו מדפיס ברשומות. דבר כזה בוודאי הוא בלתי נסבל, אסור שיימשך. צריך להפסיק עם הנוהל הנפסד הזה.

אבל ההצעה כאן, לדעתי, היא מרחיקה-לכת ומאוד נדיבה מבחינת היחס שלנו למדפיס ולרשומות של משרד המשפטים. אני מבקש שבהכנות לקריאה שנייה ולקריאה שלישית – פשוט לקצר את לוח הזמנים הזה. אין סיבה שזה יהיה יותר מאשר שבוע.

### דן תיכון (הליכוד):

זה יותר מדי זמן. כמה זמן לוקח היום להדפיס?

### עובדיה עלי (הליכוד):

אני אומר, מקסימום. לדעתי לא צריך אפילו שבוע. אפשר למחרת היום. אין כל קושי.

### דן תיכון (הליכוד):

משתמה הספירה, כעבור 48 שעות.

### עובדיה עלי (הליכוד):

במקום שאין בעיות עם ספירת הקולות, בחצות הליל כבר יודעים את תוצאות הבחירות. בפעם הקודמת, חבר הכנסת דוד מגן היה יושב-ראש מטה הבחירות של הליכוד ורשם הישג בלתי רגיל ברשויות המקומיות עם ניצחון – – –

### דוד מגן (הליכוד):

אני לא יודע אם אתה מכיר את חבר הכנסת עובדיה עלי, מה שהוא עשה זה ממש מעשה נסים...

### עובדיה עלי (הליכוד):

תודה רבה. בחצות ידענו את התוצאות. לפנות בוקר ידענו את כל התוצאות בארץ. אין סיבה בעולם שהדבר הזה יימשך מעבר לימים אחדים, מקסימום שבוע.

אני מציע שבהכנה של החוק לקריאה השנייה ולקריאה השלישית – פשוט להעמיד את שר המשפטים בפני עובדה בעניין זה. אין לזה שום הצדקה. פשוט עושים מאתנו ומן הציבור בארץ חוכא ואיטלולא. אני חושב שבסך הכול ההצעה שלך חשובה, היא במקום, יש הכרח, אבל צריך לקצר את לוח הזמנים. תודה.

### היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת עובדיה עלי. חבר הכנסת דוד מגן יתייחס לדברי המתדיינים, בבקשה.

#### **דוד מגן (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, שמעתי את ההערות המאלפות. אני רוצה לחזור ולהדגיש כי הרעיון המקורי דיבר על תקופה מצומצמת בהרבה. אשתמש בסטנוגרמה של הדיון היום. אניח את הדברים בפני חברינו בוועדת הפנים, יותר נכון בפני הפקידים הבכירים והיועצים הבכירים במשרד הפנים ובמשרד המשפטים, כדי לנסות לשכנע אותם שאפשר להיכנס לתקופת זמן מצומצמת יותר כדי שהרעיון המקורי, המדבר על כניסה לתפקיד בצמוד למועד ההכרעה, יישמר וייעשה בצורה הקולעת ביותר.

לגבי הערתו של חבר הכנסת דן תיכון, זה קשור קצת לתנאים סוציאליים של פקידים ממונים. אני לא בטוח – – –

#### **דן תיכון (הליכוד):**

לא רטרואקטיבי. מה שעבר – עבר.

#### **דוד מגן (הליכוד):**

אתה מבקש לקבוע תאריך ממנו ולעתיד.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

לקבוע תאריך שממנו ואילך יהיה סדר בעניין.

#### **דוד מגן (הליכוד):**

אני אעלה את הדברים הללו בפני ועדת הפנים ואיכות הסביבה, ואם הם ימצאו קשר בין העניין לבין ההצעה, זה בוודאי יתקדם. אולי אני גם אעדכן אותך באשר למועד הדיונים כדי שתוכל לומר את הדברים הללו.

אדוני היושב-ראש, אני חוזר על בקשתי לאשר את הצעת החוק בקריאה ראשונה ולהעבירה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

## היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מגן. אנחנו עוברים להצבעה על הצעת החוק לתיקון דיני הרשויות המקומיות (הוראות שונות), התשנ"ד-1994, קריאה ראשונה, והעברתה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת להכנה לקריאה שנייה ושלישית.

הצבעה מס' 10

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת החוק לתיקון דיני הרשויות המקומיות (הוראות שונות), התשנ"ד-1994, לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

## היו"ר ע' עלי:

תשעה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. הצעת החוק אושרה והיא תועבר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה להכנה לקריאה שנייה ושלישית.

## הצעת חוק שמירת תוצרת חקלאית עודפת, התשנ"ד-1994

### (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

## היו"ר ע' עלי:

אנו עוברים להצעת חוק א'תקפ, של חברי הכנסת דוד מגן ואברהם הירשזון, הצעת חוק שמירת תוצרת חקלאית עודפת, התשנ"ד-1994. חבר הכנסת דוד מגן ינמק את ההצעה מהמקום. בבקשה.

## דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר החקלאות, לא אחת אנו עדים לחזיונות כואבים של השמדת תוצרת חקלאית, המונעת משיקולים כלכליים שתכליתם למנוע הגדלת ההיצע בשוק. הצעת החוק של חבר

הכנסת הירשזון ושלי באה לעקור תופעה זו מן השורש. השמדת המזון אינה מוסרית ונזקיה החינוכיים קשים. צה"ל, העומד באתגרים חברתיים רבים, יכול להתמודד גם עם האתגר שההצעה הזאת מציבה בפניו.

אדוני שר החקלאות, שמעתי בדיון בוועדה לענייני ביקורת המדינה את מנכ"ל מועצת הירקות. הוא סיפר לנו שיש סידור בינו לבין מוסדות נתמכים, בתיווכה של שרת העבודה והרווחה, והעניין החל להיכנס למסלול תקין. בשנת 1993, למשל, 40% מהתוצרת העודפת מצאו את מקומם במוסדות נתמכים. הוא סיפר לנו שצה"ל לא מעוניין להיכנס להסדר הזה, משום שצה"ל מתוכננת לפי מחשבים והוא לא יכול להשתמש בעודף תוצרת בהתרעה של שבוע, או של ארבעה או חמישה ימים.

גם אם צה"ל מתקשה בעניין זה, אני חושב כי יש מקום להצעת החוק, כדי שצה"ל יחשוב כיצד הוא יוכל לתרום את תרומתו בתחום הזה למניעת השמדה של תוצרת חקלאית.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מגן. שר החקלאות, בבקשה.

### **שר החקלאות י' צור:**

אדוני היושב-ראש, הבעיה מציקה, אבל עובדות החיים גם הן לפעמים קשות. בשתי דרכים אפשר לעשות רמה של תכנון חקלאי. אפשר לעבוד על-פי מכסות. זו שיטה שהולכת ומאבדת את יכולת המימוש שלה, בוודאי בכל מה שקשור בגידולים צמחיים. אנחנו עדיין שומרים עליה בענף הרפת; אנחנו מתחילים קצת לעזוב את זה בענף הלול. ואז, כשאתה פותח את זה לגידול פתוח, היעד שלנו לאורך שנים הוא לשמור על יציבות, גם בשוק וגם לחקלאי. וברגע שמחיר התוצרת מאוד יורד, בכל העולם הדרך היחידה היא להוציא תוצרת מהשוק ולשמור על המחיר, לפחות ברמת ההוצאות. זה בעצם מה שעושים.

חלק מהכסף שבו עושים מה שקרוי בעברית פינוי עודפים, ובאנגלית יש גם withdrawal של ירקות, לא רק משטחים – – –

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

בשני המקרים זה פסול.

### **שר החקלאות י' צור:**

אין שיטה אחרת. כי אחרת מה יקרה? יהיו הרבה עודפים בשנה אחת, המחירים ירדו עד למטה, שנה אחרי זה החקלאים לא יגדלו, המחיר יעלה למעלה. וכשאתה מוכרח לשמור על יציבות, אתה חייב לטפל בשוק גם על-ידי זה שאתה מפנה עודפים.

המיומן לכך בא גם מהחקלאים, על-ידי ההיטלים שלהם, וגם מהשתתפות של הממשלה. כי לממשלה יש אינטרס לשמור על יציבות, קודם כול כלפי הצרכן, שנית כלפי המדד. ההצעות למכור את זה לגופים שממילא קונים פירות וירקות לא ישנו את המצב. כי אם צה"ל קונה 1,000 טונות ירקות, ובשוק יש עודפים שצריך לפנות אותם, כי המחיר ירד מתחת להוצאות הייצור, ברגע שאתה תפנה את זה לצבא יישאר עודף בשוק, ואתה תישאר באותו מצב. אין בכך שום חוכמה. כי אתה מוכרח להגיד מה היעד. וזה לא שאני לא רגיש לנקודה שמעלים. אתה מוכרח להגיד לפי סדר עדיפויות מה היעד. היעד הוא יציבות, וכן שהמגדל יוציא לפחות את הוצאות הייצור. ואז, כשיש עודף גדול, צריך לפנות אותו. אם תיתן את העודף הזה לצבא, אז מה שהצבא קונה באופן רגיל הוא לא יקנה. ואז חזרת לאותה נקודה. לא עשית בזה שום דבר.

לכן אני חושב, שאף שהחוק הזה נוגע בנקודה רגישה, זאת הדרך היחידה להבטיח יציבות כדי לשמור שוק פחות או יותר במחירים יציבים, שלא יהיו תנודות, ולחקלאי תהיה תחושה של יציבות וביטחון.

משום כך אני מתנגד לקבלת החוק הזה.

**היו"ר ע' עלי:**

אנחנו עוברים להצבעה.

**דן תיכון (הליכוד):**

אתה צודק מאוד, אבל אנחנו נצביע נגדך. זו קריאה טרומית.

**שר החקלאות י' צור:**

אתה לא מתבייש?

**דן תיכון (הליכוד):**

זו קריאה טרומית.

## רפאל איתן (צומת):

להשמיד תוצרת ערבית.

## היו"ר ע' עלי:

אנחנו מצביעים על הצעת חוק שמירת תוצרת חקלאית עודפת, התשנ"ד-1994, של חברי הכנסת דוד מגן ואברהם הירשזון. השר, אני רוצה להזכיר לך, שכשיש הנמקה מהמקום, בעצם ועדת השרים לחקיקה אישרה את זה.

## הצבעה מס' 11

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 6

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 2

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק שמירת תוצרת חקלאית עודפת, התשנ"ד-1994, לדיון מוקדם בוועדה נתקבלה.

## היו"ר ע' עלי:

שישה בעד, שניים נגד, אין נמנעים, הצעת החוק אושרה ותועבר לוועדת הכלכלה של הכנסת – – –

## דוד מגן (הליכוד):

אני מציע להעביר אותה לוועדה לענייני ביקורת המדינה, משום ששם פגשנו בנושא באמצעות מנכ"ל מועצת הירקות.

## היו"ר ע' עלי:

– – – היא תועבר לוועדה לענייני ביקורת המדינה להכנה לקריאה ראשונה. אני מבין שאין התנגדות לכך.

### **שר החקלאות י' צור:**

יש. אני מציע להעביר את ההצעה לוועדת הכלכלה.

### **היו"ר ע' עלי:**

אם כך, נעביר את ההצעה לוועדת הכנסת, והיא תחליט לאיזו ועדה תועבר ההצעה הזאת להכנה לקריאה ראשונה.

### **דן תיכון (הליכוד):**

יש כאן שאלה קונסטרוקטיבית: שר שאיננו חבר הכנסת יכול לנאום בכל עת שדנים בענייניו, אבל האם הוא יכול להציע הצעה פרוצדורלית? האם רואים אותו כחבר כנסת, לכל עניין?

### **שר החקלאות י' צור:**

אני מציע שתעביר את זה לוועדת הפירוש.

### **דוד מגן (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, אין שום בעיה שהנושא יידון בוועדת הכלכלה.

### **היו"ר ע' עלי:**

רבותי, כדי למנוע את הבעיה הפרוצדורלית הזאת, חבר הכנסת דוד מגן מציע – – –

### **דוד מגן (הליכוד):**

אני מציע להעביר את ההצעה לוועדת הכלכלה.

### **היו"ר ע' עלי:**

אנחנו כעת אחרי ההצבעה. ועם כל הכבוד, אנחנו לא נשנה את ההחלטה. ועדת הכנסת תחליט באיזו ועדה תידון הצעת החוק. אני עכשיו לא אשנה את ההחלטה שקיבלנו, כי אין בזה שום היגיון.

### **הצעה לסדר-היום**

#### **חידוש פני המפעל הציוני – יש"ע – חזרה הביתה**

**היו"ר ע' עלי:**

נמשיך בסדר-יומנו. הצעה לסדר-היום מס' 4160: חידוש פני המפעל הציוני – יש"ע – חזרה הביתה, הצעת חבר הכנסת יוסי כץ. שר החקלאות משיב.

**דן תיכון (הליכוד):**

גם על זה אתה משיב?

**שר החקלאות י' צור:**

למה, אתה מפקח עלי?

**דן תיכון (הליכוד):**

לא, אני שואל.

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת דן תיכון, הנוהל הוא שהממשלה מחליטה מי משיב. היא החליטה ששר החקלאות ישיב. הוא שר מכובד.

**דן תיכון (הליכוד):**

יש שר מקשר. בדרך כלל בדיונים על הנושאים האלה משיב השר המקשר.

## יוסי כץ (העבודה):

שנמצא בחוץ-לארץ.

## שר החקלאות י' צור:

חבר הכנסת דן תיכון, אני מבטיח לך שלא התמודדתי על התשובה על ההצעה הזאת.

## היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דן תיכון, מבחינה תקנונית מזכירות הממשלה מחליטה איזה שר משיב. עם זאת, יש גם נגיעה בין הנושא הזה לבין תפקידו כשר החקלאות. כך אני חושב, שיש קשר. אי-אפשר לנתק את הקשר.

## דן תיכון (הליכוד):

איך? כל אלה שהוא מציע להעביר אותם הם חקלאים?

## היו"ר ע' עלי:

בוא נותיר את הוויכוח הזה לדיון במסגרת אחרת. כאן מדובר בכל זאת בנושא של התיישבות, על כל מה שמשתמע. בסך הכול בוודאי יש לו מה לומר בעניין זה. בבקשה.

## יוסי כץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, אין לי ספק שאתה מתאים לנושא הזה, הרקע ההתיישבותי שלך בוודאי מקנה לך את היכולת לראות את הדברים, את המציאות, להביט, ואני מתאר לעצמי שגם חברי הכנסת, אילו היו מתייחסים בצורה רצינית לעניין, היו בהחלט מבינים שנוצר מצב חדש באזור שלנו. תהליך השלום יצר מציאות חדשה, אי-אפשר להתעלם ממנה. יש מציאות פוליטית, וכל מי שמתעלם ממנה נוהג כבת-יענה.

התושבים ביהודה ובשומרון רואים את המציאות הזאת, ואי-אפשר להתעלם מהמצוקה שלהם. מי שמתעלם מהמצוקה של התושבים ביש"ע גורם נזק חמור גם למדינה, גם לתושבים. למדינה, משום שהמדינה תצטרך במועד כזה או אחר להתמודד עם המציאות.

## **רחבעם זאבי (מולדת):**

מי שמתעלמת מהם זו הממשלה. הממשלה שאתה תומך בה היא שמתעלמת מהתושבים ביש"ע. היא רואה בהם עם אחר.

## **יוסי כץ (העבודה):**

אני אגיע גם לזה, חבר הכנסת זאבי, תן לי.

אין ספק שהמדינה תצטרך להתמודד עם מציאות חדשה. בעוד שנה, בעוד שנתיים, בעוד חמש שנים תהיה מציאות חדשה. כל אחד מאתנו יודע שיש"ע לא יישאר במתכונת הנוכחית, וגם אם מישו תומך בחיזוק ובעיבוי בקעת-הירדן או רמת-הגולן, שלא שייכת לדיון כאן, בכל מקרה יהיה צורך להגיע להסדרים לגבי יש"ע, ולתושבים ייגרם נזק חמור משום שהם חיים בחוסר ודאות תקופה ממושכת, וזו התעללות בהם.

מי הם בעצם המתישבים ביש"ע? חלק מהמתישבים ביש"ע הם מתישבים חזקים מבחינה אידיאולוגית, באו לשם מכל מיני טעמים – דתיים, ביטחוניים וכדומה. חלק גדול מהמתישבים הגיעו ליש"ע כי חיפשו איכות חיים, רצו לתת חינוך טוב יותר לילדיהם, רצו רמת דיור טובה יותר; רצו איכות חיים ומצאו אותה ביש"ע. אבל האנשים האלה נמצאים היום בחוסר ודאות; הם חיים במצוקה אמיתית. כל מי שנפגש אתם – ואני הולך אליהם ונפגש אתם, על כל גוניהם, על כל קשת הדעות – יודע שאלה גם אלה חיים במצוקה, קודם כול מצוקה מדינית. לא כל אחד מהם רוצה לחיות במסגרת ממשל עצמאי, בוודאי לא במדינה פלשתינית, אם תקום, בוודאי לא בקונפדרציה, אם תקום. הם לא מעוניינים בזה. איכות החיים שלהם ירדה, הביטחון שלהם פחת. יש ניכור, יש הרגשה מאוד לא טובה. להקות לא מופיעות, טיולים מתבטלים, מירוצי אופניים מתבטלים, כל יום סיפור אחר, וצריך להבין אותם.

חל שינוי מהותי במצב שלהם. אדם קנה קרקע, בנה את ביתו בשטחים מתוך ידיעה שזה חלק מארץ-ישראל והוא ימשיך כך אולי לדורי דורות. חל שינוי מהותי במצב. חתימת ההסכמים הביאה לשינוי, המשא-ומתן המדיני הביא לשינוי, אי-אפשר להתעלם מזה.

## **רפאל איתן (צומת):**

אתה מתכוון לטבעון?

## **יוסי כץ (העבודה):**

אתה יודע בדיוק למה אני מתכוון.

## רפאל איתן (צומת):

לא.

## יוסי כץ (העבודה):

אתה מכיר את הסביבה שבה – – –

## דן תיכון (הליכוד):

אני רוצה לשאול אותך: אתה מקוסקוס-טבעון?

## יוסי כץ (העבודה):

אתה מכיר את הסביבה שבה אני חי ואתה יודע שגם אני לוקח את הילדים שלי, ברגע שהם מגיעים לגיל שהם יכולים ללכת, לנחל-קישון ואני מראה להם ומספר להם – – –

## רחבעם זאבי (מולדת):

גם משם יגרשו אותך. מי שייסוג מיש"ע ייסוג גם מהבית שלך.

## היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת זאבי, כדי שהדיון הזה לא יהיה דיון סוער מדי אני אאפשר לך דקה אחר כך לומר את דברך. בסדר? גם חבר הכנסת רפאל איתן, אם ירצה. בזה נגמור את העניין.

## יוסי כץ (העבודה):

אני מציע לכם: אל תטיפו לי מוסר. אני את ילדי מחנך לאהוב את הארץ הזאת, אני מספר להם את סיפורי התנ"ך, אני מספר להם על המקומות שאני אוהב, ואני בטוח שהם יאהבו אותם בעתיד. אין שום קשר בין זה לבין מה שמתרחש עכשיו; שום קשר, משום שהמתיישבים לא מוכנים להמשיך לחיות בחוסר ודאות. אני אגלה לך: כשנפגשתי עם המתיישבים בגינות-שומרון, אלה ששללו אותי והתנגדו לי וצעקו עלי, הם הסכימו בסופו של הערב לדבר אחד, והיתה הסכמה מוחלטת בין כולם, שהם לא מוכנים להמשיך לחיות בחוסר ודאות והם רוצים שיכריעו עכשיו בגורלם. הם לא מוכנים לחכות, גם המתנגדים, הם לא מוכנים להיות בני ערובה, לא של הממשלה ולא שלכם מהימין. הם

רוצים החלטות מהר, כי הם לא מוכנים להימנע מפתיחת פרק חדש בחייהם, הם רוצים לדעת עכשיו מה המצב.

### **דן תיכון (הליכוד):**

מה אתה רוצה לומר בזה?

### **יוסי כץ (העבודה):**

קיבלתי מכתב, שהוא רק דוגמה, ואומרים בו כך: "אנו פונים אליכם, חברי הכנסת, בבקשה" – ואני מדבר על מאות פניות כאלה – "לפעול למעננו בכנסת למען פינוי בכבוד, למניעת השפלה ועוגמת נפש מעבר למה שעברנו ומעבר למה שאנחנו עוברים. אנו לא נהיה אבן נגף בדרכה של ממשלת ישראל אל השלום".

### **רפאל איתן (צומת):**

כמה הם? כמה?

### **יוסי כץ (העבודה):**

מאות משפחות. אתה רוצה לדעת כמה? מאריאל – 300 משפחות, מקריית-ארבע – 150 משפחות, ממעלה-אפרים 80 משפחות, מקרני-שומרון 100 משפחות – –

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

בתל-אביב אלפים רוצים לרדת מהארץ.

### **יוסי כץ (העבודה):**

– – מעמנואל, מאיזה יישוב שאתם לא רוצים. אל תסתירו את המציאות, המציאות היא שאנשים לא רוצים להמשיך ולחיות בתנאים האלה, הם רוצים לפתוח פרק חדש בחיים.

### **רפאל איתן (צומת):**

בתל-אביב יורדים יותר.

### יוסי כץ (העבודה):

אני אומר לכם: אתם קוראים להם "עריקים", "פחדנים". במקום זה תסתכלו להם בעיניים, תביטו, תהיו ישרים ותאמרו להם מה תהיה המציאות, כי המציאות לא תהיה כפי שאתם מתארים אותה. מה אתם רוצים, לחזור לטראומה של ימית? הטרומה של ימית נוראה ביותר, אין שום הצדקה לחזור על דבר כזה. לא אנחנו פינינו בצורה כזאת. אין שום סיבה בעולם שנפעל בצורה הזאת.

לכן צריך להציב בפניהם אתגר ציוני חדש, וזאת תכלית ההצעה שלי.

### דן תיכון (הליכוד):

לגור בדיזנגוף.

### יוסי כץ (העבודה):

צריך להציב אתגר ציוני חדש, שימשוך גם את המתיישבים האידיאולוגיים. זו לא בעיה למשוך את המתיישבים שרוצים איכות חיים. צריך לתכנן שבעה, שמונה, 20 יישובים חדשים בגליל ובנגב, לחזק את הגליל והנגב.

### שאול יהלום (מפד"ל):

מה עם קנדה?

### יוסי כץ (העבודה):

לבנות יישובים עם בתים צמודי קרקע. ואתם יודעים מה? לא במינהל מקרקעי ישראל, לא בשום מקום אחר מכינים תוכניות. וצריך להכין תוכניות, כי אנחנו נצטרך להתמודד עם הבעיה. מה יחזור על עצמו? – הטרומה שהיתה בסיני. 13 רשויות ממלכתיות נפרדות ניהלו במשך שלוש-ארבע שנים משא-ומתן עקר, מיררו את חייהם, גרמו להם סבל, ובסוף הוציאו כספים בלי שום הצדקה מהקופה הציבורית. בשביל מה? בשביל מה זה טוב? למה לא להסתכל על המציאות כפי שהיא? למה לא להיערך?

נניח שבסופו של התהליך לא נפנה את כל יש"ע, נניח שחלק מהמקומות יישארו, אבל צריכה להיות איזו תוכנית מגירה. ממשלה, ממשלה רצינית, הסוכנות, כל הגורמים האלה צריכים להכין תוכניות

רציניות, להיערך בעוד מועד, כדי שלא נמצא את עצמנו בסוף לא מוכנים, עוד הפעם עם אותה טראומה, חוזרים על מעשינו.

חוץ מזה, אם נציב אתגר ציוני אמיתי, אם נאמר לאנשים האלה: אתם יכולים לתרום לקידום השלום, אתם יכולים לחזק את המדינה הציונית ולהביא לידי כך שמדינת ישראל תישאר מדינה ציונית, חזקה, דמוקרטית, מדינה שמסוגלת להמשיך לדורות הבאים, בואו עשו זאת. ארזו את מיטלטיכם, בואו לגליל ולנגב, בואו לעיירות הפיתוח. הנה, הכנו לכם תוכניות רציניות. אתם לא אזרחים סוג ב'. אתם מסוגלים להוביל מהלכים ולקדם את תהליך השלום.

במקרה כזה, אני מאמין שהציבור יענה לנו, הציבור יקנה את הפתרון הזה. אני יודע שבינואר 1994 פורסמה הדלפה מהסוכנות או מאיזה מקום אחר על תוכנית להקים 26 יישובים חדשים בגליל. תוכנית יוצאת מן הכלל. גנזו אותה, מכחישים, אין, לא קיים. למה לא לבוא אל הציבור הזה ולהכין תוכניות רציניות ולהיערך בעוד מועד? חייבים להכין תוכניות כאלה.

ומלה אחרונה. אני הייתי פונה גם אל המנהיגים, גם אל קציני הצבא שעומדים בראש התמיכה בתהליך השלום, עם כל הקשיים, עם כל הכאבים, כי הם מבינים מה צופן העתיד. הייתי פונה גם אל המתיישבים ביש"ע. אל כל מי שמוכנים ליטול חלק בתוכנית רצינית לחיזוק הגליל, הנגב, עיירות הפיתוח, וגם למצוא פתרון למי שלא רוצים להשתתף בפתרון זה של פיזור האוכלוסייה.

אל כל אלה הייתי קורא מעל במה זו לבוא, להירתם לנושא, לעורר את דעת הקהל, להביא את הממשלה להיערך בצורה רצינית לנושא. כי אני משוכנע שכל מי שהיום שולל את הרעיון, מכנה אותנו בכל מיני כינויים, בסופו של דבר יגרום נזק רציני ביותר לא רק לחברה הישראלית אלא גם למדינת ישראל כולה.

אסור בשום פנים ואופן שהתהליך של פינוי יש"ע, כזה או אחר, ברמה כזאת או אחרת, ייחרת כזיכרון טראומטי בתולדות מדינת ישראל. אדרבה, צריך להפוך אותו למנוף, פתח לעידן של שלום, של חיזוק התנועה הציונית והגשמת חזונו של דוד בן-גוריון. תודה רבה.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה.

אני הבטחתי לחברי הכנסת רפאל איתן ורחבעם זאבי שהם יוכלו לשאול אותך ולהעיר את הערותיהם.

**רפאל איתן (צומת):**

אולי אחרי תשובת השר כהצעה אחרת?

**דן תיכון (הליכוד):**

זו אותה דקה.

**היו"ר ע' עלי:**

איך שאתה רוצה.

**רחבעם זאבי (מולדת):**

---

**שר החקלאות י' צור:**

ואם הוא יגיד את מה שאתה רוצה להגיד?

**רחבעם זאבי (מולדת):**

יש לי עוד מה להגיד. למדנו באותו בית-ספר.

**דן תיכון (הליכוד):**

למה חבר הכנסת כץ לא יורד?

**היו"ר ע' עלי:**

אולי יהיה לו עוד מה להשיב.

**רפאל איתן (צומת):**

אדוני היושב-ראש, שר החקלאות, חברי הכנסת, חבר הכנסת יוסי כץ, מהדברים שלך אני שומע פעמי  
גלות ופעמוני הגטאות מצלצלים מתוך דבריך.

מטבעון יורדים רבים יותר מאשר אלה שפנו אליך, תושבי יהודה ושומרון, והם יורדים לשם, רחוק, החוצה, נעלמו. אולי יחזרו, אולי לא.

אין גבולות לנטישה. אחרי ימית תבוא טבעון. מי הבטיח לך שאתה יושב שם לבטח?

אני חושב, אני בטוח, שאם תחזור על דבריך – לא מדבריך, אלא על דבריך, תבין שאתה פוגע באושיות הציונות הלאומית, אתה פוגע בשיבת ציון. אתה פוגע בחזון של אבותינו שהקימו את המדינה ושל אבותיהם שבאו הנה, פגיעה חמורה ביותר.

אין לך שום הצדקה להסתכל בעיניהם של בני נוער, של ילדים בתנועות נוער, ולהגיד להם: להגשמה, לחלוציות, לבנייה, לבניין הארץ.

אני מציע עכשיו, אם כי יכול להיות שלפי הסדר זה צריך להיות יותר מאוחר, להוריד את ההצעה שלך מסדר-היום, אם לא תספיק לעשות זאת בעצמך קודם.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת רפאל איתן. אני מזמין את חבר הכנסת רחבעם זאבי.

**דן תיכון (הליכוד):**

---

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת דן תיכון, אני רוצה להזכיר לך, שמי שכבש זה חבר הכנסת רפאל איתן בפיקודו של יצחק רבין.

**דן תיכון (הליכוד):**

איזה אזור? קוסקוס-טבעון?

## היו"ר ע' עלי:

לא, את האזור שלנו.

## דן תיכון (הליכוד):

את נתיב-הל"ה?

## שר החקלאות י' צור:

את בית-נטיף.

## היו"ר ע' עלי:

את בית-נטיף ואת האזור שלנו.

## רחבעם זאבי (מולדת):

אני יכול לתת לכם את כל השמות של הכפרים הערביים, מי כבש אותם ומי התנחל בהם ומי ירש אותם. קודם כול, המחנה שיושב בצד ההוא.

אבל, חבר הכנסת יוסי כץ, אתה יכול להיות לא-ציוני, אתה יכול להיות פוסט-ציוני. יש בבית הזה גם גורמים אנטי-ציוניים. אבל להגדיר את הנושא שלך: חידוש פני המפעל הציוני – זו ציניות. כי מה שאתה מציע לנו זו תוכנית, איך לפרק את מדינת ישראל, את המפעל הציוני.

נכון שמהעלייה הראשונה והשנייה נשארו פה רק 5%. אתה רוצה שהיום במדינת ישראל יישארו גם כן רק 5%. אולי אתה לא רוצה, אבל אתה תוביל לזה.

אתה שואל אותנו כל הזמן שאלה אחת: למה? למה? אני אגיד לך למה. כי באנו לארץ-ישראל כדי לרשת אותה, לכבוש אותה לנחלה לעם ישראל ולהתנחל בה. ובדור שלי, אלה שחינכו אותי היו מי שיושבים עכשיו בצד ההוא של האולם הזה; הם ראו בזה מצוות עשה. היום, אלה נהיו מלים גסות: לכבוש, הכיבוש משחית, לרשת, להתנחל, מתנחלים.

כן. באנו לארץ-ישראל כדי לכבוש אותה, להתנחל בה ולרשת אותה למען עם ישראל. אם את זה אתה לא מבין, תצטרף למד"ע, תצטרף לחד"ש, שם מקומך. בינתיים אתה מייצג את מפלגת העבודה, שבמצע שלה כתובים גם כמה דברים יותר טובים.

אתה לא יכול לעמוד מול העם בישראל כאשר הטלוויזיה מצלמת אותך – –

### **יוסי כץ (העבודה):**

אין שום סיכוי כרגע, יש משחק כדורגל.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

– – ומול שארית חברי הכנסת שיושבים פה, ולהשמיע לנו תוכנית, איך יורדים מיהודה והשומרון. כי מי שירד מיהודה והשומרון, ירד גם מתל-אביב ומפתח-תקווה. מי שמתחיל לברוח, בורח.

כבר אמר לך קודמי, חבר הכנסת רפאל איתן, שבורחים הרבה יותר יהודים מישראל הקטנה, מפני שהם בלחץ, מפני שיש שירות מילואים, מפני שאין שיכונים, מפני שאין עבודה.

אם קשה ליהודים שם, ואני חי בקרבם, אני היום מתנחל, אני מחכה שאתה וקלגסים אחרים יבואו לנסות להוריד אותי. שם ניפגש.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה.

אני אאפשר לחבר הכנסת יוסי כץ להשיב במסגרת של דקה.

### **יוסי כץ (העבודה):**

שתי דקות. כל אחד מהם דיבר דקה. אני שמעתי בסבלנות את ההשמצות האלה – – –

### **היו"ר ע' עלי:**

בכל הכבוד, אתן לך גם שתי דקות. אני רק רוצה לומר לך, שכאשר נאמת נתתי לך עוד חמש דקות בלי שהרגשת.

אבל, לפני שאתה תשיב, אני רוצה להפנות את תשומת לבך, חבר הכנסת דן תיכון, לתשובה על דבריך לגבי שר החקלאות.

בדיון הקודם חבר הכנסת דן תיכון שאל אם שר החקלאות, שאיננו חבר הכנסת, יכול להציע הצעות. כדאי שתזכור את סעיף 23 לחוק-יסוד: הכנסת. בסעיף הזה כתוב, שחבר ממשלה שאינו חבר כנסת, דינו לכל דבר הנוגע לכנסת כדין חבר ממשלה שהוא חבר כנסת. אולם לא תהיה לו זכות הצבעה.

במלים אחרות, פרט לנושא ההצבעה, דינו של שר כדינו של כל חבר כנסת לכל נושא. ואם חבר כנסת יכול להציע הצעות להעביר לוועדה זו או אחרת – – –

### **דן תיכון (הליכוד):**

אתה חושב שאני לא ידעתי זאת? הרי ביררנו את הדבר כבר לפני חודשיים. אני רציתי לתת לסגנית המזכיר קצת ללמוד את התקנון.

### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת דן תיכון, אני מעיר את ההערה הזאת לשר החקלאות, כדי שידע את הדברים מכאן ואילך.

### **שר החקלאות י' צור:**

כדי שיוכל לעמוד על זכויותיו.

### **היו"ר ע' עלי:**

כדי שתוכל מכאן ואילך לעמוד על זכויותיך, וכדי שאיש לא יעיר לך שוב הערות כאלה.

### **דן תיכון (הליכוד):**

כפי שאמרתי, ביררנו את העניין הזה כבר לפני חודשיים.

**היו"ר ע' עלי:**

כבר ביררתם את זה?

**דן תיכון (הליכוד):**

בוודאי. אני עכשיו ממחזר את זה. לו היתה סגנית המזכיר באה אלי, הייתי חוסך לה רבע שעה של חיפוש.

**היו"ר ע' עלי:**

בסדר, בפעם הבאה כאשר יעירו על כך, הדברים יהיו ברורים.

בבקשה, חבר הכנסת יוסי כץ.

**יוסי כץ (העבודה):**

קודם כול, אני מוכרח לומר לך, חבר הכנסת זאבי, הדברים שאתה אמרת מהווים מבחינתי את הציון לשבח הטוב ביותר.

**רחבעם זאבי (מולדת):**

ציון לגנאי.

**יוסי כץ (העבודה):**

אני חושב שאתה פשוט לא – – –

**רחבעם זאבי (מולדת):**

ציון לגנאי – – –

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת זאבי, עשינו הסכם. הרי אפשרתי לך – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

אבל בהסכם – – –

היו"ר ע' עלי:

לא.

רחבעם זאבי (מולדת):

את זה למדתי אצלם.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת זאבי, בניגוד לנוהל כאן, אפשרתי לך לדבר מהמיקרופון, אפשרתי לך הכול. נא אפשר לו להשיב.

רחבעם זאבי (מולדת):

עוד שתיים-שלוש קריאות.

יוסי כץ (העבודה):

מעניין לדעת אם תאפשר לי זאת כשאני ארצה לקרוא קריאות ביניים.

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

## **היו"ר ע' עלי:**

הכול ברוח טובה.

## **יוסי כץ (העבודה):**

חבר הכנסת זאבי, אני רוצה לומר לך דבר אחד. מדוע אני אומר שזה ציון לשבח? – משום שההתייחסות שלך לנושא הזה היא בלתי רלבנטית לחלוטין. אני מבין שאתה רוצה לשלוט, אתה רוצה לפנות, אתה רוצה לעשות טרנספר לערבים. הכול טוב ויפה, אבל הגישה שלך, אין לה שום סיכוי להתקבל, ואם היא תתקבל, חס וחלילה, המשמעות תהיה הרס המדינה הציונית. אתה אויב מספר אחת מבחינה זו, של החזון הציוני, כי אף אחד מאתנו לא חלם שנשלוט בצורה כזו. אתה פשוט מציע דברים שמשמעותם היא הרס המדינה שלנו.

## **רחבעם זאבי (מולדת):**

מדינת ישראל קמה בזכות הטרנספר. בזכות הטרנספר היא קמה. היא לא היתה קמה בלי הטרנספר. כל הקיבוצים והמושבים קמו בזכות הטרנספר. אוי ואבוי לנו אילו נשארו – – –

## **יוסי כץ (העבודה):**

תסלח לי.

## **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת זאבי.

## **משה פלד (צומת):**

אני הייתי מעלה אותך – – –

## **יוסי כץ (העבודה):**

אני לא אנסה להתחרות אתך בכול, אבל דבר אחד ברור: אתה טומן ראשך בחול. התוצאה תהיה שכל הבית הזה, למעט המפלגה שלך, ואולי עוד שניים-שלושה חברי כנסת, ויהיה השלטון אשר יהיה בישראל – התוצאה תהיה שכל הבית הזה ימשיך בתהליך השלום, יגיע להסדרי שלום, אזור יש"ע

ברובו יפונה, ובסופו של דבר מי שישן ולא הכין את עצמו יצטרך להתמודד. האחריות שלך, של כל אחד מחברי הכנסת, כלפי תושבי יש"ע שנמצאים במצוקה היא לא להפריח ססמאות ולא לנהוג בפופוליטיקה, אלא לעשות דברים אמיצים. אתה פחדן, אתה פחדן, אתה לא אומר להם את האמת. אתה מפחד, וחבל שזה כך.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

ממתי אתה דואג להם? ממתי אתה דואג להם? במשך שנות האינתיפאדה היית אצלם? ממתי אתה דואג להם?

### **היו"ר ע' עלי:**

סליחה, רגע, רבותי. חבר הכנסת זאבי.

### **משה פלד (צומת):**

---

### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת פלד, עם כל הכבוד, אני מבקש מאוד להפסיק.

### **משה פלד (צומת):**

אני רוצה לשאול אותו ---

### **היו"ר ע' עלי:**

אולי תרשה לי רגע.

### **משה פלד (צומת):**

---

**היו"ר ע' עלי:**

תרשה לי, חבר הכנסת פלד, אני רוצה להעיר לו הערה יותר חשובה. אי-אפשר להגיד על חבר הכנסת זאבי שהוא פחדן. הוא היה אלוף רציני, מהבנים הטובים שהיו לעם ישראל; עשה משהו למען ביטחון המדינה.

**יוסי כץ (העבודה):**

מה זה קשור? אני מדבר על הצד המוסרי של העניין. אני מדבר על שדה הקרב?

**היו"ר ע' עלי:**

להגיד שהוא פחדן? זה מוגזם להגיד שהוא פחדן.

**יוסי כץ (העבודה):**

אני מדבר על הצד המוסרי. זו פחדנות מוסרית. אדם שלא מסוגל לראות את המציאות ומפריח סממאות ומדבר על טרנספר ואומר להם: אנחנו נתנחל, נשלוט וכו'. יש מציאות. העולם הולך לקראת היותו עולם חדש. אתה לא רואה את המציאות הזו.

**רחבעם זאבי (מולדת):**

שם למדתי את זה, אצלכם.

**משה פלד (צומת):**

איזו מציאות – – –

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה.

**יוסי כץ (העבודה):**

רבותי, אני מודיע לכם, ובזה אני מסיים: אתם תשמעו את הדברים האלה מעל הבמה הזו פעם אחר פעם, משום שהמציאות חזקה גם מהצעקות וגם מהססמאות שלכם. תודה רבה.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה לחבר הכנסת יוסי כץ.

**רפאל איתן (צומת):**

---

**היו"ר ע' עלי:**

שר החקלאות, בבקשה.

חבר הכנסת פלד, זכותו של חבר הכנסת כץ להשמיע את דבריו. זו דעתו.

**משה פלד (צומת):**

לא, רציתי לשאול אותו אם הוא מצטרף – – – יש כבר חבורה חדשה.

**היו"ר ע' עלי:**

טוב, שאלת אותו והוא רשם את שאלתך לפניו.

**משה פלד (צומת):**

לעומת זאת שר החקלאות יעקב צור כן מצטרף אליהם.

**שר החקלאות י' צור:**

מה זה "מצטרף"? הם מצטרפים אלי.

## היו"ר ע' עלי:

טוב, רבותי, נא לאפשר לשר החקלאות לדבר.

## שר החקלאות י' צור:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני רוצה לומר לכם: אל תהלכו אימים, וזאת משני טעמים. ראשית, הסכם השלום היחיד שמדינת ישראל חתמה עליו, הסכימה לו והכנסת אישרה אותו – והליכוד היה בראשות הממשלה הזאת – היה קשור בפינוי כל היישובים בגזרה הזו. יש לזה עוצמה. כשמנחם בגין נסע לקמפ-דייוויד, הוא קנה בית בנאות-סיני. הייתי שם, ליוויתי בימים מאוד קשים את המתיישבים שם, משפחת ויצמן, ובימית את הנגר, ואנשים עברו חוויות מאוד מאוד קשות, אבל היה רגע – ואני לא חושב שמנחם בגין הונה או רצה להונות. אני בטוח שהוא רצה שיהיה הסכם שלום עם כל היישובים, והגיע רגע ההכרעה, ולקחו סיכון כדי שמדינת ישראל תזכה בחיים של שלום.

ואני אומר: אם ידי תורם בכל מקום, וזה יהיה קשור בהורדת יישובים, זה יהיה קשה, אבל שני שיקולים – – –

## רחבעם זאבי (מולדת):

זה לא מה שרבין אומר, זה לא מה שרבין אומר, אתה לא מתואם. הוא אמר שההסכם הזה הוא בלי הורדת יישובים.

## שר החקלאות י' צור:

חכה רגע.

## רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

## שר החקלאות י' צור:

שמעתי אותך, תחכה. אני אומר: אני לא אעשה את זה בקלות, אבל אעשה את זה מתוך שילוב של שני שיקולים: הראשון הוא הביטחון, והשני הוא החתירה הזאת לשלום לדור הזה ולדורות הבאים. ואל תהלכו עלינו אימים.

אני לא מסכים עם כל דברי חבר הכנסת כץ, אבל אני אומר: בנקודה אחת ההכרעה נפלה. אני אומר לכל חלקי הבית הזה: צריך להכיר בזה שנפלה ההכרעה, ואנחנו מתחילים בתהליך ההיפרדות בינינו לבין הפלשתינים, תוך הכרה הדדית ותוך כדי ניסוי ובדיקת יכולתנו לקיים ביטחון. נפלה ההכרעה הבסיסית שהחיים – – –

**רחבעם זאבי (מולדת):**

ואם ידרשו את בית-נטיף? אם הפליטים של בית-נטיף, שיושבים – – – ידרשו את הבית שלך?

**שר החקלאות י' צור:**

אתה בכלל נשארת תקוע ב-1948. לא, תשתחרר מזה.

**רחבעם זאבי (מולדת):**

לא, הפליטים נשארו תקועים. הם ידרשו את הבית שלך בבית-נטיף. אתה תרד משם?

**שר החקלאות י' צור:**

אם ב-1947 – – –

**רחבעם זאבי (מולדת):**

תענה לנו ביושר, תסתכל לי בעיניים ותאמר, אתה תפנה את נתיב-הל"ה?

**שר החקלאות י' צור:**

חבר הכנסת זאבי, הצרחנות שלך לא עוזרת.

**רחבעם זאבי (מולדת):**

גם לא תעזור לך ההתחמקות.

### שר החקלאות י' צור:

אבל תקשיב רגע. אם ב-1947, בזמן שהאונ"ם החליט על חלוקה, הצד הערבי היה מקבל אותה, פניה של הארץ הזאת היו שונים. אנחנו הסכמנו לחלוקת הארץ. אל תונה את הציבור הזה. אנחנו יצאנו למלחמה הנוראה של – – –

### רחבעם זאבי (מולדת):

– – – פני הארץ היו אחרים, אבל הקיבוץ שלך נמצא מחוץ לתחומי הבית הלאומי, ויש פליטים. אתה תחזיר את הכפר הערבי בית-נטיף? תענה.

### שר החקלאות י' צור:

אני אענה לך על הכול.

### רחבעם זאבי (מולדת):

– – –

### שר החקלאות י' צור:

נשארת תקוע בנקודה היסטורית.

### רחבעם זאבי (מולדת):

אתה תקוע בכפר שלהם.

### שר החקלאות י' צור:

אתה חוני המעגל את המציאות, חוני המעגל את המציאות.

### יוסי כץ (העבודה):

תפסיק להיות בת-יענה.

### **שר החקלאות י' צור:**

ההכרעה ההיסטורית הזאת נפלה. יהיו הרבה בעיות והרבה מצוקות. אני אומר את זה לחברי בצד השני של המתרס הפוליטי, שאנחנו בהסדרי הביניים מעמידים למבחן את היכולת לקיים ביטחון למדינת ישראל ואת השליטה של הפלשתינים על עצמם באותו טווח ביטחון שקשור בכך שזה הסדר בשלבים. יש אי-ודאות, והשאלה היא לא אם יש אי-ודאות, השאלה היא איך נוהגת מדינה, ממשלה בקבלת החלטות בתנאי אי-ודאות. ישבתי בממשלה משותפת עם הליכוד ב-1985. חצי שנה אחרי כניסתנו לממשלה, הביא יצחק רבין הצעה ליציאה מלבנון. הפחידו אותנו, אמרו: זו אי-ודאות. אמרנו: נכון, יהיה אזור ביטחון. גם אי-קבלת החלטות בתנאי אי-ודאות זו החלטה בעלת משמעות מכרעת.

הממשלה הזאת העזה, מתוך ראייה כוללת שצריך ליצור מודל של היפרדות – כי המודל הזה של רחוב בחברון, חוצים אותו בחומה, ויהודים מנסים לחיות בתוך השוק בחברון, אין לו עתיד בדור הזה.

### **משה פלד (צומת):**

הוא לא דיבר על רחוב בחברון, הוא דיבר על קריית-ארבע, על מעלה-אדומים, על גוש-עציון.

### **יוסי כץ (העבודה):**

לא הזכרתי.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

יהודים חיים גם בשוק ביפו וגם בשוק בחיפה, גם משם רוצים – – –

### **שר החקלאות י' צור:**

לא נעשה להם טרנספר.

### **משה פלד (צומת):**

הוא דיבר על קריית-ארבע.

## היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת פלד, השר מביע את עמדתו, הוא לא חייב להזדהות עם חבר הכנסת כץ.

## שר החקלאות י' צור:

אנחנו אמרנו, ונעמוד על זה, שבתקופת הסדר הביניים, מעבר למחלוקות שיש בינינו, ואמרתי את זה למתיישבים בחבל-קטיף ולמתיישבים בכל מקום שבו אני פוגש אותם, קיום היישובים בתקופת הסדר הביניים הוא חלק מההסכם. הוא כבר לא קשור בשאלה מה היתה דעתי מראש, ולא קשור בהבחנה מה היתה דעתי מראש לגבי כל אחד מן היישובים. כי תודו בזה שחלק מהיישובים שהוקמו מתוך מגמה למנוע פשרה – – –

## שאל ילום (מפד"ל):

ודא'.

## שר החקלאות י' צור:

נכון, וזה הבדל יסודי בין יישובים שבאו מתוך ראיית הפשרה ומתוך צורכי הביטחון לבין יישובים שבאו מתוך ראייה – דולב וטלמון, במקום שבו הם יושבים, בלי שאני פוגע בכבודם של האנשים – אבל הראייה שהדריכה אותם היתה למנוע את הפשרה. ונכון, הוכרע על תהליך היפרדות – ורק אצל שאגאל אנשים מרחפים מעל הקרקע – וזה יהיה קשור בהסדרים טריטוריאליים.

משני טעמים אמרנו, ששום יישוב לא ירד בתקופת הסדר הביניים.

## רחבעם זאבי (מולדת):

תגיד את זה לחבר הכנסת כץ.

## יוסי כץ (העבודה):

אז מה? בזה פתרת את הבעיה?

## רחבעם זאבי (מולדת):

תשכח מזה, אף יישוב אחד לא ירד.

### יוסי כץ (העבודה):

שמעת אותי אומר – – –

### רחבעם זאבי (מולדת):

---

### היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת רחבעם זאבי.

### שר החקלאות י' צור:

זאת אמרנו, ואני חושב שזה שיקול נכון של ממשלה, משני טעמים: א. שתקופת הסדר הביניים אין בה לא קביעת גבולות ולא קביעת המודל של התחום הפלשתיני, ויש בה משמעות של בחינה הדדית; ב. לא להרבות קרעים בתקופה שיש בה אי-ודאות גם לגבי ההמשך. אבל שלא תטעו, ההכרעה הקרדינלית נפלה. זו רק אשליה שנחזור ל-ויתחיל הסיפור מחדש.

אני אומר, הפשרה הזאת שאנחנו נלך אליה יש בה הכרה הדדית, וזה שאתה נשאר תקוע ב-48' – אני חושב שאנחנו חיים עכשיו בעולם של הניצחון הגדול של הציונות בזכות כוח העמידה שלנו, והעולם הערבי מכיר בכך שאת ישראל לא יהיה אפשר להשמיד. זה מה שהביא את מצרים למשא-ומתן דווקא אחרי מלחמת יום הכיפורים, ואל תציגו את זה ככניעה. זה הניצחון הגדול של מדינת ישראל והציונות, שתהליך ההכרה – – –

### רחבעם זאבי (מולדת):

נכנעתם לטרור, נכנעתם למיידים אבנים, לטרור, לא לצבאות ערביים.

### שר החקלאות י' צור:

אתה תקוע. חוויית הנעורים שלך לא יכולה להזין את העתיד של מדינת ישראל, זאבי, עם כל הכבוד.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

נכנעתם לילדים.

### **שר החקלאות י' צור:**

ואשר לעתיד: אני לא מחליט לגבי כל אחד מה יעשה, ואם תהיה תנועה כזאת בוודאי יצטרכו לטפל בה, שאנשים שירצו מתוך האי-ודאות שקיימת – – –

### **אסתר סלמוביץ (יעוד):**

חבר הכנסת כץ רוצה להחליט בשבילם.

### **שר החקלאות י' צור:**

אני אומר למתיישבים, יש לי די שעות של מתיישבים, אמרתי את זה למתיישבים כל השנים בבקעת-הירדן וברמת-הגולן, האי-ודאות היא חלק מההוויה, כי אתם יושבים מחוץ לגבולות הריבוניים של מדינת ישראל. הדבר היחיד שהייתי צריך לומר למתיישבים ולהתיישבות שדגלתי בקיומה, שבבוא המשא-ומתן – א. לא יושבים בתוך אזור ערבי, שזאת לא התיישבות שתמנע פשרה; ב. שבבוא המשא-ומתן אנחנו רואים בזה אזור חיוני לקיומה ולביטחונה של מדינת ישראל.

### **משה פלד (צומת):**

דולב וטלמון לא יושבים בתוך יישוב ערבי.

### **שר החקלאות י' צור:**

אמרתי, והסכמתם אתי, שדולב וטלמון יושבים במקום שנועד למנוע פשרה.

### **רפאל איתן (צומת):**

מי רוצה פשרה? איזו פשרה?

### **משה פלד (צומת):**

דולב וטלמון הם בעד האוטונומיה.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

הפשרה היתה שלקחו מאתנו את עבר הירדן. זאת הפשרה.

### **שר החקלאות י' צור:**

נצטרך לחפש מודלים של יחסים בין מדינת ישראל לבין הישות הפלשתינית, ואנחנו לא קובעים היום איזה מודל יהיה לה, זה קשור גם לשאלה מה יתפתח בה.

### **יוסי כץ (העבודה):**

אתם מכינים תוכניות?

### **שר החקלאות י' צור:**

אני חושב שקיומו של אזור בקעת-הירדן עם ההתיישבות וצה"ל בו הוא חיוני לביטחונה של ישראל.

### **משה פלד (צומת):**

הוא שאל אם יש תוכניות מגירה.

### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת פלד – – –

### **משה פלד (צומת):**

יש תוכניות מגירה של הממשלה לפינוי יישובים?

## שר החקלאות י' צור:

אני אומר מה שעל לבי, כי באשר לעתיד, אף פעם אחת לא נשאה מפלגת העבודה דגל של הורדת יישובים, לא במצעה, לא בדבריה.

## רחבעם זאבי (מולדת):

אבל דובריה.

## שר החקלאות י' צור:

אמרנו במצע מפלגת העבודה שנחפש דרך, אם המתיישבים ירצו, לבחון את אפשרות הקיום. אני לא מאמין שאפשר יהיה לקיים את כל היישובים. אבל אני לא רואה דבר בלתי ניתן להידברות, אם אכן הולכים לשלום, גם במציאת פשרות אחרות שאין בהן הרצון של הורדת יישובים.

אבל אני חוזר ואומר, בגדול זה הוכרע, הולכים לתהליך היפרדות. אינני מאמין שניתן יהיה לקיים לאורך שנים יישובים בודדים בתוך אזורים פלשתיניים, שהיעד האידיאולוגי של האנשים היושבים שם הוא למנוע פשרה. היום אנחנו צועדים את הצעדים הראשונים. יש בהם ממד גדול של אי-ודאות.

אני מאמין שהיעד נכון, שטווחי הביטחון מספיקים, ויש גם אינטרס בציבור הפלשתיני לממש בפעם הראשונה בתולדותיו את הסיכוי הגדול שניתן לו, ונוכל לחיות זה בצד זה.

אני מציע להעביר את ההצעה לוועדה.

## היו"ר ע' עלי:

תודה. חבר הכנסת שאול יהלום, בבקשה. חבר הכנסת יהלום מציע להסיר.

## שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אוי לנו ואבוי לנו שהגענו לנציג מפלגת העבודה יוסי כץ שהציע את הצעתו, ולנציג ממשלת ישראל, שעוד מאפשר לדון בזה בוועדה.

אדוני השר, נציג ממשלת ישראל, ביום שישי האחרון, בעיתון הנפוץ ביותר, "ידיעות אחרונות", בעמוד הראשון, פורסם סקר של ד"ר מינה צמח, אובייקטיבי לכל דבר, ובסקר הזה מתברר ש-63% מאזרחי

מדינת ישראל הגיעו למסקנה ששגיתם נוראות והם מציעים להפסיק מייד אותו תהליך מדיני שאתה כל כך שמח בתחילתו. 14 חברי כנסת ממפלגת העבודה – לא מהליכוד, לא מהמפד"ל, לא ממולדת ולא מצומת – ממפלגת העבודה, משתתפים ב"דרך השלישית", כי הם התייאשו מהדרך של ממשלת ישראל.

**יוסי כץ (העבודה):**

---

**שאול יהלום (מפד"ל):**

ואתם באים ומעזים לפגוע בחלוציות ובהגשמה על-ידי הורדת המורל בדיונים על אלטרנטיבות. הלא תבוש? לכן אני מציע להסיר את הצעתכם מסדר-היום.

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת יוסי כץ, האם אתה מסכים להעביר לוועדה?

**יוסי כץ (העבודה):**

כן.

**היו"ר ע' עלי:**

יש שתי אפשרויות, האחת להעביר לוועדה והשנייה להסיר מסדר-היום. מי שמצביע נגד מצביע בעד הסרה. מי שמצביע בעד מצביע בעד העברה לוועדה כהצעת השר.

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 1  
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 10  
נמנעים – אין  
ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום נתקבלה.

#### **היו"ר ע' עלי:**

בעד – 1, נגד – 10, ההצעה הוסרה מסדר-יומה של הכנסת.

#### **משה פלד (צומת):**

מר כץ, להתראות.

#### **רחבעם זאבי (מולדת):**

בבניין הארץ תנוחם.

#### **הצעות לסדר-היום**

#### **החקלאות בישראל והסכם האוטונומיה**

#### **היו"ר ע' עלי:**

רבותי, אנחנו ממשיכים בסדר-יומנו, הצעות לסדר-היום מס' 4179, 4183, 4193, 4209 ו-4220, בנושא: החקלאות בישראל והסכם האוטונומיה. חבר הכנסת רחבעם זאבי, בבקשה.

#### **רחבעם זאבי (מולדת):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, אמר חוזה המדינה, בנימין זאב הרצל, "ביום בו יאחז האיכר היהודי במחרשה יבוא הפתרון לבעיית היהודים", וברוח זאת נבנה המפעל הציוני במשך 112 שנים של הגשמה ציונית.

למדנו ממורינו אבות הציונות, שהחקלאות איננה רק עוד ענף כלכלי ויצרני של המדינה בדרך, ואחר כך של המדינה, אלא היא מהפכה בחיי העם היהודי, שהופכת אותנו מעם של סוחרים לעם של

איכרים, המכים שורשים בשדות הארץ הזאת כיוגבים, כנוטעים, כבוקרים וכגננים. למדנו מהם, שהחקלאות גורמת לפיזור האוכלוסייה ולכיבוש השממה, למילוי החלל ולגירושם של מסתננים ופולשים. למדנו, שהחקלאות מקרבת אותנו אל הטבע – החי הצומח והנוף, ועושה אותנו בני הארץ ואדוני הארץ.

האמת הזאת נעלמה כנראה מעיניהם של הנושאים ונותנים עם הפלשתינים. אצלם החקלאות נשכחה מלב וטבעה בתהום הנשייה, והענף החקלאי שלנו, שכל כך התפארנו והשתבחנו בו, ייכנס לקטסטרופה שתחסל אותו.

"הגבולות הפתוחים" שנקבעו בהסכם עם הפלשתינים יביאו עלינו שטף של מוצרי חקלאות זולים מאלה המיוצרים בישראל, וכן יביאו עלינו מחלות ומגפות בשל רמת החקלאות הערבית. כך ייהרסו החקלאים ותיהרס החקלאות.

מייד ישיב לי השר ובוודאי יגיד, שבהסכם יש סעיפים שמבטיחים את הפיקוח הווטרינרי ואיכות הצמחייה וכן הלאה. אבל, הפיקוח הזה שנפעיל יהיה טורדני, לא יעיל, והוא יעלה כסף. התחרות בין האיכר הישראלי לבין האיכר הפלשתיני איננה נעשית בתנאים שווים. הירקות והפירות שלהם יהיו זולים יותר, והם ינצחו.

עידוד החקלאות הערבית באוטונומיה יביא להרחבתה, ועל-ידי כך גם לניצול מופרז ומרבי של מקורות המים, וגם כאן תמצא עצמה ישראל מפסידה וניזוקה מפני השותפות שלנו ושללהם במקורות המים. הערבים יקדחו עוד ועוד, הם יעצרו בסכרים את מי הנגר העילי לשימוש שלהם. המעיינות שלנו יתייבשו ואקוויפר ההר, כמו גם אקוויפר החוף, יתדלדלו.

בהמשך ישתלטו הפלשתינים גם על ענף הרפת, כשהם מייבאים מזון בעבור הבקר מבחוץ, וסימנים לכך ישנם כבר היום. וגם הענף החקלאי הזה ייפול בידיהם.

החקלאות הפלשתינית תייצר יותר בזול, תוביל את תוצרתה למרכזי האוכלוסייה שלנו בפחות כסף, ובשנות שמיטה ילווה הדבר גם במצוות הדת, כפי שזה קורה השנה.

בישראל מתפרנסות 40,000 משפחות חקלאיות ועוד כ-80,000 משפחות נשענות על החקלאות. חיסול החקלאות יחסל את פרנסתן של 120,000 משפחות, ולכן הן יפנו? חיסול החקלאות בישראל יהפוך אותנו תלויים בחסדי האוטונומיה או בייבוא של מוצרי חקלאות ממרחקים, וזה גם יקר וגם הופך אותנו לתלויים בזרים.

כאשר תחוסל החקלאות שלנו, תהיה נדידה מהכפר אל העיר, היישובים החקלאיים יתנוונו ובהדרגה יימחקו. או אז, ישוב חבל-לכיש להיות אזור מופקר ופרוע, וכך יהיה בחבל-עדולם ובחבל-תענך, וכך ביישובי הספר בצפון. היהודים יתרכזו אז בגטו האורבני הגדול שבין חדרה לגדרה, יבנו מגרדי שחקים ויהוו מטרות אידיאליות לנשק הטיילים ולנשק של השמדה המונית. עקרון פיזור האוכלוסייה, שהיה נכון בתקופות קודמות, נהיה כעת חשוב שבעתיים, ואותו אפשר להגשים עם טיפוח החקלאות ולא עם חיסולה.

יותר ממיליון וחצי דונם של אדמה חקלאית, שייעזבו ויינטשו, יהיו התחלת הקץ של מדינת ישראל, רחמנא ליצלן. חלקן של האדמות יוכר או יימכר לזרים ויהיה לנחלה להם.

איפה הימים של "גאולת הקרקע"? איפה הימים של "אדם ואדמה"? איפה הימים של "המהפכה הציונית הירוקה"? איפה הימים שהציונות התגאתה בחקלאים שלה? איפה הימים שמיטב הבנים הלכו ללמוד בבתי-ספר חקלאיים? איפה הימים שבהם הסתכלנו בקנאה וביראת כבוד על הפלחים צרובי השמש והרוחות, שהולכים בשדה ובניר? האם כל זה אבד ונמחק מפני השלום המזויף?

עכשיו אנחנו יודעים, שהסכם-מינכן באוסלו חובר, עובד ונחתם בלי לקבל ייעוץ מבעלי מקצוע בתחום כלשהו. כך היה בנושא הביטחון, כאשר לא התייעצו עם המטכ"ל; כך היה בכלכלה ובמסחר ובמכס; כך היה במשק המים; וכך היה גם כאשר לחקלאות. תחילה אצו רצו לחתום על ההסכם, ואחר כך התבררה הקטסטרופה. נחמתנו היחידה יכולה אולי להיות הודעתו החוזרת של ערפאת מהיום, שההסכם עם היהודים הוא זמני...

כשתחלוף מהעולם ממשלת ביילין-זיאד, נשוב לשקם את ההריסות והחורבן, ואת האדמה החרוכה תרתי משמע, שהיא תשאיר אחריה. נצטרך אז לשקם גם את החקלאות הדוויה, שהרסו אותה בשם השלום השקרי.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת זאבי.

חבר הכנסת רפאל איתן, בבקשה.

### **רפאל איתן (צומת):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שר החקלאות, מדובר בתהליך שעלול לגרום להרס החקלאות במדינת ישראל. ההתיישבות העובדת, החקלאים עובדי האדמה, אומנם אין מספרם גדול, 3% בערך מהאוכלוסייה היהודית, אבל בלעדיהם לא היתה קמה ומתקיימת מדינת ישראל.

העקרונות החשובים והחיוניים של שיבה אל הקרקע, לעבודה יצרנית, לאספקת מזון לאוכלוסייה, וצמצום או אפילו ביטול התלות בגורמים אחרים, היו הבסיס האידיאולוגי והכלכלי להקמתם ולקיומם של היישובים החקלאיים בתקופה שעד קום המדינה, ולאחר מכן – גם נושאים בעול הביטחון ובקביעת גבול הריבונות בארץ-ישראל.

הממשלה, בהחלטתה לחשוף את החקלאות בפני תוצרת חקלאית זולה, חוטאת באלה: מפגינה חוסר אונים מול תהליך של הרס עצמי ופגיעה באידיאל הציוני הלאומי, מפקירה את אזרחי ישראל לתלות באספקת מזון ממקורות אויב, חושפת את כולנו לאספקת מזון שרמת התברואה שלו ירודה ומסוכנת, שמה לאל את כל מה שהשקענו עשרות שנים במחקר ובפיתוח – והגענו להישגים מרשימים,

שהעמידו את המגזר החקלאי הישראלי בשורה הראשונה בעולם – ומחסלת את ענף החקלאות כמרכיב חשוב במשק הלאומי, בייצוא תוצרת חקלאית טרייה ומעובדת.

אם תיפגענה 4,000 משפחות חקלאיות ממדיניות הממשלה, מי ייצא? האם החממות תימסרנה לערבים? האם הם ישלטו בשווקים?

הממשלה הזאת פוגעת אנושות באוכלוסייה החקלאית וביישובים שאין להם תחליף, לא במיקום, לא באידיאולוגיה הציונית, ולא במיקומם הטופוגרפי, אבל אצלנו – כמו אצלנו. מייד עובר הדיון לפסים של פיצויים כספיים לאלפי המשפחות שתיפגענה, לעשרות ולמאות חממות, בתי-אריזה, חברות לייצוא תוצרת חקלאית ומפעלים לעיבוד תוצרת כזאת. כל זאת במקום לטפח את המגזר החקלאי, לסייע לו להיות רווחי, לשמר אותו כספק מזון בלעדי בימי רגיעה כבימי חירום. ותארו לכם את מקבלי ההחלטות שרוויים בחרם כלכלי בשעת משבר מדיני – אם לא נרד מירושלים לא תקבלו עגבניות לסלט. נוסף על אלה, במקום להרוס, יש לבנות ולבטא את הפילוסופיה של פיזור אוכלוסייה, שליטה על הקרקע ומקורות המים.

בימים האחרונים שמענו על מגפת הפה והטלפיים שפשטה במחוזות הצפון, עד כדי הערכה שצפוי מחסור בבשר טרי. ההסכמים, כפי שניתן להבינם, אינם מאפשרים שיתוף פעולה פורה ויעיל במאבק נגד מגפות – חיסונים, פיקוח והשגחה; אינם מאפשרים, כי לא דובר בהם. ולא דובר בכגון אלה, כי הקו המנחה היה והינו הרשלנות, השטחיות וריצת האמוק לעבר התהום. העיקר לחטוף, מה שיותר מהר, ולא חשוב על מה.

אנחנו אזור נגוע במחלת הפה והטלפיים, ומשמעות הדבר שאין באפשרותנו לייצא מוצרי בשר, חלב, בקר להשבחה והזרעה מלאכותית לארצות שיש לנו – היה כבר – יתרון בולט עליהן בדברים הללו.

לא הייתי מוציא מכלל אפשרות שהמצב הזה יחמיר, ולא אתפלא אם נגלה שהנגיפים וגורמי המחלות, פה וטלפיים וכלבת, מוחדרים לתחומינו בכוונה תחילה כדי לשבש, להרוס, לפגוע ולהזיק למשק הישראלי. מלחמה ביולוגית.

יש הוכחות רבות לכך שהממשלה הוכתה בסנוורים בגלל פיסת נייר עלובה שנחתמה תוך כדי השפלה ולעג, מלווה בבוז, תוך כדי השמעת הצהרות של ביטול וזלזול ופגיעה בעבודה הלאומית שלנו. באיזו שלווה נפש מדברים כאן על הרס החקלאות, איך מפגינים חוסר אונים בשמירת חוק וסדר למניעת פגיעה בציבור חיוני כל כך לקיומנו הלאומי.

הערבים ברצועה וביו"ש משווקים תוצרת חקלאית ירודה, מדוע שנקנה אותה? – ישלחו אותה למצרים, לירדן, לסעודיה. שם לא יקנו אותה מהם כי יש להם שכל, הרבה שכל ישר. אם ארצות ערב אינן קונות מהם, ישראל הופכת לתלויה בהם, נגרמים לה נזקים חמורים, והיא נוטשת את האדמה שממנה גלו, שאליה חזרו ועליה נלחמו דורות רבים של יהודים.

כדאי, חשוב והוגן שהממשלה תחדש את ה"רשיון" שקיבלה ב-1992 לנהל את המדינה, במשפט העם את מעשיה, הישגיה וכישלונותיה. פג תוקפו של ה"רשיון", כי אתם גורמים להרס המדינה.

נ.ב. קטן – להצעתו של חבר הכנסת דוד מגן התנגד שר החקלאות בנימוק של יציבות ושמירה על מחירים. מדובר בהשמדת תוצרת חקלאית או בחלוקתה. מאותו נימוק בדיוק צריך להשמיד את כל התוצרת החקלאית של הערבים מהשטחים, כדי לשמור על יציבות, רמת מחירים סבירה ופרנסתם של אלפי חקלאים.

### היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת רפאל איתן. חבר הכנסת אלכס גולדפרב, בבקשה. חבר הכנסת רפאל איתן חסך לנו זמן. הוא תמיד מקצר. ארבע דקות.

### אלכס גולדפרב (יעוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אדוני סגן השר, חברי הכנסת, מעטים הנושאים שנמצאים בעת הדיון בהם במליאה גם השר וגם סגן השר, ובאמת הנושא הזה הוא נושא חשוב מאוד, ואני מברך אתכם, מברך את משרד החקלאות, שמעתי את שר החקלאות בוועדת הכלכלה, הנושא חשוב, וטוב שאתם כאן ושומעים את חברי הכנסת.

אני קורא בהסכם שנחתם עם הפלשתינים בסעיף החקלאות, כי המסחר בתוצרת העופות, הביצים, תפוחי אדמה, מלפפונים, עגבניות ומלונים יוגבל בחמש השנים הראשונות לביצוע ההסכם, ורק בתום אותן חמש שנים יותר מסחר חופשי בלי הגבלות. לכאורה קיימת בהסכם הגנה על התוצרת הישראלית מפני הצפת השוק בתוצרת חקלאית זולה מהשטחים.

אדוני השר, זה נראה הגיוני, אולם באופן מעשי מאוים מספר לא קטן של גידולים חקלאיים על-ידי ההסכם. ערביי הרצועה וחקלאי ישראל מתחרים על אותם גידולים. ההסכם מאפשר לחקלאי השטחים להכניס גידולים שקיימים גם בישראל בהיקף גדול. דבר זה יציף את השווקים, כי עלויות הגידול בשטחים זולות בהרבה, כוח האדם זול יותר, ואין באפשרות חקלאי ישראל להתחרות עם המחירים של הירקות בשטחים. איך יהיה באפשרותם להתחרות? החקלאים הישראלים משרתים במילואים, אדוני השר, משלמים מסים, משלמים מס הכנסה בשיעורים גבוהים, משלמים שכר עבודה גבוה לעובדים ישראלים ולפועלים מהשטחים, משלמים בעבור המים; והחקלאים באוטונומיה – מילואים לא עושים, את המים, במקרים מסוימים הם גונבים על-ידי התחברות לצינורות, ומסים הם עדיין לא משלמים. שכר העבודה שהם משלמים לפועלים נמוך. לכן ודאי שמחירי התוצרת החקלאית שלהם נמוכים יותר.

אם הממשלה שלמה עם ההסכם שהיא חתמה עליו בפאריס, עליה לפצות את החקלאים על ההפסדים שלהם ולתת לחקלאים תמריצים כדי שיוכלו להמשיך לעבוד בענף החשוב הזה. מדינת ישראל לא התברכה במשאבים טבעיים, ובין הדברים שישראל גאה בהם, והיא צריכה להיות גאה בהם – החקלאות שלה וההישגים שהיא הגיעה אליהם בתחום זה. החקלאות היא מנושאות הדגל והגאווה הישראלית, ואנחנו מחסלים אותה במו-ידינו.

כפי ששר החקלאות מצא הסדר, ואני מברך אותו, למניעת הברחת ביצים ועופות לארץ, על-ידי פיצוי החקלאים בעבור כל יחידת ייצור, הסדר שכמעט חיסל את כל ההברחות לארץ, כך עליו למצוא הסדר לגבי ענפי החקלאות האחרים.

אני לא רואה את המצב שבו אנו נמצאים כעת כמצב קבוע. לא ניתן להמשיך ולהשלים עם הפיגועים החוזרים ונשנים באזרחי ישראל ובגידולים החקלאיים על גבול "הקו הירוק". אני צופה כי נהיה חייבים למצוא פתרון אחר, וקורא למסד נוהג שבו כל שנה, באופן מסודר, אדוני השר, תהיה בחינה, בדיקה ושקילה של כל האמצעים להגנה על התוצרת החקלאית הישראלית.

אני מזהיר, אדוני השר, שעם הפרידה מעזה אנו עלולים להיפרד מכל החקלאות בדרום.

אני קורא לממשלה למצוא את הדרך כדי לפצות את החקלאים היצרניים על-ידי פיצוי הולם, שיעמיד את התוצרת החקלאית באותה רמה שעליה עומד מחיר המוצר שגדל באוטונומיה. רק כך נוכל להגן על תוצרת הארץ, וחובה עלינו להגן על תוצרת הארץ, כי זה בידנו. אנחנו יכולים לחזק את החקלאות ואנחנו יכולים למוטט אותה על-ידי החלטות שגויות, וזה בידנו, אדוני השר.

אני מברך את שר החקלאות בפעם השלישית על האומץ שהיה לו בוועדת הכלכלה לומר באופן גלוי, שההסכם עם הפלשתינים – – –

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת גולדפרב, לא נוהגים לצטט במליאה מדיונים בוועדת כנסת.

**אלכס גולדפרב (יעוד):**

זו היתה ישיבה פתוחה לתקשורת.

**היו"ר ע' עלי:**

יש תקנון הכנסת; משיבות ועדות כנסת לא מצטטים. אתה יכול לומר שהשר דיבר באיזה מקום אחר.

**אלכס גולדפרב (יעוד):**

אני מתקן את עצמי. אני מברך את השר, שבפורום מסוים ציין כי ההסכם עם הפלשתינים מעמיד בסכנה ממשיית את החקלאות.

שר האוצר חייב להבהיר, כי יש מחיר גם לשלום. ואם הממשלה רוצה שלום גם בבית, עליה לשלם, עליה לבנות, אסור לה להרוס את החקלאות, אלא לעזור לחקלאים, כי זאת אחת הדרכים לעזור לעצמנו.

אדוני השר, הציונות שלנו קמה מהחקלאות. אני מסתכל מסביבי ורואה שהאוטונומיה מחסלת את החקלאות, ואני מפחד שהיא תחסל גם את הציונות.

כמי שגר ממש ליד גבול האוטונומיה, באזור שכל הנוף שלו הוא שדות חקלאיים, אני יודע כי לכל כיוון שאליו תפנה את מבטך, תראה שדות שבהם החקלאים עובדים, עובדים לפרנסתם ועובדים קשה, לעתים תוך סיכון שבנפש. החקלאים, אשר שדותיהם גובלים באוטונומיה, לא מעזים לצאת לשדה בלי הגנה, בלי נשק. מה יהיה עתיד החקלאות בעקבות ההסכמים בנושא האוטונומיה?

אדוני השר, אני קורא להגן על החקלאים, על חייהם ועל פרנסתם, שכן הם מטובי בנינו, הלוחמים ביחידות המובחרות בצבא והלוחמים למען המשכיותה של הציונות המעשית בארצנו.

### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת גולדפרב, היית מודאג. יש לך עוד שלוש דקות. אתה יכול להמשיך לדבר.

### **אלכס גולדפרב (יעוד):**

אני חושב שהעברתי את המסר בצורה ברורה.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת גולדפרב. חברת הכנסת נעמי חזן, בבקשה. ואחריה – אחרון אחרון חביב – חבר הכנסת רפאל פנחסי.

### **נעמי חזן (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מוכרחה להודות שאני קצת משתוממת על הטון וגם על הכיוון של הדין בנושא חשוב זה.

ההסכמים שנחתמו בפאריס, ההסכמים הכלכליים בנוגע להסדרי הביניים בינינו לבין הפלשתינים, מושתתים על תפיסה כלכלית שאנחנו דרשנו ונציגו בפאריס דרשו, בצדק. מדובר בתפיסה כלכלית פתוחה, המאפשרת מעבר של סחורות, של פועלים, בהחלט גם של מוצרים חקלאיים בינינו לבין הפלשתינים. לתפיסה הפתוחה הזאת יש שני טעמים עיקריים, שאין להתכחש אליהם. הטעם הראשון

– הבנה ברורה שיש תלות כלכלית בין מדינת ישראל לבין הכלכלה הפלשתינית; והטעם השני – הוא טעם המושתת למעשה על תפיסת עולם כלכלית, תחרותית. זאת אומרת, יש קונצפציה ברורה להסכמים הכלכליים שנחתמו בינינו לבין הפלשתינים, והיא אוחזת לא רק בתחום החקלאות אלא גם בתחום המסחר וגם בתחומים אחרים.

אנחנו שמענו נאומים מעניינים מאוד, אבל נאומים שאינם מביאים בחשבון תפיסת עולם כלכלית תחרותית, שהיא חיונית לפיתוחה של מדינת ישראל, וגם אינם מביאים בחשבון את מידת התלות ההדדית הרצינית שקיימת בינינו לבין הפלשתינים.

נאמר שההסכמים דווקא בתחום החקלאות עלולים לסכן את המשך החקלאות במדינת ישראל, אבל לא הובאה בחשבון העובדה הידועה לכול, שבמידה רבה, הפועלים בחקלאות הישראלית, ענף שסבל מהסגר יותר מכל ענף אחר, אולי למעט ענף הבנייה, הם דווקא פועלים פלשתינים. אם החקלאות שלנו נבנתה ב-26 השנים האחרונות על עבודה פלשתינית, הרי משהו באמת לא בסדר בחקלאות שלנו, וזה לא קשור להסכם כלכלי זה או אחר עם הפלשתינים.

אדוני שר החקלאות, אתה יושב פה, אבל אתה יודע זאת היטב. אתה, בזמן כהונתך, היית צריך לדאוג להשלכות של הסגר בגלל העבודה הזולה, שיותר מדי זמן קיימה את החקלאות במדינת ישראל.

נקודה שנייה, באותו הקשר. משום שהתלות היא הדדית, לישראל יש אינטרס רציני מאוד שתהיה יכולת קיום כלכלית לאוטונומיה בשטחים, וזאת לא יכולה להתקיים אלא אם אנחנו משאירים את הגבולות פתוחים ואת המוצרים החקלאיים שלנו חשופים לתחרות פלשתינית.

אדוני שר החקלאות, בין היתר, מי ניזוק מהכיוון של הדיון פה בכנסת? למעשה הצרכן הישראלי, כי מה שמוצע לו זה לקנות תוצרת חקלאית יקרה, יקרה אפילו במיוחד, כאשר יש לו אופציות הרבה יותר זולות.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

איזו מדינה בעולם לא מגינה על החקלאים שלה?

### **אלכס גולדפרב (יעוד):**

רובן מסבסדות את החקלאות.

### **נעמי חזן (מרצ):**

גם על זה אשיב בעוד רגע.

כאשר יש לפעמים, 5 ו-10 קילומטרים מכאן, אפשרות לקנות אותם מוצרים, לפעמים באותה איכות, בחלקיות המחיר – – –

### **אלכס גולדפרב (יעוד):**

הרי את אומרת שניפרד מהם בשלום.

### **נעמי חזן (מרצ):**

זה אופיה של תפיסה כלכלית, חבר הכנסת גולדפרב, שאתה תומך בה כביכול, וזאת תפיסה כלכלית תחרותית.

### **אלכס גולדפרב (יעוד):**

– – – אם אנחנו בונים תלות בעצמנו, על-פי התיאוריה שלך, איך אנחנו יכולים – – –

### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת גולדפרב, היא דיברה על המחירים.

### **נעמי חזן (מרצ):**

חבר הכנסת גולדפרב, אתה התבטאת. זו ההזדמנות שלי להתבטא. אני, על-פי תפיסתי ובהיגיון צרוף, גם של כלכלה חופשית, משיבה לך, ובצורה כזאת, אני גם חושבת שאני מגינה בדיוק כמוך, ואולי יותר ממך, על האינטרסים הכלכליים של מדינת ישראל לאורך זמן.

### **אלכס גולדפרב (יעוד):**

שוויון הזדמנויות.

### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת גולדפרב, נא לאפשר לה להשמיע את דבריה. כשאתה דיברת איש לא הפריע לך.

## **אלכס גולדפרב (יעוד):**

אני מצפה שהיא תגן על החקלאים – – –

## **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת גולדפרב, עם כל הכבוד, אתה השמעת את עמדתך ואת השקפת עולמך. זכותה להשמיע את דעותיה. היא לא משמיעה את דברי חבר הכנסת גולדפרב, היא משמיעה את דבר חברת הכנסת נעמי חזן.

## **נעמי חזן (מרצ):**

ואני אמשיך להשמיע את הדברים, אפילו אם הם לא נעימים לאוזנך, חבר הכנסת גולדפרב.

מכאן יש לישראל ולאזרחי מדינת ישראל אינטרס רציני מאוד במימוש, גם מטעמים כלכליים, של ההסכמים שנחתמו בפאריס, ושר החקלאות יודע זאת היטב.

אני מודה ומתוודה, שדווקא החשיפה של התוצרת החקלאית הישראלית היא נושא מורכב, ולכן הסעיפים הרלבנטיים בהסכם, המאפשרים – ואני מצטטת מההסכם: לתוצרת החקלאית של שני הצדדים תהיה גישה חופשית ובלתי מוגבלת לשווקים של הצד השני, בכפוף לחריגים הזמניים ביחס למכירות של צד אחד למשנהו של הפריטים הבאים בלבד: עופות, ביצים, תפוחי אדמה, מלפפונים, עגבניות ומלונים. אני מתארת לעצמי שאתה מכיר היטב את הסעיף הזה, קרוב לוודאי גם בעל-פה.

אדוני שר החקלאות, כנסת נכבדה, לדעתי, הצעדים שלך בימים האחרונים מהווים – ואני אומרת זאת בכאב רב – הפרה גסה של הסכם שמדינת ישראל חתומה עליו. ולא רק זה, אני חושבת שאתה לא עושה טובה גדולה לחקלאות של מדינת ישראל, אלא דוחה בצורה כזו טיפול מן השורש, אמיתי, בבעיות של שיקום ופיתוח בכיוונים אחרים של החקלאות במדינה הזאת.

ולכן, צר לי מאוד, אני מאלה שחושבים שהתפיסה הכלכלית הבסיסית ביסוד הסכמי הכלכלה שנחתמו בפאריס, התפיסה הזאת כן נכונה. וצר לי שאתה לא מכבד אותה. תודה רבה.

## **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחברת הכנסת נעמי חזן – – –

### רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני השר, קיבלת הנחיות, ועכשיו אתה יודע מה לעשות. תתחיל לקנות הכול אצל הגויים.

### וליד חאג' יחיא (מרצ):

אתה מתנגד לחרם הערבי, אך איך זה אתה רוצה כאן שיחרימו – – –

### רחבעם זאבי (מולדת):

לא חרם, אבל קודם כול – שלנו.

### וליד חאג' יחיא (מרצ):

– – –

### נעמי חזן (מרצ):

– – –

### היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת רפאל פנחסי, בבקשה.

### רפאל פנחסי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, מכובדי שר החקלאות, כאשר ביקשתי לקיים את הדיון הזה עמדו לנגד עיני שתי כתבות שפורסמו בשבוע שעבר בעיתונות. אחת באה להתריע בפני אפשרות של הברחת סמים וחשיש מגבול לבנון, אם וכאשר ייפתחו מעט השערים, וממילא ייחלש הפיקוח ההדוק; הכתבה האחרת באה לזעוק את זעקת החקלאים החוששים מהצפת השוק בתוצרת חקלאית מהשטחים, דבר שיוזיל את המחירים וממילא יקטין את הרווחים, ויגרום להם לתחרות בלתי אפשרית.

ראיתי חובה להיות להם לפה, להשמיע את דבר החקלאים. ראיתי גם, כחבר כנסת, חובה להזהיר ולהתריע מפני הצפת המדינה בסמים אשר אוכלים כל חלקה טובה.

אני לא נמנע ממילוי חובותי אלו, אלא שבינתיים נוספו דברים המחייבים אותי להגיב. מסתבר ומתברר שמגדלי ודייגי מאכלי טרפה, מה שידוע כ"שרימפס", קמו לזעוק. פרנסתם מקופחת, לדבריהם. אני מודיע בזאת, שעל אלו ושכמותם איני בא להגן כלל ועיקר. הם, לפי השקפת עולמי, מחטיאים את הרבים ונותנים מכשול בפני עיוורים. זעקתם, אני מודה, לא מרשימה אותי. אדרבה, הלוואי שיעשו הסבה מקצועית, או שידווגו דגים כשרים.

רבותי חברי הכנסת, מה שקומם אותי ביותר – זו הודעת משרד החקלאות על ניצול, לדברי אנשי המשרד, של שנת השמיטה להערמה על הגבולות בהכנסת תוצרת חקלאית לישראל. לא נעים לי לומר, אבל זה מזכיר לי את הסיפור הידוע על אותו רב-חובל שוטה שהורה לזרוק את הטלית והתפילין כאשר האונייה עמדה לטבוע. מכל המשאות הכבדים שעל האונייה לא מצא מה לזרוק, אלא את הטלית והתפילין.

כך, אדוני שר החקלאות, הם אנשי משרדך. לא מצאו הם על מה ועל מי להתגולל, אלא על שומרי שנת השבע, שנת השמיטה? בדיוק הם הבעיה. לא מפריעות להם הברחות ענק של תוצרת חקלאית, לא מפריעה להם השמדת יבול חקלאי, רק מפריעים להם התנאים בעבור שומרי שביעית.

אני קובע בזאת, שאם האשימו אנשי משרדך, הם הזדרזו להאשים. הייתי אומר להם, שייזהרו בדבריהם בבואם לדבר על שומרי ההלכה והמצוות, או על העסקנים החשובים המוסרים נפשם בתחום זה, וכוונתי לכל אותם הפועלים מטעם ארגוני הכשרות השונים.

לפני ימים מספר העברתי את פניית חברת "דר וסוחרת", שעוסקת באספקת סחורות לשומרי שביעית, בנשיאות מרן הרב עובדיה יוסף שליט"א, למנכ"ל משרדך לקבלת רשיון ייבוא של בוטנים וצימוקים. תשובת המנכ"ל היתה, שיש די בוטנים מתוצרת שיטית, ואפשר לשמור אותם גם לשנת השמיטה וכן לשנה השמינית; ובעניין הצימוקים – שיש בשוק כבר 500 טונות צימוקים שהובאו, ואין צורך לתת רשיון מיוחד לשומרי שביעית.

אדוני השר, אני מודיע לך, שכבר עכשיו יש מחסור ולא ניתן להשיג כרגע צימוקים בכמות מסחרית בשום מקום בארץ, וזאת לאחר בדיקה יסודית והכרת השוק. אומנם הותר השנה לייבא 500 טונות צימוקים לאחר שהמלאי המקומי אזל. היבוא היה כטיפה בים, וגם הוא אזל מייד. כרגע חסרים בשוק צימוקים, זאת עובדה.

התרת יבוא נוסף אין לה ולא תהיה לה שום השפעה על פרנסתו של החקלאי, אשר מכר את פריו מזמן. לעומת זאת, ייעשה צדק וחסד עם ציבור הצרכנים, אשר נאלצים לשלם מחיר גבוה עקב האמרת מחירים שהיא תוצאה ישירה של מחסור. לכלל הציבור, ובפרט לציבור שומרי מצוות, אין צימוקים.

הנתונים שהועברו אל מנכ"ל משרדך הם שגויים ומטעים. נודה ונהיה מוכנים לקבל כתובת, היכן ניתן להשיג צימוקים בכמות מסחרית.

אני לא רוצה להאמין למה שאמרו לי, שיש מועדפים קבועים לקבלת רשיונות ייבוא, כך זה עם הצימוקים וכך היה בעבר עם הפקאן, ועכשיו מותר לכל דיכפין. אדוני השר, אני יודע את גישתך החיובית ואת תרומתך לעניין.

ואם אני מעלה את נושא השמיטה, אני שואל, מדוע אינכם מבצעים את התחייבותכם לגבי הסיוע לחקלאים שומרי שביעית?

### **דן תיכון (הליכוד):**

הרי סידרת להם כספים – – –

### **רפאל פנחסי (ש"ס):**

אבל בינתיים הם עוד לא עוברים, את זה אני רוצה להגיד.

אני יכול לספר על פעילותי בתחום זה בוועדת הכספים, אבל זה רק מחזק את השאלה, מדוע אתם במשרד החקלאות לא פועלים למימוש התחייבות חד-משמעית זו, שגם ראש הממשלה חזר עליה?

אדוני שר החקלאות, אינני רוצה להתנצח ולהתווכח אתך, ובוודאי לא בעומדי כאן, על במה זו, אבל מחובתי היה למחות על נימת ההאשמה של אנשי משרדך כלפי שומרי השביעית והעוסקים בנושא. אני בטוח ויודע את גישתך האוהדת והחיובית לנושא, ומברך עליה, כפי שצייתי בדברי.

אני מבקש שתרשום לפניך את הערותי לגבי מימוש ההתחייבויות לשומרי שביעית, כלומר לחקלאים גיבורי הכוח בעלי האמונה התמימה, ובעניין מתן רשיונות ייבוא לסחורות שאין די מהן בארץ.

אני מבקש גם שתעלה בפורומים המתאימים את חששותי מפני פריצת הגבול בעניין הברחות סמים, וכן את עניין ההגנה על חקלאים נוכח הברחות חקלאיות.

אני מבקש, רבותי חברי הכנסת, לקיים דיון בנושא במליאה. תודה רבה.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת פנחסי.

שר החקלאות מתבקש להשיב על כל ההצעות לסדר-היום.

**שר החקלאות י' צור:**

כמה זמן יש לי?

**היו"ר ע' עלי:**

מגיעות לך 20 דקות. אם תרצה מעבר לזה, לא אעמוד בדרכך.

**שר החקלאות י' צור:**

אני מקווה שלא אנצל אותן.

**היו"ר ע' עלי:**

בבקשה, אדוני השר.

**שר החקלאות י' צור:**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לומר לחברת הכנסת נעמי חזן, שהסיפור הוא קצת יותר מורכב. לצערי, התיאור והתפיסה שהעלית פה, תסלחי לי, הם קצת פשטניים. לדוגמה, אם זה כל כך טוב והעיקר זה בכמה כסף יקבל הצרכן את התוצרת, למה חייבנו אותם להטיל אותו מע"מ שמטילים בישראל? מה ענייננו לקבוע כמה מע"מ יטילו שם על הסחורה? הרי זה נעשה כדי שלא ייפגע כושר התחרות.

למשל, הפלשתינים רצו לייבא טלוויזיות ברמה נמוכה מירדן. אישרו להם לייבא 1,500 טלוויזיות. למה שלא יביאו מירדן 10,000 וימכרו לנו את זה בחצי מחיר?

**דן תיכון (הליכוד):**

יביאו, וימכרו.

## שר החקלאות י' צור:

כלכלת השוק, אבירי כלכלת השוק. זה עתה נחתם הסכם גאט"ט. הסכם גאט"ט, שפותח את כל העולם לסחר חופשי, בחקלאות הוא מאפשר להטיל לשנים רבות מכסים מאוד מאוד גבוהים בחלק ממה שקרוי "מדינות מתפתחות", ואנחנו נכללים בתוך ההגדרה הזאת. אנחנו יכולים להטיל – – –

## נעמי חזן (מרצ):

— — —

## שר החקלאות י' צור:

אל תאמרי "לא". אני אומר לך – – –

## נעמי חזן (מרצ):

אנחנו נכללים ברשימת המדינות המתפתחות בהסכמי גאט"ט.

## שר החקלאות י' צור:

אני אומר לך. אני אמרתי. אנחנו יכולים לנצל שם את זכות ה"סילינג", להטיל תקרה של מכס על חלק מהמוצרים, כאשר רק כמות קטנה משוחררת ממכס כדי להגן על כושר התחרות. צאי וראי, המדינות הכי קפיטליסטיות, אבירי כלכלת השוק, ארצות-הברית, איזה הגנות אדירות על החקלאות.

## היו"ר ע' עלי:

צרפת.

## שר החקלאות י' צור:

אין מדינה שהתיאור שאת מתארת מתקיים בה בכלל. אפשר לומר שהחקלאי הישראלי מספק לצרכן הישראלי, בהשוואה לכל מדינה בעולם, תוצרת חקלאית זולה כל השנה. במסחר נבהלו מכך שמע"מ יעוות את המצב וייסעו לקנות שם, אז התנו תנאי: אתם יכולים להטיל מע"מ רק ב-1.5% פחות מאתנו. אבל אם יום העבודה הוא רבע – – –

### דן תיכון (הליכוד):

אז מה זה 1.5%?

### שר החקלאות י' צור:

אז זה לא קשור? התיאור שלך מאוד חלקי. הוא לא מתאר את המצב. תראי את יפן הגדולה, מה היא עשתה בהסכמי גאט"ט בנושא האורז. היא לא שלחה את החקלאים להרכיב ציפסים. היא ניהלה עם ארצות-הברית מלחמת חורמה על גידול האורז ועל היכולת שלה למנוע ייבוא. לכן, אני לא מקבל את זה.

### נעמי חזן (מרצ):

נציגי משרדך לא היו – – – המנכ"ל שלך חתם על הסכמי פאריס.

### דן תיכון (הליכוד):

אני רוצה לומר לך שמחיר האורז – – –

### שר החקלאות י' צור:

עוד לא שמעת את התייחסותי לעניין. אני דיברתי על התשתית הרעיונית שנתת פה. אחר כך אגע בהסדרים.

אני יודע ואני מכיר את השקפת העולם שאת מבטאת. זה ניסיון להציג את כל אלה שמדברים על הגנות ועל ביטחונות ועל תכנון מסוים כעולם הולך ונעלם. ועל זה אני מתווכח, לא על הסכמי פאריס. המנכ"ל שלי חתם שם על זה. אני מדבר על התשתית. נשאת פה את חלום העולם הפתוח. אין עולם כזה.

### דן תיכון (הליכוד):

ספר לה איך מגינים היפנים על האורז שלהם מפני האורז האמריקני.

### שר החקלאות י' צור:

אמרתי לה על האורז. השבוע הייתי בארצות-הברית, היתה שם משלחת מיפן עם ראש הממשלה. ישבו אתם ימים ולילות על נושא הסחר. פוצצו חמש פעמים את הדיון על הסכמי גאט"ט. שתדע. אני עוד לא נוגע בהסכמים. תיכף נדבר על ההסכמים.

לחקלאות יש יעדים נוספים: א. יש ביטחון מזון. מדינה חייבת להבטיח לעצמה, בכל העולם. היא לא יכולה להיות תלויה; ב. יש קשר במדינת ישראל בין חקלאות לבין התיישבות. כלכלת השוק קבעה מצב שעל 6% מאדמת ישראל חיים 43% מאזרחי המדינה. רוצים שגם 20% האחרים יבואו לשם?

דבר נוסף שדווקא מתאים לסביבה הזאת של השקפת העולם – יש היום גם נושאים אקולוגיים – הירוק, הריאות הירוקות, הטבע, כל העולם עוסק בזה. עושים לנו פה שיעור בכלכלה? זה נכון. בכל העולם בחקלאות המודרנית ביותר יש בעיה. היא מחייבת כמות מסוימת של עבודה זולה, עבודה פשוטה. בהולנד, שיש בה החקלאות הכי מפוארת, יש תנאים יותר נוחים, יש עבודה פשוטה. אני לא אומר שהיא חייבת להיות זולה, אבל היא ברמות השכר הנמוכות, כי עדיין לא נמצא הפתרון בחקלאות. הפרח שאתה מייצא אותו, שהוא הפרח הטוב ביותר שאתה יכול לייצא, בסוף קוטפים אותו ביד. אתה משקיע 150,000 שקל בדונם חממות הכי מודרניות, ובסוף צריך לקטוף ביד.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

ולארוז.

### **שר החקלאות י' צור:**

ולארוז. יש בעיה כזאת. אני לא מציע לאיש להתחיל לעשות מזה סיפור של ביקורת.

בדין אני מקבל את החלטת הממשלה על גבולות פתוחים. אומר יותר מזה: אני גם התנגדתי, לא כשר החקלאות. אני רוצה להדגיש פה נקודה אחת. אני מקבל את החלטת הממשלה והיא מחייבת אותי. אני רק רוצה לומר לך, מול כל התיאוריות האלה, אין ניסיון בעולם – ואני דווקא מדבר מהצד ההומני, מהצד של יחסי שכנות – של חיבור שתי מערכות כלכליות, שהפער ביניהן בתוצר לנפש הוא אחד לעשרה ויותר מזה.

### **דן תיכון (הליכוד):**

יש עכשיו בין ארצות-הברית למקסיקו – – –

### **נעמי חזן (מרצ):**

במזרח-אירופה, במיוחד בגרמניה, בצורה מסוימת ומאוד מורכבת.

### שר החקלאות י' צור:

אבל גרמניה המערבית החליטה להתאחד ולהבטיח תנאים סוציאליים – – –

### דן תיכון (הליכוד):

להשוות את הרמה.

### שר החקלאות י' צור:

להשוות את הרמה על חשבונה, זה לא אותו דבר. אני אומר לך שבסופו של דבר, כך אני מרגיש – –

### דן תיכון (הליכוד):

אבל יש בין ארצות-הברית למקסיקו, ולא יודעים איך זה פועל.

### שר החקלאות י' צור:

נכון, אמרתי: עד היום.

### נעמי חזן (מרצ):

חבר הכנסת תיכון צודק. תסתכל טוב מאוד על הסכמי נפט"א בעניין הזה, הם מראים לך מודל אחר. אנחנו עוד לא יודעים.

### שר החקלאות י' צור:

אנחנו עוד לא יודעים. חברת הכנסת נעמי חזן, אני חושב, ולא רק כשר החקלאות, ואני אומר לך שדווקא מהתפיסה של יחסי שכנות והומניות, יש סכנה לא רק לחקלאות בהקשר הזה שחיבור שתי מערכות כלכליות בפער של אחד לעשרה ינציח מצב של חוטבי עצים ושואבי מים. כי אני למדתי מהכלכלה הישראלית, שאנחנו בנינו תשתית כלכלית רק כשסגרנו על עצמנו, רק כשהגנו על עצמנו, רק כשיכולנו כתעשייה עוברית ליצור מצבים מלאכותיים של חישוקה. ואני לא בטוח, ואני אומר לך את זה, שהם, הפלשתינים, ביחסי השכנות העתידיים שלנו ובהתמודדות הזאת מול משק כל כך מודרני

ומפותח, יצליחו לקיים משק שיתחרה – תמיד יהיה כדאי להחזיק את ה-headquarters ב"פולגת" ואת המתפרות בעזה. גם המשקיע שיבוא מבחוץ.

### **נעמי חזן (מרצ):**

איזו אלטרנטיבה אתה מציע?

### **שר החקלאות י' צור:**

אנחנו לא מדברים על זה עכשיו. אני רק אומר, אני לא בטוח, אנחנו אחרי זה. יש החלטה. אני תומך בה. על הבסיס הזה – ההחלטה על החקלאות היא נכונה. כי מה אנחנו אמרנו? היות שהכול פתוח, בחקלאות זה יהיה באופן מדורג. יש בעיות שלא נגמרו. למשל, לא יהיה אפשר לפתוח כל זמן שלא יהיו דברים קבועים בנושא הווטרינריה והגנת הצומח.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אתה מבטיח לנו זאת?

### **שר החקלאות י' צור:**

מאה אחוז. אנחנו ישבנו עם הפלשתינים בשבוע שעבר, וכל זמן שלא תהיה המערכת, אנחנו הולכים להקים מערכת שלמה בשערים בעזה, מערכת של עשרות מפקחים ושומרים וכו'.

היות שלכל אחד יש בעיות, לפלשתינים יש בעיות – – –

### **משה פלד (צומת):**

מי יפקח, אתה או הם?

### **שר החקלאות י' צור:**

אנחנו. עכשיו אני אומר שצריך גם לסיים, כלפי עצמנו, גם אם זה ייקח עוד שלושה ימים, את המצב שהנאומים הטובים על איך בכלכלה הכול מסתדר – תמיד אני שואל את השאלה: כשהכול מסתדר, מי משלם את המחיר? אני רוצה שמי שמשלם את המחיר – יבטיחו קודם שגם הפרק הזה ייסגר. אני מקווה שזה ייסגר מחר-מחרתיים. וזו זכותם.

עכשיו אני ניגש למדור השני.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

בחלק הראשון היית בסדר, בעיקר שאתה מבית טוב.

### **שר החקלאות י' צור:**

אל תבנה על זה יותר מדי. בואו נראה קצת את תמונת המצב. ראשית, במצב הנוכחי אל תגידו: ייתנו להם מים. במצב הנוכחי של חקלאות ישראל, אנחנו במדינת ישראל משתמשים ב-1.8 מיליארד קוב מים. ביהודה, בשומרון ובעזה יש 200 מיליון קוב מים, גם לשתייה וגם לחקלאות. אנחנו מוכרים בשטחים 25% מהפירות שאנחנו מוכרים בארץ. אנחנו מייצרים 400,000 טונות פירות, בלי הדירים. 100,000 טונות אנחנו מייצאים. מתוך 300,000 הטונות, 25% מוכרים בשטחים. אנחנו מוכרים שם את כל תוצרת החלב. זה זלזול בחקלאי הישראלי, שהגיע לרפת הטובה בעולם, שמחר יהיה חקלאי שיוכל לגדל חלב יותר טוב ממנו. ומייד אדבר על מחירי המספוא.

### **דן תיכון (הליכוד):**

חלב יותר טוב – כן, אבל בכמות יותר נמוכה.

### **שר החקלאות י' צור:**

אני מדבר על המחיר לליטר בסוף. זה לא יכול להיות. רבותי, אנחנו מגדלים פה פרחים במחיר של מים ישראליים, שולחים אותם ב-600 דולר לטונה משדה התעופה, ומתחרים עם כל פרח בעולם שמשלם פחות הובלה, פחות עבודה. כלומר, יש בכלל ענפים שתשומת העבודה בהם היא לא שאלת המפתח, שבהם אין לנו מה לפחד. מבחינת הטכנולוגיה וההישגים, אין לנו מה לפחד.

יש שני ענפים בעייתיים, אחד יותר, אחד פחות, והם ירקות ולול. בלול הלכנו וגמרנו מודל. יצטרכו לתקן אותו. יש בו לא מעט כסף. יש בו 120 מיליון שקלים. מה עשינו? קח את ענף הביצים. אמרנו: אם אנחנו רוצים שלא יהיה תמריץ, ואני אומר את זה, זה מנוגד לדברים שאמרה פה חברת הכנסת נעמי חזן, שלא יוכל להביא הנה ביצים לא בכוח משטרה, אלא בכוח שוק, אנחנו יצרנו מצב שהורדנו את מחיר הביצים, החקלאי מקבל מהשוק רק 50% ממחיר המטרה של הביצה, והוא מקבל הביתה, על היקף מכסתו, 4 אגורות. ואז, אם המחיר בשוק הוא 50% ממחיר המטרה, גם בעזה הוא לא יכול להתחרות אתו. ואני נותן את התמיכה למגדל.

### **דן תיכון (הליכוד):**

כמה זה עולה למשלם המסים הישראלי?

**שר החקלאות י' צור:**

85 מיליון שקלים בשנה. לגבי הפטם, אני לא כל כך חרד לו, כי זה מוצר מעובד. הביצה היא המוצר היחיד בטבע שיש לו תכונה, שהוא נולד יחד עם האריזה. הוא יוצא יחד עם האריזה.

**רחבעם זאבי (מולדת):**

חלקית, כי צריך לארוז את זה עוד.

**שר החקלאות י' צור:**

היתה לנו גם נקודת התייחסות, שזאת המכסה שלו.

בענף הפטם הבטחנו מחיר שהחקלאי מנותק מהשוק. הוא מקבל 90% ממחיר המטרה.

**דן תיכון (הליכוד):**

לכמות מוגבלת.

**שר החקלאות י' צור:**

למכסה. וזה יעלה כ-45 מיליון שקלים. למשל, עכשיו היתה ירידת מחירים בשוק. הוא מקבל השלמת מחיר. אז הוא מקבל את ה-90%. הוא אדיש.

**היו"ר ע' עלי:**

מה מחיר המטרה היום?

**שר החקלאות י' צור:**

נדמה לי ש-3.20 שקלים, משהו כזה.

## **דן תיכון (הליכוד):**

זה כולל את חוק הגליל?

## **שר החקלאות י' צור:**

חוק הגליל זה חוץ מזה. חוץ מזה יש 61 מיליון שקלים חוק הגליל. כל ענף הלול יחד זה 200 מיליון שקלים.

עשינו את זה. עוד יש הרבה דאגות וחרדות. נבדוק גם איך השוק מתנהג. לפי דעתי זה מודל נכון, כי אז אתה אומר: יש מחיר. יהיו הרבה יתרונות להסכם הכלכלי הזה. פה יש נקודת חיסרון. יש מטרות נוספות, צריך לבנות מודל שהחקלאות תישאר פה.

ענף הירקות הוא בעייתי, כי הוא ענף עם תשומת עבודה גבוהה. העלות של יום עבודה של עובד עזתי במדינת ישראל היא 80-90 שקלים. היום העבודה הרבה יותר מוסדרת. בעזה אותו עובד מקבל 25 שקלים. יש להם עוד אפשרות לניצול מסוים של מים, כי הפרדסים נגמרים ומעבירים לירקות. יש להם ידע ישראלי.

בגדול, אם אני מסתכל קדימה, אני אומר: אנחנו צריכים להתחרות בטכנולוגיה. שם אנחנו ננצח. בכלל, אנחנו מצליחים במקום שבו אנחנו מביאים את היתרון היחסי שלנו לידי ביטוי. והיתרון היחסי שלנו הוא בידע, הוא בטכנולוגיה, בזנים המפותחים, ביצוא. אנחנו נצטרך לעשות מאמץ שילווה את החקלאים, שחלקם יעברו לגידולים חכמים יותר.

## **רחבעם זאבי (מולדת):**

אבל הידע נודד – – –

## **שר החקלאות י' צור:**

שינדוד. בכלל היום, יותר ממה שצריך לשמור על הידע שיש, תייצר את הידע של הדור הבא. כי העולם מלא בידע. אבל הם גם מאמצים ידע. אביא לך דוגמה מאוד מעניינת. אני קורא לזה דרך התות. התחילו לגדל תות ברמת-השרון, בצומת הכפר-הירוק. משם נדד התות לקלנסווה, למשולש. היום התות נדד לעזה. יש בזה מהלך מלמד. מאחר שזה ענף עתיר עבודה, הרי בסוף הוא הגיע למקום ששם נמצא היתרון היחסי שלו. והם מייצאים תות.

נהיה מוכרחים להגיע אתם גם להידברות מה הם יגדלו. אנחנו הגשנו תוכנית, אני מקווה שמחר היא תובא לדין מסכם עם שר האוצר, שההיקף שלה הוא 80 מיליון שקלים בשנה. התוכנית היא, שבמשך חמש שנים מגדלי הירקות יצטרכו להתאים את עצמם למציאות החדשה, ואנחנו נתמוך בחקלאי על היקף הגידולים שהוא גידל בשלוש השנים האחרונות. ואין בזה פתרון. זה לתת ביד את הכסף, שהוא יוכל להשתמש בזה לאחד משלושה דברים: או שהוא ימשיך לגדל, או שהוא יעבור לגידולים חכמים יותר, ויהיו גם כאלה שירצו לצאת מן הענף. אני אומר את זה, כי אם לא נגיד את זה, נעשה עוול גדול יותר לאנשים. אז לפחות שיהיו לו משאבים, אם הוא בגיל מבוגר, שיוכל לצאת בכבוד מן הענף.

כשאתה בא לחבל-אשכול, ששם רובם מגדלי ירקות, ולחבל מבטחים ולאזורים האלה, שאין להם אלטרנטיבות תעסוקתיות, אז אני אומר: יש לנו אחריות לזה. ובוודאי לא הם צריכים לשלם את המחיר.

הבעיה היא שגם אילו היתה חלופה אחרת – גם אז היו הרבה סיכונים. הטוב בהסכם הזה הוא שהמעטפת החיצונית נשלטת במשותף. כלומר, הם לא יוכלו להביא אבקת חלב. עם כל הקושי, אנחנו אומרים היום לאמריקנים: לא תוכלו לתת להם גרעינים במתנה, כי הכול יגלוש לארץ ויעוות את כל השוק.

יהיו בעיות, ללא ספק. אנחנו גם הכנו תוכנית שהיא מוסכמת על המגדלים. ואנחנו מדברים על הרבה מגדלי ירקות. יש 12,000-13,000 מגדלי ירקות במדינת ישראל.

צריך לזכור עוד דבר אחד. אנחנו בארץ מייצרים 1.5 מיליון טונות ירקות. זה הרבה מאוד. מיליון טונות אנחנו אוכלים טרי, 400,000 טונות אנחנו מעבדים. נצטרך, למשל, להעביר הרבה מאוד חקלאים לגידולים תעשייתיים, שזה יותר מתאים לנו, גם ביחידות ייצור גדולות יותר. 100,000 טונות אנחנו מייצאים.

## **רפאל פנחסי (ש"ס):**

כמה משמידים?

## **שר החקלאות י' צור:**

לא אחוזים גדולים. ואני אעשה הכול כדי להבטיח שחלק גדול מהתוצרת יגודל בארץ, כי יש גם שאלה של ביטחון מזון ושל כל הנושאים האחרים שדיברתי בהם. אבל בענף הזה יהיו בעיות.

אני מקווה שיעמוד לרשותנו המימון. ובהחלט רציתי בהתבטאות שלי להגיד גם כלפי פנים: גם מי שנפגע, צריך להסדיר את זה לפני שכל המערכת מתחילה לפעול.

חבר הכנסת פנחסי, לגבי השמיטה, אתם עבדתם עם סוחרים, לא אתם, אבל עבדו עם סוחרים – ישבתי אתמול ללמוד את הנושא, איך ניצלו את תעודות המשלוח האלה בשביל להעביר אחד על

השני, אחד על השני. אז זה גורם מספיק צרות. תאמין לי, מעורבים בזה מספיק עסקים ומספיק "טריקים". אני יודע, יש הרבה אגודות, וטיפלנו בכלם, ובכל שומרי השמיטה.

לגבי החקלאים שומרי שמיטה, ממה שביררתי עם גולדין, שאתה מכיר אותו, שעובד במשרד, הוראות התשלום יוצאות השבוע.

אני מציע להעביר את כל ההצעות לוועדה. תודה רבה.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לשר החקלאות.

חבר הכנסת דן תיכון מבקש להסיר את הצעתה של חברת הכנסת נעמי חזן.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, כאמור, אני מבקש להסיר את הצעתה של חברת הכנסת חזן, ואני רוצה למחות. אני רוצה למחות על שהכנסת לא קיימה דיון כלשהו בהסכמים הכלכליים שנחתמו בין אש"ף לישראל. פשוט לא ייאמן כמה דיונים קיימנו בתחום המדיני-הפוליטי. בתחום הכלכלי איש לא טרח להציג את ההסכם בפני הבית, ודאי שלא בפני ועדת הכספים, וזו מחאתי על שנושא חשוב הוזנח ולא טופל ולא נשמעה הזעקה.

חבל ששר החקלאות הלך-ברח. הכלכלה הישראלית חזקה. הערכתי היא, שאכן החקלאות הישראלית תיפגע, ולא על בסיס של הדדיות. אנחנו נחשוף את התוצרת החקלאית שלנו, והם בשלב השני יגנו על כלכלתם כסימן עיקרי לקיום ריבונות פלשתינית. כשיבוצע השלב השני, ייפרדו הכלכלות לחלוטין, ואנו נמשיך לייבא ירקות ופירות, כי לא יהיו לנו חקלאים. על קוצר הראות וחוסר ההבנה נשלם ביוקר, שכן החקלאים שלנו לא יהיו עובדי אדמה עוד.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת תיכון.

חבר הכנסת עובדיה עלי מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת גולדפרב.

### **וליד חאג' יחיא (מרצ):**

---

**דן תיכון (הליכוד):**

---

**היו"ר א' סלמוביץ:**

אני מבקשת להפסיק את הדו-שיח הזה. חבר הכנסת תיכון, אתה כבר דיברת. אדוני סגן השר.

חבר הכנסת עובדיה עלי, בבקשה.

**עובדיה עלי (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש ---

**וליד חאג' יחיא (מרצ):**

תשמור על פיך.

**דן תיכון (הליכוד):**

איזה סגנון זה?

**היו"ר א' סלמוביץ:**

אני מבקשת להפסיק את זה.

**רחבעם זאבי (מולדת):**

הוא סגן שר, מותר לו.

## היו"ר א' סלמוביץ:

לא, אסור לו.

## עובדיה עלי (הליכוד):

רבותי, בכל המדינות המפותחות בעולם יש מנגנונים להגנה על התוצרת החקלאית המקומית. כדי להגן על התוצרת החקלאית יש מדינות שהסבסוד בהן מגיע גם ל-80% מהעלות של התוצרת החקלאית. ראה צרפת, ראה יפן, ארצות-הברית הקפיטליסטית. רובן המכריע של מדינות העולם מגינות על התוצרת החקלאית.

כדי לעשות זאת, כדי לאפשר פיקוח ותכנון נאות של התוצרת החקלאית – והפיקוח והתכנון, חברת הכנסת נעמי חזן, באים להבטיח בעיקר את נושא המחיר – כדי להבטיח מחיר, כדי למנוע תנודות ברמת המחירים ולא לגרום לכך שבשנה אחת השוק יוצף בתוצרת חקלאית ובשנה שלאחר מכן לא יגדלו חקלאים אותה תוצרת – והתנודות האלה ידועות למי שעוסק בחקלאות – יש מנגנון של פיקוח ותכנון. אחרת תגרמי בעיות קשות מאוד במחירים, תגרמי לכך שחקלאים רבים יפסיקו לגדל את התוצרת החקלאית באותם תחומים שבהם המדינה זקוקה לתוצרת הזאת, וכשיש פיקוח ותכנון, וכשיש סבסוד ויש הגנה על התוצרת החקלאית, אני חושב שזה קודם כול בא לשרת את הצרכנים, ולא רק את החקלאים עצמם. לכן, תמיד, בכל הדיונים, תמכתי בצורה גורפת בכל נושא ההגנה.

באופן עקרוני אני מקבל את הנחת היסוד שצריך לעבור למשק חכם ולטכנולוגיות חדשות ולהתחרות באותם תחומים שיש לנו בהם יתרון יחסי משמעותי, אבל יש גם בעיות שאי-אפשר להתעלם מהן. ואני חושב, אדוני השר, שיש בעיה חמורה מאוד גם בנושא הירקות וגם בנושא הלול. אני מזכיר לך, שיש הרבה ערבים שמתעסקים בעיקר בגידול ירקות. אני חושב שעוסקים בזה היום, במרבית המקרים, דווקא ערבים, אדוני סגן שר החקלאות.

## דן תיכון (הליכוד):

ערבים ישראלים.

## עובדיה עלי (הליכוד):

ערבים ישראלים, אני מתכוון, ערבים אזרחי ישראל. מה החלופות שלהם? אלה המשקים החלשים ביותר ואלה החקלאים החלשים ביותר, והם ממוקמים באזורים שאין להם בהם אלטרנטיבות, אין להם חלופות. אם הם יאלצו להתחרות עם החקלאי, עם האיכר ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, הם לא יוכלו לעמוד בתחרות הזאת. זאת תחרות לא הוגנת. עלות העבודה הרבה יותר יקרה אצלנו, נושא המיסוי הרבה יותר כבד, פערי התיווך הרבה יותר גדולים, ולכן חייבים להגן על החקלאי הישראלי, אחרת תפגע גם בחקלאי. אין לו חלופות, תגרום לאבטלה, ובסופו של דבר גם תפגע בצרכן ובמחירים של התוצרת החקלאית.

הערה אחרונה, ובכך אסיים, ברשותה האדיבה של היושבת-ראש, היא בנושא של הבטחת הפיקוח הווטרינרי. שמענו לאחרונה על כל נושא הזיהום, השימוש במים לא נקיים – –

#### **דן תיכון (הליכוד):**

בחומרי הדברה.

#### **עובדיה עלי (הליכוד):**

– – בחומרי הדברה מסוכנים. את כל הנושא הזה צריך להבטיח, צריך להבטיח את בריאות התושבים, והפיקוח הזה הוא תנאי הכרחי לכך שבכלל יהיה איזה מעבר של סחורות מאזור האוטונומיה אלינו.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

מן היום הראשון.

#### **עובדיה עלי (הליכוד):**

בוודאי. אני חושב שיש כאן סכנה חמורה מאוד, שאי-אפשר להתעלם ממנה, ואי-אפשר להקל ראש בכל התופעה ובכל מה שיכול להיגרם בעקבות המעבר הזה של סחורות.

#### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת עובדיה עלי.

חברת הכנסת נעמי חזן, יש לך אומנם בקשה להסיר והתקנון לא מתנגד לזה, אבל זה קצת משונה שאת מבקשת להסיר – – –

#### **רפאל פנחסי (ש"ס):**

---

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

זה מוזר, הייתי אומרת שזה מוזר. מכיוון שזה לא בניגוד לתקנון אני אאפשר לך, אבל מוזר שאת מציעה להסיר נושא שאת עצמך הצעת. זה קצת משונה.

### **נעמי חזן (מרצ):**

ביקשתי להסיר את הצעתו של חבר הכנסת פנחסי.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

אבל זה באותו נושא.

### **נעמי חזן (מרצ):**

זו זכותי המלאה, זה נעשה בצורה – – –

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

אני מאפשרת לך. אילולא היתה לך זכות כזאת, לא הייתי מאפשרת לך.

### **נעמי חזן (מרצ):**

גברתי היושבת-ראש, את יודעת היטב, שהכלי הזה הוא בשימוש יומיומי בכנסת – – –

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

בסדר, אבל את עצמך המציעה.

### **נעמי חזן (מרצ):**

אני לא מציעה להסיר את הצעתי שלי, את זה כבר עשה חבר הכנסת דן תיכון, שהוא מן המלומדים בהלכות הבית והוא משתמש בזה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

זה לא בניגוד לתקנון, אבל זה בניגוד להיגיון, הייתי אומרת.

### **נעמי חזן (מרצ):**

לא זה ולא זה.

### **דן תיכון (הליכוד):**

זה מקובל על-פי התקדימים.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

לכן אני מאפשרת. אני לא עושה פה טובות לאיש, אני פועלת על-פי התקנון.

### **נעמי חזן (מרצ):**

תודה.

אני עושה את זה במסגרת דקה ולא יותר, כדי לומר שני דברים. הדבר הראשון, לחבר הכנסת דן תיכון: אמת, מליאת הכנסת לא ניהלה דיון בהסכמים הכלכליים עם אש"ף, אף-על-פי שההסכמים האלה נכללים במסמך שהיה לגביו דיון לפחות יום שלם במליאת הכנסת, וכל חבר כנסת היה רשאי כמובן להתייחס להסכמים הכלכליים הללו, שהם מאוד מאוד חשובים.

### **דן תיכון (הליכוד):**

היה דיון סיעתי.

### **נעמי חזן (מרצ):**

אני מבינה, אבל בכל זאת, זה שלא – – – אני בדעה אחת אתך בעניין הזה. צר לי.

הנקודה השנייה, לגבי הגנה ולגבי פיתוח חקלאות – לא ההסכמים הם המקור לבעיות החקלאות של מדינת ישראל, ואוי לנו אם אנחנו הופכים את ההסכמים עם הפלשתינים למקור הבעיות בפיתוח החקלאות ובקידום החקלאות במדינת ישראל. על כן הגנה מסוימת – כן, אבל האתגר האמיתי, כפי שיודעים כל מי שיושבים היום במשכן, בדיון שהפך להיות מעניין, הוא בדיוק הפיכת החקלאות הישראלית לחכמה, לרווחית ולתחרותית. תודה.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה.

רבותי, אנחנו עוברים להצבעה. נצביע כמובן במפוצל.

חבר הכנסת זאבי, האם אתה מסכים – – –

**רחבעם זאבי (מולדת):**

אני מבקש דיון במליאה.

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת איתן?

**רפאל איתן (צומת):**

מליאה.

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת פנחסי?

**רפאל פנחסי (ש"ס):**

מליאה.

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת גולדפרב?

**אלכס גולדפרב (יעוד):**

מליאה.

**היו"ר ע' עלי:**

חברת הכנסת חזן?

**נעמי חזן (מרצ):**

אני אצטרף בשמחה.

**היו"ר ע' עלי:**

להצעותיהם של חברי הכנסת זאבי, איתן ופנחסי אין הצעות אחרות, לכן נצביע עליהן כקבוצה בנפרד.

**רפאל פנחסי (ש"ס):**

יש הצעה להסיר את הצעתי.

**אסתר סלמוביץ (יעוד):**

אדוני היושב-ראש, עלתה הצעה להסיר את הצעתו של חבר הכנסת פנחסי.

**היו"ר ע' עלי:**

אם כן, נצביע תחילה על הצעותיהם של חברי הכנסת רחבעם זאבי ורפאל איתן. מי בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום? מי נגד?

### הצבעה מס' 13

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 8

נגד – 1

נמנעים – 2

ההצעה לכלול את הנושא שהעלו חברי הכנסת ר' זאבי ור' איתן  
בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

**היו"ר ע' עלי:**

שמונה בעד, אחד נגד, שניים נמנעים. ההצעות של חברי הכנסת איתן וזאבי יכללו בסדר-היום של  
הכנסת ויידונו במליאת הכנסת.

מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת גולדפרב לדיון במליאה?

### הצבעה מס' 14

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 9

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – 2

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת א' גולדפרב בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

**היו"ר ע' עלי:**

תשעה בעד, אין מתנגדים, שני נמנעים. הנושא יידון במליאה.

מי בעד העברת ההצעה של חברת הכנסת נעמי חזן לדיון במליאה?

### רפאל פנחסי (ש"ס):

או בעד ההצעה להסיר.

### היו"ר ע' עלי:

או בעד ההצעה להסיר מסדר-היום.

הצבעה מס' 15

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 3

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 7

נמנעים – 1

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלתה חברת הכנסת נ' חזן בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

### היו"ר ע' עלי:

שלושה בעד, שבעה נגד, אחד נמנע. הנושא יוסר מסדר-היום של הכנסת.

ואחרון, מי בעד דיון במליאה בהצעתו של חבר הכנסת פנחסי?

הצבעה מס' 16

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 8

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 3

נמנעים – 2

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת ר' פנחסי בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

## **אסתר סלמוביץ (יעוד):**

אדוני היושב-ראש, ההצבעה שלי לא נקלטה.

## **היו"ר ע' עלי:**

את צודקת, אני אוסיף את קולך. תשעה בעד, שלושה נגד, שני נמנעים.

## **דן תיכון (הליכוד):**

צריך להוסיף את קולה גם להצבעה הקודמת.

## **היו"ר ע' עלי:**

אוסיף את קולך גם לתוצאות ההצבעה הקודמת.

הצעתו של חבר הכנסת פנחסי תיכלל בסדר-היום של הכנסת ותידון במליאת הכנסת.

## **הצעת חוק המקרקעין (תיקון מס' 15) (שינוי רוב לצורך התקשרות עם ספקי גז).**

**התשנ"ד-1994**

**(קריאה ראשונה)**

## **היו"ר ע' עלי:**

אנחנו ממשיכים בסדר-היום. נעבור להצעת חוק המקרקעין – חבר הכנסת זנדברג, יעלה ויבוא. רבותי, אני מציע לצלצל, כי יש לי הרושם שאין דוברים רבים בדיון זה.

## **אליעזר זנדברג (צומת):**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, על-פי החוק הקיים, החלפת ספק גז לצרכנים בבית משותף טעונה הסכמה בכתב של שני-שלישים מבעלי הדירות בבית המשותף. אנחנו נמצאים במצב שבו יש כוונה ורצון להנהיג רפורמה במשק הדלק במדינת ישראל וגם במשק הגז, רפורמה שכבר החלה.

במציאות שלנו בחלק מן הבתים במדינת ישראל מתגוררים אנשים ששכרו את הדירות ולהם אין יכולת להשפיע על ההחלטה מי יהיה ספק הגז של הבית המשותף. האינטרס של בעל דירה שהשכיר אותה לשוכר כלשהו להחליף את ספק הגז הוא מצומצם ביותר, מכיוון שממילא השוכר הוא המשלם את חשבון הגז, יהא יקר יותר או זול יותר.

אני חושב שצריך להיות וגם יש אינטרס, ואני שמח שגם ממשלת ישראל תומכת במדיניות הזאת ובהצעת החוק הזאת, להקל את האפשרות של צרכנים בבית משותף להתקשר בהסכם עם ספקי גז, על-ידי כך שהרוב הדרוש לצורך שינוי ההתקשרות יופחת משני-שלישים ליותר ממחצית על-פי הצעת החוק הזאת.

זה כל הרעיון. זו מטרתה של הצעת החוק, לבוא ולתקן את המצב ולעשות צעד קדימה לטובתם של אלה שבאמת נהנים מהספקת הגז בבתים המשותפים. אני מאמין שזה עולה בקנה אחד עם הרפורמה במשק הגז. אני סבור שזו הצעה שיכולה להביא תועלת רבה לאנשים המתגוררים בבתים המשותפים, לאלה שאכן נהנים משירותי חברות הגז המספקות את הגז. ולכן אני מבקש מכנסת ישראל להביע את תמיכתה בהצעת החוק.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת זנדברג.

חבר הכנסת מאיר שטרית – איננו באולם. חבר הכנסת שאול יהלום, חבר הכנסת אלי דיין, חבר הכנסת חגי מירום, חבר הכנסת רן כהן, חבר הכנסת חיים אורון, חבר הכנסת דוד מנע, חבר הכנסת רענן כהן, חבר הכנסת אלכס גולדפרב, חבר הכנסת עמיר פרץ, חבר הכנסת סאלח טריף, חבר הכנסת יורם לס, חבר הכנסת יוסף בא-גד, חבר הכנסת עוזי לנדאו, חבר הכנסת גונן שגב, חבר הכנסת אלי גולדשמידט, חבר הכנסת שאול עמור, חבר הכנסת אפרים גור. חבר הכנסת מיכאל איתן

---

**דן תיכון (הליכוד):**

תגיע אלי.

**היו"ר ע' עלי:**

רבותי, אני עושה את זה בהתאם לנוהג.

**דן תיכון (הליכוד):**

בסדר, אין לי טענות.

### **היו"ר ע' עלי:**

אבל בכל פעם אתה חוזר מחדש על הסיפור הזה. דקה וזה ייגמר.

חבר הכנסת רון נחמן, חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, חברת הכנסת נעמי בלומנטל, חבר הכנסת בנימין טמקין, חבר הכנסת פני בדש, חבר הכנסת אברהם הירשזון, חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, חברת הכנסת אסתר סלמוביץ, חבר הכנסת אברהם פורז.

חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה, במסגרת של שלוש דקות.

### **רפאל פנחסי (ש"ס):**

ואחריו?

### **היו"ר ע' עלי:**

אחריו יהיה היושב-ראש אם יימצא לו מחליף. אם לא – – –

### **רפאל פנחסי (ש"ס):**

תדבר מהמקום.

### **היו"ר ע' עלי:**

לא, זה לא מכובד וזה לא נהוג.

חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, הצעת החוק היא טובה. אם אפשר לומר משהו לזכותו של השר שחל, הרפורמה שהוצעה על-ידו בעת היותו שר האנרגיה, והיא קשורה במשק הגז, הצליחה מעל ומעבר למשוער. רפורמה זו עברה בכוחות הליכוד, כאשר חבריו ממפלגת העבודה דאז לא האמינו בהצלחתו.

יש תחום אחד שהרפורמה לא נכנסה בו לתוקפה, ובתחום הזה מנסה חבר הכנסת זנדברג לטפל, לטעמי מעט מדי, ואני אסביר מדוע מעט מדי.

באספקת גז לצרכנים באמצעות בלונים – יש תחרות, יש חברות חדשות שנכנסו. המעבר מחברה אחת לאחרת קל יחסית. אתה יכול היום להרים טלפון לארבע חברות גז, ואולי יותר בעתיד הקרוב, ולבקש הצעות לרכישת גז. אתה תופתע לשמוע איזו תחרות קיימת בין החברות. פשוט לא יאומן. המחיר ירד לחצי בממוצע.

אבל יש בעיה בתחום שבו מציע חבר הכנסת זנדברג צעד חשוב קדימה. אני מתכוון לבעיית הבתים המשותפים וההספקה המשותפת, מה שנקרא מרכזיות גז, גם בשכונות של קוטג'ים, קבוצות שיש להן מרכזייה אחת של גז שמספקת ל-100 דיירים את הגז. שם צריך להשיג את חתימת כל הדיירים. מציע חבר הכנסת זנדברג, שהסכמת מחצית מהדיירים תספיק כדי לעבור מספק גז אחד לספק אחר.

כבר בעת הקריאה הטרומית אמרתי שיש עוד אפשרות. אם אתה צרכן גז ומקבל את הגז באמצעות מרכזייה, אתה יכול לפנות לחברה שלך ולומר שאתה עומד לארגן 50% מן הדיירים. מובטח לך שהחברה שמספקת לך תזיל את הגז על בסיס אישי, במה שנקרא הסכם חשאי, הסכם שלא מקובל עלי.

אני חושב שלכל צרכן גז, בין שהוא מקבל את הגז באמצעות מרכזייה או בצובר ובין שהוא מקבל את הגז באמצעות בלונים, יש הזכות לעבור מחברה א' לחברה ב', והוא לא צריך לרוץ ולחפש את חתימתם של 50% מהדיירים שצורכים גז בצובר או מן המרכזייה.

צריכה להימצא הדרך. חבר הכנסת זנדברג, לא יעלה על הדעת, קשה מאוד להשיג 50%, כי חלק מהדיירים עצלנים וחלק מהדיירים אומרים שזו הוזלה יחסית קטנה בקיץ, יחסית גדולה בחורף, ובחורף שוכחים, והעניין נדחה מן החורף לקיץ ומן הקיץ לחורף. כשאתם יושבים על מדוכת החוק ורוצים להרחיב את הרפורמה – וזה צעד נכון וחשוב – תיטיבו לעשות אם תעסקו בשאלה אם אפשר לשחרר את צרכן הגז, שצורך גז באמצעות מרכזייה או בצובר, מן החובה לגייס 50% מן הדיירים. זה רף גבוה מדי, ולא יכול להיווצר מצב שבו 50% מן הצרכנים יהיו עדיין משועבדים על-פי הכללים שקדמו לרפורמה. זו הצעתי.

אם אתה רוצה להסתייע בעצתי בעת הדיון בוועדה – באיזו ועדה, חבר הכנסת זנדברג, ועדת הכלכלה?

**אליעזר זנדברג (צומת):**

ועדת החוקה, חוק ומשפט.

## דן תיכון (הליכוד):

ועדת החוקה? מה לוועדת החוקה ולעניין הזה – לא הבנתי. אבל אני מוכן לסייע בעצה טובה. אני חושב שצריך לאפשר לעוד ועוד אנשים ליהנות מפרי הרפורמה, שהיא ברוכה, שכן היא מורידה את המחירים בצורה דרסטית.

## היו"ר ע' עלי:

תודה לחבר הכנסת דן תיכון.

אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד הצעת חוק המקרקעין (תיקון מס' 15) (שינוי רוב לצורך התקשרות עם ספקי גז), התשנ"ד–1994, בקריאה ראשונה והעברתה לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית? מי שנגד יצביע נגד.

הצבעה מס' 17

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 6

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק המקרקעין (תיקון מס' 15) (שינוי רוב לצורך התקשרות עם ספקי גז), התשנ"ד–1994, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

## היו"ר ע' עלי:

בעד – 6, אין מתנגדים ואין נמנעים. ובכן, הצעת החוק אושרה ותועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט, להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

## הצעת חוק משק הדלק (קידום התחרות), התשנ"ד–1994

### (קריאה ראשונה)

## **היו"ר ע' עלי:**

הנושא האחרון על סדר-יומנו, הצעת חוק של חבר הכנסת דן תיכון: הצעת חוק משק הדלק (קידום התחרות), התשנ"ד-1994, בקריאה ראשונה.

## **דן תיכון (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, עוד שתי דקות. אין לי מה להוסיף על הדברים שאמרתי בעת שהחוק עבר בקריאה טרומית. זה חוק מהפכני, חשוב ביותר, שיגרום לשינוי פני תחנות הדלק במדינת ישראל, יגרום לתחרות בין בעלי תחנות הדלק, יאלץ את החברות לבטל את המונופול-הקרטל שבו הן פועלות היום.

צריך לאשר את החוק הזה וחשוב לאשר אותו מהר. אני מקווה שהחוק לא יגיע לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, והחברות ובעלי תחנות הדלק יאותו להגיע להסכם ביניהם, שיבטל את משטר העבדים שקיים מאז שנות המנדט. תודה רבה.

## **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת דן תיכון.

פרט לי, כל אלה שרשומים לא נמצאים.

## **רחבעם זאבי (מולדת):**

נצביע.

## **היו"ר ע' עלי:**

לכן נצביע. אפשר להצביע? אין בעיה מבחינת הצלצול, נכון?

## **דן תיכון (הליכוד):**

אין התנגדות.

### היו"ר ע' עלי:

רבותי, מי בעד הצעת חוק משק הדלק (קידום התחרות), התשנ"ד-1994, בקריאה ראשונה והעברתה לוועדה? לאיזו ועדה, חבר הכנסת דן תיכון?

### דן תיכון (הליכוד):

ועדת הכלכלה.

### היו"ר ע' עלי:

מי בעד העברתה לוועדת הכלכלה להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית?

הצבעה מס' 18

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 5

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק משק הדלק (קידום התחרות), התשנ"ד-1994, לוועדת הכלכלה נתקבלה.

### היו"ר ע' עלי:

בעד – 5, אין מתנגדים ואין נמנעים. ובכן, הצעת החוק אושרה ותועבר לוועדת הכלכלה להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

רבותי חברי הכנסת, הישיבה הבאה תתקיים, אם ירצה השם, מחר, יום רביעי, כ"ב בסיוון התשנ"ד, 1 ביוני 1994, בשעה 11:00. ישיבת הכנסת נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 21:45.